Страшні Тайни Монастирских Мурів.

АБО

Відкриті секрети монашого житя по монастирах.

Відкрила Марія Монк, монахиня, якій вдалось втечи з монастиря.

II. ПОВНЕ І ІЛЮСТРОВАНЕ ВИДАНЭ.

З анґ. перевів М. М. Б.

Головний склад
„PROSVITA“
P. O. BOX 22.
EDMONTON ALBERTA CANADA

Тортурованя монахинь в монастири.

ВСТУП.

Можна сподіватись, що деякий читач, читаючи мої стріччи буде думав, що се лише уява а не дійсність. Що нїгде щось подібного не могло дїятись і що всї місця і особи мною подані, нїколи не істнували. Я заявляю сьвято, що я подала сьвітови правду і відкрила людям се, про що они самі нїколи не довідали-б ся. Я вірю, що всї факти, які я подала, можуть коли небудь бути потверджені. Хто буде заниматись розслїдженэм мурів і криївок мною згаданого монастира в Монтреялї знайде доказ мого оповіданя. Хоть як би час і людска рука намагалась затерти слїди поповнених злочинів в сїм монастири, не будуть в силї всего укрити чи знищити перед людским оком. І чи скорше чи пізнїйше люди переконають ся наочно о страшнїй правдивости моїх слів.

По друге: там в монастири э эще жиючі сьвідки, які не боячись кари, тортур і смерти моглиб потвердити мої зізнаня. Эсли они жиють? Але хто знаэ, чи їм позволено тїшитись Божим сьвітом, коли попи і настоятельки побачили сю книжку? Можливо, що нещасливі монахинї вже потерпіли в мокрих пивницях монастира через мене? Можливо, що Джені Рей, вже вмовкла на віки, або буде эще замордована заки не буде мати час додати свої незвичайно цїнні для сьвіта зізнаня, до моїх.

Коли я лише подумаю тепер про свою минувшину, про своэ нїби монаше, сьвяте житэ, зимна дрож перебігаэ через моэ тїло. Дуже часто маю страшні сни: Здаэсь менї, що мої вороги переслїдують мене эще і тепер. Часто снить ся менї немов мене знова замикають до монастира; часто здаэсь менї що я э присутна тих страшних сцен в монастири, які я подала в сїй книжцї. Часто здаэсь менї, що я знаходжусь в секретних місцях монастира і його страшної пивницї; деколи здаэсь менї, що я чую зойки безборонних монахинь в руках попів: а деколи менї видаэсь, що бачу нещасну сьв. Францїшку, як она виглядала в окруженю мордерців.

Я не можу забути про сї страшнї сцени, які я описала в сїй книжцї і які я пережила.

Коли хто не вірився би, що се все, що я подала в сїй книжцї э правдою або сумнївав ся хоть лише в дечім я зроблю отсю пропозицию: —

Нехай менї буде вільно піти до “Готелю Діэв Нонері“ в Монтреялї разом з людьми і то по всїх закутках монастиря і його тайних печерах, куда доступ звичайно э лише для епископа і попів, тодї я всїх переконаю о правдивости моїх зізнань. Колиб я не переконала їх, тодї нехай сьвіт узнаэ мене за ошуста. Приведїть мене перед суд — а там я радо стрінусь з попами Латарґом, Дуфремом, Феланом, Бонїном і Річардом і їх підлими товаришками настоятельками, висшими властями і з котрими небудь монахинями, в присутности публики.

Мария Монк.

РОЗДІЛ І.

Молоді літа Марії. — Вступ до школи сестриць. — Брак образованя сестрицям. — Виховуванэ в ненависти до Біблії.

Мої родичі походили зі Шкоциї і нім пібрались жили в Долішній Канаді. В Монтреялї взяли слюб де я перевела більшу часть свого житя. Мій батько був британским офіциром, по якого смерти мати жила з пенсиї.

Мій батько був протестант і вже в молоденькім віці вчив мене дещо з Біблії. Мати була більше склонна до католицизму і дуже часто по смерти батька заходила і до кат. церкви. На вихованэ дітий она не богато звертала уваги.

Коли я мала 7 літ, заведено мене до школи до п.Воркмана, протестанта, котрий вчив при Сакрамент ул., де була я лише кілька місяців. Тут навчилась я дещо читати і писати та дещо з рахунків.

Деякі мої ровесниці ходили до школи сестриць., "Конґреґешенел Нонері", або "Сестер Милосердія", як їх деколи кличуть. З сего то монастиря розходились монахинї по цілій Канаді вчити по місточках і фармах а навіть і Стейтах.

Коли я мала вже около 10 літ, запиталась раз мене моя мама, чи не схотїлаб я вчитись читати і писати по французьки. Відтоді почала я думати чи не пітиб і собі до школи "Конґреґешенел Нонері". Я знала вже дещо сей язик, бо чула його що дня і могла дещо ним розмовитись.

Я пригадую собі зовсїм добре той день, коли я вступила до сеї школи. Сей день був важним в моїм житю, бо від тепер почала я запізнаватись що раз більше з монастирем. Коли я прийшла перший раз до сеї школи приказала менї настоятелька замачати пальцї в сьвятій воді при дверах і перехреститись і се вимагаэсь, сказала она, не лише від католицьких але і протестанських дітий.

В школї було около 50-теро дітий, яких вчили монахинї дещо читати, писати і рахунків. Метода вченя була дуже сла-

бонька. Ніхто не звертав на науку великої уваги а за се звертано велику увагу на ручні роботи. З дітьми обходились монахині дуже шорстко. Самі не мали достаточного образованя, бо пишучи клали великі букви в середині слова.

Не від річи буде згадати, що в Монтреялї э три монастирі, Конґреґешинел, Чорний і Сивий.

Задачою першого було вихованэ дївчат. Ціле вихованэ полягало на сїм, щоб знати добре орудувати голкою, поза сим не вчили майже нїчого хиба молитви та катехиз. Щоби вміти читати та писати на се мало звертано уваги, майже жадної.

Другий монастир від першого, якого лише стїна дїлила, се мала бути милосердна інституция.

Тут малось наглядати над хорими та роздавати хлїб та медицину для бідних.

Роботу милосердя, яку сей монастир сповняв, в порівнаню до величини будинку і числа монахинь, була дуже незначна.

Третий монастир, то э сивих, знаходив ся подальше і призначений був для осіб стративших розум і неправисних дїтий.

Зі сим я не мала великої стичности. Оба монастирі, Сиві і Чорні, мають назву від кольору убрань, які носять монахинї.

У всіх трох монастирах э вільний доступ посторонним людям лише до кількох кімнат. До решти э абсолютно вступ заборонений. Навіть не всї монахинї мають доступ до всіх кімнат. До деяких і їм не вільно заглядати.

Зі всего, що э доступне для людського ока, виходить що монахинї сих монастирів віддались на службу милосердя і релїґійним і побожним роздумуваням. Люди їх поважають та респектують, як одиниці вибрані Богом, а ново-вступивші до монастира думають, що они втїкли від сьвіта та його спокус, а в монастири они віддадуть ся молитвам та умертвлюваням тїла як також добрим дїлам і тим приготовлять собі місце в небі.

Деколи, як кажуть, настоятелька монастира маэ силу робити чуда і коли така вмре, тодї розголошують по всїх усюдах і товпи народу тягнуть до монастиря, щоб купити кавальчик шматки з її убраня, або яких иньших її річий, які мають

мати якусь надземску силу.

Я з початку також на се так задивлялась і дивилась на монахиню як на сьвяту особу а на монастир як тихе сьвяте місце на земли. Се правда, що вложено в мене много труду на такий погляд. Деякі попи з семинара часто відвиджували “Конґреґешинел Нонері” де тримали катехиз і балакали з нами на релїґійні теми.

З наук та інструкций, які давали нам попи були всегда звернені проти протестанської Біблії. Они часто розводились над чортівськими змаганями сеї книжки, та казали, що много душ через сю книжку печуть ся в пеклї і засуджені на вічні муки. Колиб не ся книжка, булиб в вічній щасливости. Про сю книжку виражувались они як найгіршими словами, доброго про сю книжку они не могли нїчо сказати, бо се булоб проти релїґії і проти Бога.

Они напоминали нас, що Біблії не брати в руки і не читати, бо се булаб велика небезпека для наших душ.

На потверджeнэ сего, они наводили нам готові відповіди з катехизму, який ми вчились, або вчили нас нові відповіди, яких ми нїгде не бачили друкованих, а які мали бути найсильнїйші, щоб утвердити в нас римо-католицку науку.

Питаня і відповіди, яких навчили, я дуже добре памятаю і можу деякі навести.

“Питанэ: Чому Бог не зробив всїх приказань? — Відповідь: Позаяк чоловік не э досить сильний, щоб міг їх виповнити”.

“Питанэ: Чому людям не вільно читати Нового Завіту?— Відповідь: Позаяк чоловік э ограничений і слабий, щоб зрозуміти те, що Бог написав”.

РЗДЇЛ II.

Неморальне заховуванэ ся попів при сповіди недолїтків. — Убійство молодої дівчини. Сповідь гарної Марії попом Річардом.

Одна 13-лїтна дівчина моя шкільна товаришка, котра мешкала в сусїдстві, оповідала менї раз в школї, що при сповіди піп так поводив ся неприлично з нею, що я тогдї не хотїла

повірити.

Поведенэ попа при сповіди було таке кримінальне і таке безвстидне, що я ніколи булаб не повірила, колиб була не мала сама нагоди о сім переконатись.

Піп вмовляв в ню, щоб она повірила, що він не може згрішити, бо він э піп і що небудь він зробив би її, оно буде її осьвячувати. Вговорюваня попа так поділали на дівчину, що она не знала, що мала робити.

Піп — казав він її — э сьвятий чоловік і назначений до сьвятих обовязків і що булоб грішне у других людий, не може таким вважатись в него. Она сказала менї, що о всім тім она повідомила свою маму, яка не дуже сим здивувалась, лише упімнула її, щоб нікому про се не говорила.

Опісля оповіла я про се все при сповіди попови, який наложив на мене велику покуту, що я була така цікава і про се все випитувалась. Пізнійше иньші мої товаришки оповідали, що піп обходив ся так само і з ними як з тою першою і в такий самий спосіб.

Не задовго і я сама мала нагоду почути такі самі залицяня ся від попа при сповіди. Я памятаю дуже добре, як через його масні слова я стратила рівновагу.

Иньша моя товаришка оповідала менї отсе, що сталось в її околици. Молода гарна дївчина Індіянка, на імя Мері, ходила до сповіди до попа до хати, який мешкав поза місточком.

По якімсь часї ся дївчина десь пропала. Почались пошукуваня і знайдено її тїло порізане в ріції. Знайдено також ніж з іменем попа-сповідальника. Се розбурило так Індіян, що нім они напали на дім попа його вже там давно не було. Де він дів ся, ніхто не знаэ і досї. В його хатї знайдено було лише кавалок паперу, на якім було написано, щоб сей час втікав, коли він чуэсь винним.

Припускали, що піп боявсь, щоб Індіянка не виявила, тому волів її замордувати і в той спосіб себе очистити.

Того рода оповіданя зробили на мене велике вражінэ з початку, але опісля, коли я сама почала ходити до сповіди переконалась о їх правдивости. Особливо, коли я пішла до сповіди до о. Річарда, в старій французькій церкві. З початку сповідь була як сповідь, але коли я вже була по третий раз в него на сповіди, він почав осьмілятись і давати менї такі за-

пити і натяки, що зовсім не мало нічого спільного зі сповідию. Особливо, коли я сповідалась за закрестиэю, там о. Річард зовсім не скривавсь зі своїми замірами. Сей предмет, то э того рода сповідь, зовсім не э знаний протестантам, тому я не хочу більше про него говорити, тому, що говорячи дальше мусілабим відкрити річи повні безвстидности та деморалїзациї.

Скажу лише се, що коли я була эще майже дитина, то при сповіди попи питались мене про такі річи, на які не булиб спосібні і найбільші кримінальниці та безвстидниці.

В школї "Конґреґешинел Нонері" була я около два роки. Опісля була короткий час в кількох иньших католицьких шко лах, де наука була до себе дуже подібна, головно що до католицьких вірувань. Я вірила в їх правдивість, тому що про иньші релїґії я не мала найменьшого понятя. Колиб я була мала яке понятэ про иньші другі віруваня, мабуть не малаб я ніколи охоти стати монахинею.

РОЗДІЛ III.

Марія вступаэ до монастиря. — Занятэ початкуючих. — Шпійоньство в монастири. — Богаті і гарні ставали сейчас монахинями. — Убожанэ настоятельки. — Сповідь початкуючих.

Вкінци я рішилась вступити до "Чорних монахинь" і в тій справі вдалась я до одного з найстарших попів в семинари, якому звірилась зі своїм наміром. Старим попом, до якого я зголосилась був о. Роке, який эще жиэ.

О. Роке обіцяв менї, що він поговорить з настоятелькою монастира і казав прийти менї довідатись за два тиждні. Коли я прийшла знова до семинара, тут застала я вже настоятельку "Чорних монахинь". Она сказала менї, що она мусить вивідатись про мою минувшість, а тим часом поручила менї замешкати в одній французькій фамілїї на передмістю сьв. Лаврентія. Тут перебула я через дві неділї і пізнала, що ся рекомендована менї ґаздиня, була великою релїґійною фанатичкою і виражалась незвичайно похвально про настоятельку.

В кінцї, в суботу о 10-ій годинї принято мене до "Чорних монахинь" яко початкуючу, що було великою радостию для

мене, тому, що я представляла собі житэ в монастири за сьвяте, побожне, а монахинь за щось надземського, які утїкли від грішних впливів сего сьвіта, щоб набути собі безграничного щастя та радости в небі. Настоятелька завела мене до великої кімнати, де знаходились иньші початкуючі, заняті шитэм.

Тут було їх около 40, поділених на гуртки по всїх частях кімнати, головно коло вікон. В кождім гуртцї була одна завельована монахиня, якої мешканэ було в нутрі монастира, куда початкуючим вступ був заборонений. Коли ми вступили з настоятелькою до кімнати она оповістила, що приходить нова початкуюча і завізвала, щоб эсли котра мене знала в сьвітї, сейчас призналась.

Двох моїх шкільних товаришок панна Фіґніс і панна Говард з Вермонт сейчас мене пізнали.

Відтак мене придїлено до одного гуртка, де наглядачкою була св. Клотильда. Менї дано все потрібне до шитя і велено шити таку торбину яку попи вживають до ношеня сьвяченої води до хорих. При роботї не вільно богато говорити, а эсли котрась хоче щось сказати, мусить її чути монахиня. Незадовго надійшов час обіду і ми парами пішли до їдальнї, де їли мовчки. Підчас їди читала одна монахиня науку, але ми ми голодні не звертали на се богато уваги.

Нам початкуючим вступ був вільний лише до вісьмох кім нат монастира. Спальня була на другім поверсї, де ліжка були вложені рядом без якої небудь заслони. В кутї був відділений дошками маленький передїл де стояло ліжко для нічної наглядачки. З кождоїї сторони сего передїлу в стїнї э по дві дїри, куда наглядачка може глядїти на нас кождої хвилї. Її ліжко в сїм передїлї було висше як наші. На серединї спальнї сьвітилась лямпа, а що наглядачка не мала сьвітла в своїм передїлї, тому ми нїколи не були певні, чи она спить чи нї. Тимбільше, що доносити на других і виявляти чужі блуди уважалось за чесноту. Щоб не наразитись на картаня і покути, мусїла я всегда перше обдумати, що я маю робити, щоб ті всї неприэмности оминути. В коротцї я навчилась всї правила і церемонїї котрих було много. На точне виконанэ їх покладапо незвичайно велику вагу.

Раз сидїла я при вікнї з дївчиною на імя Джені Мекой, ко-

ли одна монахиня ввійшла до кімнати і заговорила до нас голосно і чемно. Се мене здивувало, бо досї все було строго і зимно. Своїми замітками хотїла она мене розвеселити і заохотити і менї впало в око, що она мною заінтересувалась.

Я не памятаю, що она говорила, але памятаю лише се, що она своэю бесїдою мене потїшила. Она сама була велика і виглядала на сильну. Одіж на нїй була без найменьшого догляду. Она видалась менї такою, що собі зі всего нїчого не робить і о чім я переконалась пізнїйше. Она деколи навіть ломила монастирські правила. Нераз говорить голосно тодї, коли треба мовчати, ходила по кімнатї, коли повинна сидїти на своїм місци. Деколи она навмисне робила щось таке, щоб нас розсьміяти і за се не мала найменьшої кари, коли других за щось подібне покараноб незвичайно остро.

Пізнїйше я довідалась, що она не прибрала собі жадного імени якогось сьвятого при накладаню вельону, як се робили иньші а задержала своэ питоме Джені Рей. Її переступства були так чисельні, а кари були так малозначні для неї, що деякі уважали її за несповна розуму.

Коли она деколи щось зробила, тодї уневинняла її настоятелька або котранебудь монахиня тим, що она не знаэ, що робить.

Занятэ початкуючої не э таке, як хтось би собі припускав. Они не суть занятї на студийованю якихсь висших галузь науки. Їм не даэсь зовсїм нагоди, щоб побільшити своэ знанэ, чи позбутись зі своїх злих привичок; їх навіть не вчать читати нї писати.

Мій час з початку був занятий роботою і молитвою. В першім роцї я сама дещо студиювала, але сї студиї обмежались лише на молитвах на французькім і латинськім язицї, яких я майже не розуміла, а яких я виучувалась лише на память. Сї всї молитви були конечними, щоб стати монахинею.

Коли була я вже около півтора року в монастири яко початкуюча, сталась та пригода, яка зробила на мене незвичайно прикре вражінэ.

Дочка, одного богатого міщанина з Монтреялу, переходячи одного вечера коло церкви Бон-сікора, впала так нещасливо, що віднесла потрясенэ. Її взято зараз до церкви а опіс-

ля перенесено до Чорного монастиря. По виздоровленю она рішилась стати монахинею. Але замість перейти всї приготованя початкуючих які звичайно забирають около 3 роки, її позволено взяти вельон монахинї без проволочно, бо таке мало бути дане обявленэ Богом одному з попів. Значить ся, що она мала бути дїйсно сьвятою, вивисшена понад сьвіт і його впливи і мала ласку не грішити, як всї иньші монахинї. Она жила в монастири, але я її не бачила нїколи. Она не сповняла жадних обовязків, як иньші монахинї, спільно не засїдала до стола, бо она мала зовсїм не потребувати поживи бо її душа а навіть і тїло мало, як казали, перебувати більшу часть житя в небі як на землї, в монастири.

Цїкаве було се, що нїхто не знав її імя і коли говорилось про ню то вживалось слів, сьвята, присьвятїйша мати, або сьвятий і добрий пастир.

Також виглядаэ менї тепер дуже дивним, що ми були так оголомшені та безкритичні взглядом нашої настоятельки, але коли возьмеш на увагу тенденцию наших безнастанних поучувань, та впоювань в тім напрямі, то легко буде мож зрозуміти наш стан та готовість приняти за сьвяту правду найбільший забобон. Котра небудь з нас була часто кликана до її кімнати то до обтинаня її нїхтів, то до чесаня її волося і ми часто збирали сї відітнені нїхтї чи поодинокі волоски і розділяли поміж себе як найбільшу сьвятість. Раз почесаню я визбила її волосэ, як падало з гребеня і переховувала довгий час з найбільшою старанностю аж доки она менї не сказала, що я негідна посїдати так сьвяту річ. Джені Мекой і я були раз післані до кімнати настоятельки, щоб направити її одїж. Тодї позбирала я всї кавальчики ниток, вшила мішочок, який я довго носила на шнурочку на шиї. Не один шнурочок зужив ся, я закладала новий і далї носила сї сьвятощі на шиї. Я вірила, як і другі монахинї, що сей мішочок з нитками маэ незвичайну силу і нераз молилась до сего мішочка, щоб вигоїв то біль мого горла то зубів і т. д.

Джені Рей пророкувала чудотворчість настоятельки і збирала пірэ, коли стелила її ліжко. Она роздавала відтак се пірэ між нас говорячи, щоб ми сї пера поховали, бо як настоятелька помре, памятки будуть чим раз рідші, то лучше зао-

смотритись в них тепер на сезон. Відтак по такій поважній бесіді, як зачне я противного кінця і скінчить кпинами зі всего того про що передтим так побожно говорила.

Коли була я в Конґреґешинел монастири ми яко початкуючі мусіли ходити до церкви до сповіди. Монахині знова зі сего монастира мали свою осібну кімнату до сповіди.

Наша сповідь яко початкуючих відбувалась всегда в один і той самий спосіб, тому вистарчить, коли я наведу один примір. Ті, що мали приступити до сповіди клякали недалеко від сповідальної-бакси і по повтореню кількох молитов призначених в наших книжках, на колїнах одна по другій присувалась до гарно виробленої бакси де сидів піп. Тут піп приставляв своэ ухо до краток, до якого прихилялась сповідаюча і починалась сповідь.

Я пригадую собі, що коли я сповідалась, то піп розвернувшись в баксї нераз засланяв ся хустинкою від носа коли я почала оповідати йому про свої гріхи. Деколи піп давав менї такі невластиві і так неприродні питаня натякаючи менї про так неморальні і нелюдські злочини, яких я не лише, що ніколи не поповнила а навіть і не думала, але навіть про такі річи і не знала. Хотяй се виглядало менї неприродне та дивне таке поведенэ попа при сповіди, то в мене вмовлювано, що се э обовязком попа і що він се робить без гріху взглядом сповідаючого.

Завельовані монахинї були присутними підчас нашої сповіди але они публично нїколи не сповідались, їх сповідь була приватна. Як виглядала їх приватна сповідь я в той час не знала а припускала, що така сама як наша.

Кари накладано і на початкуючих але дуже рідко. Перший раз в своїм житю побачила я кнебльованэ, коли то одна початкуюча образила настоятельку. Ся дївчина була дуже молода і до того сирота. Настоятелька післала по кнебель і коли його принесено она висказала свій жаль, що она злим поведенэм дитини э змушена ужити сеї кари. По сїм сейчас вложила кнебель дївчинї в уста і то так далеко, що уста зістали широко отворені і аж як дївчина зісинїла, його виняла.

РОЗДІЛ IV.

Полишенэ монастиря. — За видурені гроші принято назад. — Кара за читанэ Біблії.

Коли була я вже початкуючою в монастири около 4 роки, одна монахиня обійшлась зі мною в той спосіб, що я мусіла проти сего запротестувати. Однак мій протест на нічо не придав ся і я мусіла повиноватись розказам монахині і перепросити її за мій опір. А що сей обхід зі мною був зовсім не людяний, тим меньше монаший, тому я рішилась покинути монастир, не питаючи нікого о дозвіл. Можливо, що як би я була і просила о дозвіл, булиб мені не відказали, тому, що як початкуючій, мені прислугував вільний вибір. Але, що торо рода обходженэ ся зі мною, було надто не людяне, я полишила монастир сама і пішла до дому.

Вийшовши з монастира я одержала місце учительки в правительственній школї. На сім становиску не була я довго, бо в мені знова відізвалось покликанэ до монашого житя і я постановила вернутись в монастир. Прибувши до Монтреялу, я вдалась до монастира "Чорних монахинь" і просила настоятельку, щоб ся приняла мене назад як початкуючу .По якімсь часі настоятелька згодилась на се, лиш зажадала від мене певної суми гроший. Правда, що я мала дещо гроший з мої учительської платні, але се було зовсім замало, щоб вдоволити настоятельку. Не маючи нікого знакомого, щоб мені міг позичити таку суму гроший, якої мені було эще потрібно, тому рішилась я роздобути гроші хотьби навіть в нечесний спосіб.

Моя мама, будучи вдовою по брит. офіцирови, брала платню і я рішилась піти до бриґадира, який виплачував мамі і в імени мої мами зажадати гроші.

Прийшовши до бриґадира, він зовсім не питавсь, чи я маю яке уповажненэ від мами вибрати гроші, виплатив мені дуже радо. Однак і сих гроший, які я одержала не було до-

сить, бо дїстала меньше як сподївалась. Я не дала се за програне. Пустившись раз на фальшиву дорогу почала я йти по нїй дальше і зи́чила де могла, знаючи, що не буду в силї їх віддати. Коли в той спосіб призбирала я жадану суму, поспішила до монастира і зложила їх в настоятельки. Настоятелька видячи в мене таку суму гроший була для мене дуже ввічлива,

Намовлюванэ гарної і богатої дївчини стати монахинею.

хотяй могла знати, що я стілько гроший не могла придбати в чесний спосіб і в так короткім часї. По одержаню від мене гроший сейчас приняла мене як початкуючу.

На велике моэ здивуванэ нїхто анї слівцем не згадав про

мою утечу з монастира, анї про мій новий поворот до него. Се був такий розказ настоятельки, як я опісля довідалась.

За час моэї неприсутности, вступило до монастира богато молодих дївчат. Однак, приглянувшись лише дещо монастирському житю, не довго они в нїм перебували. Одна з них була лише два тиждні і сейчас його опустила, коли підглянула поведенэ попів в монастири.

Раз сталось таке: Одного дня листок анґлійської Біблїї дїстав ся до монастира. Спосіб, яким він дїстав ся, був припадковий, бо шторник, в якого замовлено силкові нитки, завинув їх в листок з Біблїї. Коли я заглянула, що се листок з Біблїї, постановила вивчитись на помять, що я і зробила. Се була моя перша і послїдна нагода, що я могла читати Біблїю в монастири і дещо з неї запамятати. Листок з Біблїї обнимав часть Эвангелиї від сьв. Маттея, голова II. яка зачиналась сими словами: "Як же народивсь Ісус у Вефлеэмі Юдейському за царя Ірода, прийшли мудрцї зі сходу в Эрусалим, і т. д." Коли я так перечитувала сей листок, завважала се настоятелька і поглянувши на него, що се листок з Біблїї налаявши на мене, наложила тяжку кару.

Се мене з початку немало здивувало, щоб за читанэ сьв. Письма когось карати. Однак пізнїйше довідалась я, з яким великим обридженэм та погордою відносились всї в монастири до Біблїї. Многі говорили менї навіть, що колиб не ся книжка, то римо-католики нїколи не виреклись своэї віри.

Не раз чула я лише, як попи читали деякі стихи з Эвангелиї, особливо ті, що говорять про смерть Христа, або наверненэ Павла. Деколи брали они один або два стихи з Біблїї і на їх тему говорили казаня. В монастири читала я про житэ сьв. Петра з книжки "Житя Сьвятих" і тут довідалась, що він маэ ключі від неба і пекла і був основателем нашої церкви. Про сьв. Павла вчили нас в монастири, що він дуже переслїдував римо-католиків, доки не навернув ся і не висповідав ся перед одним з наших сповідників. Дальше вчили нас, що нїхто не може сподїватись прощеня своїх гріхів, доки не стане римо-католиком і не висповідаэсь.

РОЗДІЛ V.

Марія кандидаткою на монахиню. — Приготовлюваня до браня вельону.

День, в котрім я зістала насмарована сьвятою оливою, був незвичайно потрясаючим для мене. Я вірила досі в науку римо-католицькоі церкви і після сеі науки я поповнила три смертельні гріхи; перше, я не висказала всего на сповіди, друге, сьвятотацтво, бо виляла сакрамент на землю, трете, я приняла сакрамент не будучи чистою на души. Все те мусіла я зробити, бо инакше мене ніколи не булиб приняли за монахиню, якою я конечно хотіла бути.

В день, коли пішла я з другими до церкви, щоб стати монахинею і одержати на ню всі осьвяченя, моя совість була незвичайно зворушена. Я знала, а що найменьше я вірила, в що мене вчили, що особа, яку намазано сьвятою оливою на чолї, вмираючи в такім станї як я була, піде просто до пекла а в місци, де олива була намазана, будуть з чола виходити огнем імена моіх гріхів. Се буде знак для сатани, що я його жертва і будуть мати право мучити мене як найгірше. Про се все думала я, коли на церковній лавці очікувала на насмарованэ оливою. Однак, коли такі страшні думки пересувались по моїй голові, прийшла менї полекша, бо я пригадала собі на другу науку рим.-катол. церкви, що епископ маэ право увільнити мене від тих мук кождої хвилї при кінци мого житя. Се успокоїло мене. Колинебудь опісля лише насувались моі гріхи до голови і непокоіли мою совість, я вбивала їх в самім зародку думкою на власть епископа. Я думала, що на смертній постели я вискажу сї гріхи і всї прочі, які я эще в житю поповню. Се була моя надія і я нею жила, що з найгірших гріхів епископ э в силї мене очистити і я піду на другий сьвіт чистою як слеза.

Ті, що прийшли зі мною на помазанэ, принесли карточки від своїх сповідників. Один з попів зібрав сї картки і вручу-

вав епископови, звідки сей довідував ся про імя кождої з нас і кожду по черзї намащував дещо оливою на чолї, яку сейчас один з попів витирав кавалком шматки і то досить шорстко.

По сїм пішла я до монастира досить неспокійна та зворушена. Мій неспокій зовсїм не лишив мене, а эще більше мене обгортав, коли один з попів оповів нам таку історию: Раз їхав він верхом, коли переїзджаючи попри одну хату, кінь нараз вкляк на обі передні ноги і не хотїв далї йти. Він тодї злїз з коня і пішов до хати довідатись, що се маэ бути за причина так незвичайного випадку. В хатї побачив він жінку блиську смерти, якій піп старав ся подати сакрамент, але без успіху бо за кождий раз як она пробувала проликнути сакрамент, він вискакував з її уст назад до сакраментальної пушки. Він припускав, що се був наслїдок не висповіданого гріха.

Нам також говорено, що будемо мати стілько злих духів до караня нас в пеклї, скілько ми затаїли гріхів при сповіди.

РОЗДІЛ VI.

Марія стаэ монахинею. — Церемонії при закладаню вельону. — Трунва. — Настоятелька відкриваэ монастирскі лайдацтва Марії. — Сліпе повинуванэ ся попам. Спанэ з попами.

Около одного року часу забрало менї, щоб вивчитись всїх молитов, яких було потреба до церемонїй, щоб стати правдивою монахинею. Се була незвичайно нудна та утяжлива робота, але за се не брано мене до иньшої тяжкої працї, до якої всегда уживано початкуючих, тому не мала я причини нарікати.

В вечір, день перед тим, як я мала взяти на себе вельон і стати вже монахинею, приведено мене перед епископа, який знаходив ся в кімнатї настоятельки. Тут була присутна і настоятелька. Епископ почав зі мною розмову в звичайний собі простацкий спосіб. Розмова тревала около пів години.

Заки я взяла на себе вельон, мене відповідно прибрано до церемонії. Насамперед мене вбрано в відповідне церемонїяльне убранэ, уживане лише до таких оказий і поставлено мене коло вівтара в каплици. В той час було там около 40 видців, бо бранэ вельону э так часте в Монтреялї, що се зовсїм мало

кого займаэ.

Будучи добре приготована через довгу вправу і часте повторюванэ, стояла я в своїм специяльнім квітчастім убраню очікуючи приходу епископа. Він скоро явив ся, входячи до церкви через задні двері за захристиэю. Я кинулась йому в ноги і молила його, щоб наложив на мене вельон. Він заявив свою згоду. Тоді я обернулась і кинулась до ніг настоятельки і відповідно до інструкций зробила такий зворот немов до цільованя її ніг. Від сего она мене ніби здержала рукою, заявляючи і свою згоду. Тепер я вклякла перед епископом, який держав в руках чашу зі сакраментом. Мене вчили, що в сій чаші знаходить ся під видом хліба правдиве тіло Ісуса Христа. Тепер зложила я своэ приреченэ-присягу. По сім заведено мене до малої кватири, за вівтар в товаристві чотирох монахинь, де посередині стояла трунва з моїм новим іменем **“Сьвята Юстина”.**

Чотирох моїх товаришок підняли сю трунву за причіплені ручки до неї, а я тим часом скинула свою одїж, надягла монашу і тепер рушили ми назад до каплиці.

Трунву поставлено перед вівтаром. Тепер я приступила до неї, щоб в ню положитись. Ріжні гадки пересунулись через мою голову в сім часї. Але я вступила в ню витяглась на просто і втихомирилась. Під головою мала я малу подущинку для піддержки моэї голови. Мене накрито грубою чорною материэю і сейчас почато сьпівати пісні на латиньській мові. Гадки, які насувались тепер до моэї голови, не були зовсїм веселої натури, тимбільше, що те чорне покривало одурювало мене якимись острими запахами. Тепер пригадала я собі, про те оповіданэ, як одна початкуюча беручи свій вельон положилась до трунви, де її прикрито як і мене з якої більше вже і не встала.

Коли мене відкрито, я встала з трунви і вклякла перед вівтаром. Відтак наступили дальші церемонії, які мене зовсїм не займали. По сих церемоніях заграла музика і все було скінчене.

Трунву, з моїм новим іменем, в якій я лежала, перехову-эсь опісля аж до мої смерти, колиб я була вмерла в монастири, мали моэ тіло зложити до тої самої трунви.

По скінченю сих церемоній вийшла я з каплиці і вдалась до кімнати настоятельки. За мною йшли монахині по парі, своїм звичайним способом, то э, зі зложеними на грудях руками і з очима спущеними на землю. Монахиня, яка мала бути моэю товаришкою на будуче, йшла по самім заді сеї процесиї.

Коли я зближилась вже до кімнати настоятельки всї мене опустили і я сама ввійшла до середини, де була настоятелька, епископ і двох попів.

Настоятелька повідомила мене тепер, що я вже завельована монахиня, але маю зложити эще три присязї, потрібних менї, щоб бути дійсною монахинею. Крім сего сказала она, що дасть менї кілька пояснень. Відтепер, сказала она, я буду мати вільний доступ до всїх кімнат монастира а навіть і пивниці, де знаходить ся замкнених дві монахинї. За що они замкнені, она менї не сказала. Далї сказала она менї, що одним з найважнїйших моїх тепер обовязків буде слухати безусловно попів і то у всїх справах. І про се я вскорі довідалась, що се маэ значити "слухати безусловно попів у всїх справах". Моїм найбільшим здивованэм і страхом було се, що я тепер, як монахиня мала віддавати своэ тїло на їх зьвірячі забаганки та злочинні практикованя. Я обурилась на се і висказала їй сейчас мої перші вражіня які зробила на мене її промова, але она зовсїм сим не змішалась, лише далї почала арґументувати прихильно до злочиньств, представляючи менї се як чесноту милу Богу і чесну для мене. Попи, сказала она, не суть в такім положеню як иньші мущини, бо їм невільно женитись. Они жиють по пустельному, і відрікають ся земского житя для нашого спасеня. Їх можна уважати за наших дійсних спасителїв говорила она, бо без їх служби і молитов, ми не одержалиб прощеня і мусїлиб іти до пекла. Тому се повинно бути нашим сьвятим обовязком, відтягнувшись від сьвіта, посьвятитись нашій релїґії і виповняти в кождім напрямі. Ми не будемо чутись пониженими, анї наші чутя не будуть за далеко умертвені, колиб ми хотїли сему спротивитись. Таке поступованэ попів з монахинями мало бути миле перед Богом як она мене урочисто впевняла. Я аж тепер дізнала ся, яка я дурна і нерозважна, що віддалась в руки таких людий, які були кругом мене.

Після сего, що настоятелька менї сказала, я не могла сего інакше зрозуміти, як се, що від мене монахинї жадають такого поведеня, як від тих уличниць і що моя будучність маэ бути повна ганьби та бридких злочинів. Коли я тепер эще більше обурилась на те все, що она менї сказала, тодї она менї заявила, що она зовсїм не дивуэсь мому обуреню, бо такі чутя і обуреня звичайно повстають з початку, що многі монахинї висказувались з таким обурінэм як і я, але опісля они зов

Марія Монк стаэ монахинею.

сім змінили свої гадки. Она навіть сказала, що коли і она вступала до монашого чину то її відчутя були такі самі як і мої. Сумніви, сказала она, суть найгіршими нашими ворогами Они будуть змушувати нас до питань та пояснень на кождім кроці наших обовязків і будуть причиною наших ваган при кождім ділї. Они повстають з останків нашої недосконалости і всегда суть доказом нашого гріха. Наш одинокий спосіб, щоб їх позбутись, треба відкинути їх сейчас від себе, відпокутувати і висповідатись з них. Попи, наставала она, не можуть грішити. Се э неможливою річию. Все, що они роблять і бажають э справидливе добре і чесне .

Она сподїэсь, що я буду розсудна і буду виповняти всї свої обовязки всегда памятаючи на мою присягу і бути вірна моїй зложеній присязї.

Тепер она дала менї знова дещо пояснень, які эще більше роздражнили мої нїжні чутя і наповнили моэ серце эще більшим страхом. Деколи родять ся дїти в монастири, сказала она, але їх сейчас хрестить ся і дусить ся. Сим осягаэсь для них вічну щїсливість; бо хрещенэ очищуэ їх від первородного гріха і виславши їх зі сего сьвіта, заки они мали часповнити який гріх, суть впущені сейчас до неба. Як щасливі э ті, сказала она, що помагають осягнути безсмертне щастэ для тих маленьких немовлят. Їх души будуть незвичайно вдячні тим, які вбили їх тїла.

В яке місце і між яке товариство дїсталась, подумала я собі в души. Як відмінним э монастир, яким я його собі представляла. Монахинї уважала я за сьвятих, а настоятельку монастира я убожала, а чим они дїйсно э? А попи з поблизького монастира, я маю причину думати, суть дїйсно розпустниками, чим они э? Я тепер аж довідалась, що они часто заходили все те, що она менї сказала і повтаряли все без най-
і злочинам, що они і иньші називають чеснотами.

По сім мала я якийсь час нагоду сама прислухуватись поясненям настоятельки підчас чого ввійшли до кімнати иньші монахині, які також взяли участь в "поясненях." Они потвердили все тее, що она менї сказала і повтаряли все без найменьшого встиду або отяганя, представляючи себе участниками в сих "монастирських чеснотах". І я мушу сказати прав-

ду, що все те не лишилось без наслїдків на мій ум. Мої обурення почали мене опускати і я чулась оправданою, бо ставши монахинею, зложивши присягу, малам так поступати як від мене вимагала присяга і монастирські вимоги.

Досї я була кілька лїт під впливом католиків, тому зовсїм не звертала більшої уваги на Біблїю, анї не чула щоб хто покликував ся на Біблїю як авторітет. Але за се вчили мене ріжних приписів і своїм приміром вказували принимати все за неспориму правду, що говорить піп. Я нїколи не чула, щоб хтось підозрівав їх авторітет, або сказав свою гадку що до віри. Я довго була наражена на їх зіпсуті і збиточні вискази та запити, яких уживали они при сповіди і вірю, що на те саме були наражені і иньші дївчата. Я нїколи не мала відваги осудити таке поступованэ попів при сповіди взглядом дївчат анї видати свій осуд о тім всім, бо кругом мене всї мене впевняли, що мої сумнїви та осуди э нїчо иньше як виплив моїх гріхів.

Тим більше впевняли мене, що се все вскорі мене опустить а на їх місце прийде правдиве знанэ і поширенэ мого релїгійног сьвітогляду. Щоб мене впевнити о всім, наводили свій досьвід і через се я чулась якась нерішена.

Я сталась тепер якась дуже здеґустована, коли відкрила безхарактерність тих осіб, які мене окружали і я булаб тепер дуже радо опустила монастирські мури і се монаше “сьвяте житэ”, довідавшись про їх “сьвятість” своїми власними очима. Але се було немислиме, тимбільше я почала відтягати від себе такі думки, як грішні. Хотьби навіть свою думку і хтїла я перевести в дїло, було не можливе бо я була тепер в їх власти і се я відчувала. Хотяй тут було велике число монахинь але я не бачила анї одної з них, щоб в разї потреби могла надїятись на яку небудь поміч від неї. Тут було много, які вдавали свою приязнь взглядом мене але я на се й не звертала богато уваги. Лише одна більшее зацїкавила мене, про яку я вже згадувала а то Джені Рей, яка вистроювала много жартів, коли я ще була початкуючою. Але, як я сказала, нїчого не було принадного нї в її лици, нї формі, нї в способі, щоб она притягнула мене до себе. Она говорила зі мною незвичайно по приятельски і коли побачила мій опір на балаканя на-

стоятельки і других монахинь, незвичайно зручно шепнула менї до уха кілька слів, коли всї балакали, щоб я на все згодилась, що они говорять, коли миле менї житэ. Се прошибло мене немов блискавка і по довшій розвазї рішилась залишити якийнебудь опір.

Тепер настоятелька провела менї три присязї, а по присязї завела мене до кімнати між монахинї. Незадовго дзвінок задзвонив на обід. Монахинї стали в ряд парами в такім самім порядку як йшли рано з каплицї, лише мене і мою товаришку поставлено на передї. Так стояли ми хвильку з руками зложеними на грудях з головами похиленими вперед, а з очима впоївними в підлогу. В тім одна стара монахиня явилась в дверах їдальнї, плеснула руками на знак, щоб йти. Ми рушили з місця і підчас ходу почалисьмо шепотїти лїтанїї. Так прийшли ми до дверий їдальнї.

Тут пари подїлились на два ряди і так, що з правого боку пішли на правий бік стола, а з лївого на лївий. Тарілки були вже розложені на столї а коло кождої тарілки був ножик, виделець і ложка завинені разом в серветку звязані полотняною стяжкою, на якій було виписане імя кождої властительки. Мій таріль, ніж і проче були так само завинені як иньших а на стяжцї знайшла я моэ нове імя "сьв. Юстина".

Тут стояли ми всї доки не покінчили свої лїтанїї. Відтак стара монахиня, якої місце було на кінцї стола від сторони дверий, відмовила осібні молитви перед мясом і дала знак, що мож сїдати. Я не памятаю, що було тодї на обід, але дуже часто ми мали зупу і мясо. Коли дещо лишилось мяса з обіду то його приправлювано і на вечеру. Кождого дня була назначена одна монахиня до читаня науки з книжки, яку давала настоятелька. Тому і сим разом піднялась одна і почала читати з поданої книжки, коли ми всї їли в мовчанцї обід. Монахиня, яка читаэ підчас обіду лишаэсь опісля і їсть свій обід сама.

Як лише котра скінчила свою їду, сейчас обвинувши ложку, видельцї і ніж і звязавши їх стяжкою складала руки на груди і так сидїла далї. По їдї стара монахиня сказала коротку молитву і ставши дещо з боку вдарила в долонї і ми вимаширували зза стола в такім самім порядку як вмаширували.

Тепер йшли ми як перше зі спущеними головами або до каплиці або перед скляну баксу, де з воску стояло вироблене дитя Ісуса.

Нічого важнійшого не сталось аж пізно по полудни. Коли я сиділа з иньшими монахинями в спільній кімнаті о. Дуфресне викликав мене зі середини, кажучи, що хоче зі мною поговорити. Я предчувала що він хоче від мене але не сьміла не послухати. В приватній кімнаті обійшов ся він зі мною в брутальний спосіб.

В вечір ужили мене і двох других попів в такий самий спосіб. О. Дуфресне прийшов опісля знова і я була змушена лишитись в його товаристві аж до раня.

Мене впевняли, що того рода поведенэ попів в нашім монастири ніхто не відкрив і чогось подібного ніхто по них не сподівав ся. Тому я відкриваю се, хотяй много маю причин, щоб і се затаїти. Сї власне причини змушують мене не відсланяти близші подробиці тих каригідних вчинків, про які я в горі згадала. Тому згадала я про них лише дуже поверховно, загально.

РОЗДІЛ VII.

Денні церемонії. — Джені Рей.

Рано пів до семої дзвонить дзвінок, щоб ми вставали. Старша монахиня, яка сповняэ нічну варту, сейчас вимовляэ піднесеним голосом:

"Вважайте йде Господь". На се всі монахині відповідають "Ходім стрінути Його".

По сім ми сейчас встаэмо і з як найбільшим поспіхом збираэмось. Коли вже вбрані, стаэмо парами зі зложеними на грудях руками. На даний знак рушаэмо і йдемо до спільної кімнати і тут уставляэмось лицем в сторону настоятельки. По сім хрестимось, вклякаэмо і цілуэмо підлогу. Відтак далї на колїнах відмовляэмо довгу молитву, починаючись словами "Сьвятий Христе, спасителю мої души". По сім відмовляэмо Господню молитву. "Отче наш", відтак "Богородице" і иньші.

По сім повтаряэмо 10 приказань і много иньших молитов призначених на рано. Всї сї молитви відмовляэмо на латиньскій мові, з чого я не розуміла анї одного слівця. Навчилась їх на память відмовляла як знала.

По сім йшли лїтанії, також по латинї. Сї лїтанії повтаряли ми також дуже часто і в день. Відтак наступали молитви на стрічу дня, по сїй молитві ми згинались і починали наші умові молитви, які тревали около півтора години. Сї послїдні мали бути великого значіня, бо як нам говорено, що одна монахиня спаслась ними. Сї умові молитви складались так: Насамперед через 5. мінут читала нам настоятелька, над чим ми опісля роздумували через 15 мінут в мовчанцї. Відтак она знова читала через такий самий час і ми знова так само довго роздумували. По третім читаню ми відмовляли специяльні молитви, якими просили прощеня наших гріхів.

Через сих півтора години я страшно змучилась, будучи через цїлий сей час на колїнах, зігнена в троэ. По сих роздумуванях ми випростувались на колїнах і далї відмовляли молитви і лїтанії на закінченэ сих церемонїй. По сім ми йшли на масу, яка відправлялась в монастири що дня. По масї ми йшли парами до їдальнї на снїданэ. Тут починались знова такі самі церемонії, як при обідї які я вже описала. По снїданю ми йшли до спільної кімнати де о 9-ій годинї починалась наука. Підчас науки кожда сидїла при якійсь роботї. Наука тревала до 10 год. Коли о 10-ій годинї розніс ся дзвінок, ми працюючи могли тепер дещо між собою розмовляти і то лише про дозволені предмети. Нашій розмові прислухувались старі монахинї, які сидїли при кождій ґрупі. Пів до одиняйцятої знова дзвонив дзвінок, се був знак на перерванэ розмови. З умовчанэм дзвінка переривалась наша бесїда і ми відмовляли через пів години лїтанії і латинські молитви.

В 11-ій год. розносив ся знова голос дзвінка, се був клич на обід. Тепер ставали ми в пари, складали руки на груди і з похиленими головами йшли поважно до дверий їдальнї. Коли перша пара зближалась до дверий тодї проводяча монахиня била в долонї, даючи знак, щоб мачати пальцї в сьвяту воду при дверах і хреститись. Зробивши се пара за парою входила до їдальнї відмовляючи знова лїтанії.

По обідї ми входили парами до спільної кімнати і тут ря-

дами вклякали на підлогу. Підчас сего клячіня стара монахиня читала “Прикрости нашої сьв. Мариї”. По сїм ми відмовивши деякі короткі лїтанії цїлували підлогу і вставали до нашої роботи.

Тепер було вільно нам дещо побалакати між собою але лише на дозволені теми. По сїм наступали лїтанії а відтак через одну годину булисьмо заняті шитэм.

О 2-ій год. починалась пополуденна наука, яка тревала до третої Підчас сеї науки ставала стара монахиня по серединї і задавала нам питаня з катехізму. Котрі добре не відповідали мусїли клячати на сухім горосї і то на такім числї гороху, яке було чисто речень в роздїлї, з якого їх питано. Клячати мусїли через час науки. Здаэсь, що се не велика кара. Однак она э майже не до видержаня на час одногодинної науки. Коли я клячала на горосї, менї здавалось по якімсь часї, немовби менї хто шпильок напхав поза шкіру, від чого мене зовсїм опускали сили і я млїла.

О 4-ій годинї ми брались знова до роботи розмовляючи між собою. По півгодинній розмові, працюючи починали відмовляти лїтанії. О 5-ій год. відмовляли ”молитви про нашу совість” “молитви по сповіди”, “молитви перед причастэм” і “молитви по причастію”. По сїм продовжали ми свою роботу аж до смерку. Відтак починали ми ті самі молитви що рано лиш без “умових.” Але замість сих довгих молитов ми робили обрахунок нашої совісти.

Переглядали нашу совість чи ми поступали через цїлий день так, як рано собі постановили.

Коли наші обрахунки скінчились, а котра не поступала як повинна, впадала на колїна перед настоятелькою і просила прощеня а відтак і кару. По наложеню кар ми знова відмовляли лїтанії і йшли на вечеру.

При вечері були такі самі церемонії як при обідї, лише крім читаня науки. По сїм йшли до каплиці а з неї знова до спільної кімнати де ми далї відмовляли молитви, повтаряючи їх по три рази а навіть і більше.

По скінченю молитов ми цїлювали підлогу і тепер через пів години вільно було нам дещо порозмовляти між собою і то лише на позволені теми.

По пів до девятої дзвонив знова дзвінок. Тепер відчита-

но нам дещо з книжки про “Роздумуваня”, щоб наші уми мали о чім думати підчас безсонних годин. По відчитаню відповідного уступа ми виходили зі спільної кімнати, мачали пальці в сьвяту воду при дверах, хрестились і йшли до спальнї по парі.

Положившись до ліжка ми відмовляли по французьски отсю молитву: — “Мій Боже, Тобі передаю моэ серце”. — По сім стара монахиня йшла зі сьвяченою водою і скроплювала наші лїжка а ми при сім хрестились.

В девятій год. эще раз обзивавсь дзвінок і котрі не спали шепотїли в послїдне лїтанії.

Коли мене принято як монахиню мала я тепер о много більше нагоди обсервувати Джені Рей як передтим. Она поводилась зовсїм відмінно від прочих. Она була, як я вже згадувала, велика женьщина, зовсїм не приманьчива з лиця, а незвичайно простацька своїми рухами. Не богато звертала уваги на свій стрій, була неспокійна і всегда невдоволена. Она нїколи не була тихо а все щось мала до говореня Се булоб дуже тяжко подати вірний опис сеї дивної жінки, одягненої в монашу одїж, звязаної такою самою присягою як иньші, призвичаїної до такого самого житя як иньші а зовсїм не повинувалась приписам як иньші.

Дуже часто мож було її видїти при книжцї, нараз кидала книжку і бралась до шитя; кидала шитэ і ходила сюди то туди, заглядаючи до всїх кімнат, то знова заходила до нас поправляла нашу одїж і робила такі міни, що ми аж присїдали від сьміху. Що було найцїкавійше, що нїхто не звертав на ню богато уваги, навіть сама настоятелька дивилась на все через пальцї.

На Джені Рей я завважала, що она була незвичайно лагідна і гречна для тих монахинь, котрих она любила, а кпила собі з тих, котрих она не любила, або котрі її образили.

РОЗДІЛ VIII.

Опис монастиря. — Вправлюванэ до брехнї. — Обдурюванэ відвідуючих монастир. — Як попи виробляють свій авторітет.

Тепер я загально опишу середину монастира Чорних Мо-

нахинь, крім кількох кімнат, яких я ніколи не бачила. Справді, час і всякі поправки можуть дещо змінити нутро монастира, но все таке оно э неможливе, щоб мож його так основно змінити, щоб не мож колись переконатись о правдивости моїх слів, коли люди ввійдуть, щоб оглянути сї сьв. печери мук.

Перший поверх.

Починаючи від західного крила в напрямі до Нотр Дейм ул. —

1.) Каплиця для монахинь.

2.) Обширна спільна кімната.

3.) Їдальня, яка э эще обширнійша від спільної кімнати.

4.) Спільна кімната до роботи.

5.) Спільна кімната на молитви. Тут э осібний переділ на обрахунок совісти, якого деколи уживаэсь на замиканэ монахинь.

6.) Назад сеї кімнати э досить обширна кімната, яку уживаэсь лише в неділї.

7.) Побіч сеї кімнати э мала кімната на відпочинок, звідси виходить двоэ вікон на улицю.

8) Зі сеї кімнати ведуть двері до воскової кімнати, де э много воскових фіґур. Сї фіґури не э призначені на продаж. Дуже часто ми заходили сюда і молились до сих фіґур.

9.) Рогова кімната, де передержувалось медецини.

Далї нам вступ був строго заказаний, тому не знаю які там були кімнати і на що они були призначені.

Другий поверх.

Починаючи від західного крила, так само як на першім поверсї суть слїдуючі кімнати:

1.) Спальня для монахинь зі сходами на перший поверх.

2.) Мала спільна кімната.

3.) Мала почекальня досить стрійно прибрана. Сюда ведуть сходи з подвіря. Сими сходами заходить лїкар до монастира і в сїй почикальни задержуэсь, доки його пустять дальше.

4.) Кімната для слабих монахинь.

5.) Поза кімнатою для слабих э мала незанята кімната з двома переділами де часто в день збирають ся монахинї.

6.) З сеї кімнати йдуть двері до другої незанятої кімнати

де знаходить ся лише стіл і кілька крісел.

7.) По правій стороні э кімната призначена для монахинь слабих на заразливі хороби.

8.) Мала кімната з ліжком і заслоною, призначена на оглядини слабих монахинь.

9) Побіч э мала кімната, яку уживаэсь на склад овочів.

10.) По другім боці э кімната, куди заходять старі монахині і настоятелька.

11) Поза сею кімнатою э эще дві кімнаті для слабих монахинь, а іменно одна кімната для монахинь, які очікують уродин, а друга кімната для монахинь вже по породі.

12.) Слїдуюча кімната э мала, в якій очікуэ піп, щоб охрестити новонароджені діти, нїм їх замордуэсь. Звідси йдуть двері до двох кімнат, до яких вступ э остро заказаний і куда я не мала нагоди заглянути.

13.) Одна з них э призначена на “сьвяте назадництво“ або иньшими словами, э се кімната для заражених попів.

14.) Друга кімната э доступна для слабих попів здаэсь на проходженэ ся.

Сюди вели секретні сходи, якими попи могли дістатись зовсїм неспостережено до монастира.

Як вправлювано нас до брехнї?

Нераз настоятелька ввійшовши до спільної кімнати починала такими словами: — “Тут прійшли родичі тої а тої початкуючої, ходіть зі мною і допоможіть менї в сій байцї”.

Відтак она подала нам зміст брехнї, яку она видумала на обдуренэ родичів, а ми мали тепер сфабрикувати все потрібне на доповненэ сеї брехнї в як найкрасший спосіб. І се було оправдане, бо такої брехнї вимагала наша сьв. справа, як нас учено.

Такі сцени відбувались дуже часто, коли чужинцї приходили довідались про свою знакому, яка була початкуючою эще, або вже завельованою монахинею. Тодї настоятелька, з прибраною поважною міною, оповідала відвідуючим несотворені річи про відвідуючу, як про її поведенэ, так і її характер а навіть і її замилуванэ до монашого сьв. житя. А все те представляло правду до гори ногами. Де було потрібно нашого потверджeня, там ми, після вказівок настоятельки, найурочистїйше не лише все потверджували, що настоятелька наговори-

ла а навіть і дещо доповняли як могли найкрасше, щоб вивязатись з брехні як найзручнійше і найправдоподібнійше.

Деколи настоятелька повірювала перепровадженэ таких справ для тої монахині, яка вміла найлучше брехати і найкрасше з брехні вивязатись. Однак щоб мати таких вправлених до таких річий, то ми нераз мали осібні на се вправи.

Нераз настоятелька ввійде між нас і з поспіхом заявить: "Хто може сказати найлучшу байку?"

Ціль сих вправ — була брехня і нераз ми цілими годинами студиювали як найспритнійше можнаб збрехати. На сю тему ми одержували інструкциї, науку, промови. Одним словом ми студиювали спосіб брехні. Нас інформовано, що брехня се головна річ для нас і э великої ваги для нашої справи.

Нераз піп, який проводить інструкциями на визше згадану тему, розлючений нашою нездарностю до брехні кричав: "Що, монахиня твого віку, а эще не знаэ ріжниці між звичайною а реліґійною брехнею?"

Відтак він розпочинав цілий виклад над ріжницею між одною а другою брехнею.

Брехня, говорив він нераз, з цілею зашкодити другому, щоб вийшло на особисту нашу користь, се э гріх. І така брехня вимагаэ покараня. — Але брехня, сказана на добро нашої церкви чи монастира, э заслугуюча на нагороду. І ми говорячи таку брехню виповняэмо наш обовязок.

Того рода науки, про брехню, ми слухали дуже часто. По такій науці починалась практика, в якій ми брали всї живу участь.

Часто родичі або приятельки початкуючих заходили до монастира, щоб їх відвідати, або що найменьше довідатись о їх здоровлю. Але дуже рідко коли настоятелька позваляла їм бачитись. Звичайно звинялась сим чи тим, при чім старалась зробити на відвідуючих як найкрасше вражінэ. В такім случаю видумувала она сейчас якусь прихильну історию для тої особи, яку відвідуючі мали охоту бачити, виражаючись про ню як найкрасше, а ми, які були присутні, мали все те потвердити в як найбільше переконуючий спосіб.

Дуже часто таке обдурюванэ відвідуючих віддавно нам монахиням, тоді ми պописувались після наших найлучших

здібностий і сил. А обдурити відвідуючих монастир добре і без найменьшого підозріня не э так легка справа, як може хтось думавби собі Но ми були специяльно треновані і учені до таких справ, тому вивязувались з нашої задачі майже всегда вдоволяючо. Котра з нас вивязувалась як найкрасше при об дурюваню, та позискувала для себе симпатию настоятельки. А позискати для себе симпатию настоятельки, було цілею всїх монахинь, бо се уважалось за щось найбільшого в монастири.

Коли хто прийшов до монастира відвідати когось, тодї на стоятелька питалась, хто може нинї плести найлучші дурниці? Котра монахиня зголосилась, ту посилала настоятелька до від відуючих а ми спішили туда і собі, щоб в сих брехнях її піддержувати. Тут ми всї старались вивязатись в брехнї перед чужинцями як найкрасше, тим більше, що ми вірили, що настоятелька підслухуэ нас зі секретних закутків, як ми виповняэмо наші обовязки.

Нераз ми вправлялись до таких брудних наших "обовязків" а сї вправи розпочинались в сей спосіб. Настоятелька ставши посеред нас кликала: "Хто може сказати нинї найлучшу брехню". Тодї одна з нас виступала наперед, кліпнувши оком і махнувши головою, давала знак, що она готова. Се булоб щось страшного, колиб хтось з "грішного сьвіта" був на той час в монастири і приглядав ся сїй сценї "побожних" монахинь. "Вел, починай і старайсь як найкрасше можеш", говорила "а ви всї слухайте і будьте готові присягнути на се".

Відтак по скінченю бесіди, всї присутні монахинї присягали на все те, що бесїдниця булаб не наговорила.

Звичайно по таких вправах, звертано нам увагу, що ми нїколи не повинні звертати найменьшої уваги на себе самих, але памятати се, що ми цілковито посьвятились Богу. І щоб від нас не жадано для Його хвали, ми мали як найскорше спов нити. Годї менї обговорювати всї подібні інструкції і науки, якими нас в монастири гудовано, бо деякі були такої злочинної закраски, що годї тут про них і згадувати. Але я хочу, щоб читачі зрозуміли, в якім положеню та обставинах ми знаходились і до яких цілий ми були вживані. Нас не лише вживано до роботи, молитов та до виповнювань всяких кар під позором, що се наші сьвяті обовязки взглядом нашого Сотво-

рителя, але жадано від нас і таких річий, як нам також говорено, необхідних для нашої посьвяти для Него. Попів ми уважали за слуг Божих, які були назначені Божою волею, щоб учили нас наших обовязків, увільняли нас від гріха і провадили до неба. Без їх помочи ми не булиб в силї тїшитись Божою ласкою і наколиб они не приготовили нам сакраменту, ми не моглиб нїколи доступити вічного щастя. Принявши се за правду, ми не могли спротивлятись жадним иньшим жаданям, які малибись зробити для них чи через них. Коли ми нераз звертали увагу настоятельцї, що се чи те попа дїло э кримінальне, то настоятелька говорила нам, що піп робить під безпосередною згодою Бога і через се не може грішити.

Розуміэсь, що тим самим не мож було спротивлятись жадним иньшим забаганкам та вимогам попів, бо они, як безпосередні слуги Божі, не могли нїчого иньшого жадати, як лише се, що було добре і справедливе.

Противно відмовити тому, що они просилиб, уважалобись за гріх. Того рода науки впоювано в нас і того рода ми переходили вправи, під покришкою, що се все вимагаэ від нас наша релїґія і наше пожертврванэ. Всякі забаганки попів взглядом монахинь — мало бути на "хвалу Божу". Всякі брехнї зроблені перед звідуючими монастир — мало бути на "хвалу Божу". Всякі мордерства поповнені в монастири над новонародженими дїтьми, мало бути на "хвалу Божу". Всяке злочиньство поповнене попами чи монахинями, за яке державний закон каравби шибеницею, мало бути після монастирських розумінь на "хвалу Божу".

Другою важною точкою в монастирськім житю, як взагалї в римо-католицкій церкві э сповідь. На сповідь звертано також не мало уваги. Нас учено звертати точну увагу на наші думки, чи ми виповняэмо точно наші монастирскі правила, памятати на наше посьвяченэ і визнавати всї, навіть найменьші гріхи чи то перед настоятелькою чи попом.

Нас перестерігано перед наслїдками затаэня якогось гріха на сповіди. Щоб нас держати в безнастанній боязни перед наслїдками затаэня гріха на сповіди, оповідано нам всякого рода випадки, які мали статись з тими монахинями, що не визнали на сповіди всїх своїх гріхів.

Одна монахиня, говорено нам, затаївши на сповіди один

гріх померла нагло, недіставши від нікого розгрішеня. Її сестри-монахинї зійшлись разом, щоб помолитись за її душу але ся моняхиня явилась між ними і заявила, що нехай они надармо не трудять ся бо їх молитви не мають для її душі жадної вартости і більше її шкодять як можуть помочи,бо її проценэ э неможливе. Значить ся після монастирських наук, що молитви для виноватої душі не лише, що не помагають, але эще попихають глибше в пеклї; і се подавано нам за причину, чому католики ніколи не молять ся за протестантами.

Авторітет попа був безграничний, він був всїм, а спротивленэ ся попови мало бути щось найгрішнїйшого і непростимого. На се також звертано нам богато уваги. Один з попів оповів нам раз на катехизмі таку історию:

Один чоловік помер не заплативши попови стілько гроший, скілько сей був зажадав від него перед смертию. Прийшовши сей чоловік на другий сьвіт, засуджено його до чистилища, де він мав так довго печись, доки не віддасть попови решту гроший. По якімсь часї позволено сему чоловікови вернутись на сей сьвіт і взяти на себе людське тіло. Прийшовши сюда він став на службу до богатого чоловіка. Він працював тепер від раня до вечера а тимчасом в нїм горів надземский огонь, якого ніхто не бачив. Але коли раз був він вже в ліжку, донька богача в слїдуючій кімнатї занюхала смерід сїрки. Поглянувши через шпару в стінї, побачила його цілого покритого огнем. Она повідомила про се свого батька а сей на другий день випитав ся сего чоловіка про причину сего огню і на привелике здивованэ довідав ся, що в него робить чоловік, який потайно терпить муки чистилища за се, що не заплатив відповідної суми попови. Сей ґазда дав тепер йому відповідну суму грошей, яка эще належалась попови, а коли сей чоловік доручив сї гроші попови, сейчас пішов до неба. Піп не може дарувати жадних гроший, які йому належать ся, бо сї гроші не э власностю попа але Бога.

Коли я сповідалась, то менї говорено, щоб я нічого не таїла перед попами, бо они дуже добре знають, що э в моїм серцю, але сего не скажуть, бо се э моїм обовязком висповідатись з них. Я навіть вірила, що попи суть обзнакомлені з моїми гадками і навіть їх боялась, тимбільше, що они говорили, що мають силу положити мене трупом однїсїньким словом.

РОЗДІЛ IX.

Приниманэ Індиянок на монахинї за гроші. — Страшні відкритя в півниці. — Яма до паленя немовлят. — Тайні сиґнали попів.

Будучи довше вже монахинею, я довідалась, що більше монахинь називаэсь одним і то таким самим іменем. Моэ імя сьв. Юстина носило эще двох монахинь, імя сьв. Мариї пять монахинь, сьв. Монро три монахинї і двох початкуючих.

Кількох монахинь було Індіянок, які вступили до монастира эще перед мною. Будучи убраними в монаше убранэ не мож було їх і відріжнити. Одно лише менї впало в око, що настоятелька була дуже гречна взглядом них і иньші старі монахинї незвичайно їм догаджували. Опісля я довідалась, що ті монахинї — індіянки мали навіть деякі полекші і привілэї, яких не посідали иньші монахинї. Ціль сих привілэй, було се, щоб монаше житэ їм як найбільше упріэмнити. Нераз застановлялась я над сим чому се така ріжниця між нами монахинями і через довший час не могла собі сего пояснити.

Многі Індіяни дуже поважали попів і вірили в се те, що они говорили і учили. Попи нераз заохочували гарні і богаті доньки Індиян, щоб вступили до монастиря і представляли се як велику заслугу перед Богом і щастэ для родини. Щоб осягнути сю заслугу перед Богом і щастэ для родини Індияни платили попам великі гроші за принятэ їх дочок до монастира. Батько, одної Індиянки, заплатив настоятельцї таку вагу срібла, яку важила його донька, коли эї принято до монастира. Сей Індиянин мусїв продати все своэ майно, щоб зібрати сю потрібну суму. Се зробив він під впливом науки попів, бо він вірив, що коли його донька вступить до монастира, стане "сьвятою" то не лише поможе йому своїми молитвами але і всїй прочій родинї.

Монахинї—індиянки були нераз ужиті для нашого розвеселеня, особливо тоді, коли ми впадали на дусї або сум та обоятність обнимав наші серця. Тоді настоятелька приказувала їм скидати свої монаші убраня а вбиратись в свій індиянський стрій, що нас вводило в вир сьміху.

Між монахинями—індиянками я особливо одну добре па-

мятаю. Була се сьв. Гиполита, не та, яку замордовано в так брутальний спосіб і про яку описано в иньшім місци. Ся сьв. Гиполита була дуже смирна і незвичайно боязлива.

Три чи чотири дни, по моїм принятю, настоятелька післала мене до пивниці по углэ, даючи менї ясні вказівки куда йти і де знайти углэ. З лямпою в руці пустилась я вузкими сходами на діл і скоро знайшлась на голій землї. Кругом панувала така темрява, що я не могла відріжнити землї від муру, анї величини переділу в якім я знаходилась. По якімсь часї мій зір присвоїв ся з темнотою і я почала дещо відріжняти. Я побачила, що стїни се солїдний камінь і склеплїнэ не дуже високо понад моэю головою.

Йдучи після даних вказівок завважала я в стїнах малі двері по однім і другім боцї і то незвичайно здорові і грубо зелїзом оброблені і крім сего зелїзною штабою заложені. Ся зелїзна засува була сильно запущена одним кінцем в мур на грубім зелїзнім сворини. Другий конець сеї засуви, також по затарасованю дверий, входив в мур і тут його закладалось штабою з зелїза, яка спадала з гори.

Минувши сї двері ввійшла я до пивниці досить обширної ла вже деревляна підлога. На сїй підлозї знаходились ріжного вида кільця, купа деревляних стовпків, ріжного рода линви і иньші приряди до тортур. Перейшовши се місце, знайшлась я знова на голій землї.

Далї ввійшла я знова в немов коритар, де по боках були більші і меньші переділи, позапирані дверми, але вже не такими сильними. Крім сего, сї двері немали малих отворів як попередні і не засувались зелїзними штабами.

Трохи дальше по лївій руці побачила я сходи, які вели звідси до гори, зараз коло сходів знова побачила я троэ дверий, по однїй і другій сторонї, подібних до перших, яких я вже описала.

Минувши сї двері ввійшла я допивниці досить обширної де не було підлоги а земля була біла, з чимсь змішана, на що я звернула свою увагу. Йдучи так далї, я завважала, що сеї білої мішанини э щораз більше і більше аж доки не прийшла до місця, де вся земля була покрита сим білим, немов снїгом. Тут побачила я велику і глубоку викопану яму, яка зовсїм не була чимнебудь прикрита і в яку мож було дуже легко на по-

темки впасти. Ся яма була яких 12 до 15 фітів в проміри і по самій середині сеї пивниці.

Ся біла мішанина була порозсипувана кругом сеї ями, а по обох сторонах ями були навіть цілі білі насипи. Сї насипи були і в иньших місцях і що звернуло мою увагу, що сеї білої маси мусить ся тут богато вживати. Я була дуже цікава, що се таке біле може бути і пощо його тут в пивници так богато. Тому при сьвітлї лямпи почала сій білій масї лїпше приглядатись і переконалась, що се вапно. Я догадалась, що ся яма була призначена на погребуванэ немовлят, які приводили на сьвіт монахинї а сим вапном посипувалось сї подушені жертви монашого житя, щоб они в пивници не гнили і не смерділи.

Се було страшне відкритэ, але оно тепер не робило на мене великого вражіня, бо я була приготована через часті поучуваня на такі а навіть і більше страшнійші річи в монастири. Я вже була перейшла стілько проб, що моэ чутэ було вже зовсім притуплене і майже без вражінь. Я починала вірити, що оно инакше і не може бути в монастири і моя совість була заспокоэна.

Я лишила се місце з тяжкими думками про сї маленькі не винні жертви монастирського житя, які знаходились в сій бездонній ямі. Рівночасно нагадала собі науку настоятельки, що хотяй тїла сих маленьких жертв палить вапно в сій ямі, то їх душі тепер знаходять ся в вічній радости, завдяки благородности наших попів.

Минувши сю яму ввійшла я знова до вузкого коритара, по якого боках були двері. Поза сим коритаром було знова ширше місце де знаходились в однім кутї трохи ярини а в другім углэ, за яким я шукала. Зі сего переділу виходили закратовані вікна на улицю, через які вкидувалось все потрібне до монастира.

Прийшовши сюди я набрала скоро угля і спішилась чимскорше опустити сей страшний підземний монастирский цвинтар, тимбільше, що мене почав прошибати якийсь страх і менї почались предвиджувати помордовані діти і їх жалїсний плач.

Будучи дївчиною, а до того эще вихованою монахинями, представляла собі монаше житэ і самий монастир, як місце

подібне до неба. Місце, де нема ні людської злоби, ні земских спокус, ні найменьших неправильностий християньского житя Де, пливе чисте як слеза житэ, повне небесного спокою і ангельскої радости. Монастир представляла я собі тоді як іміта цию неба на землї. А чим в дійсности сей монастир э? Збіговиском злочинців, кримінальників, які прикрили ся монашими шатами та з молитвою на устах мордують дітий а відтак скидають їх до отсего льоху, який я що йно відкрила. Сей колись уроэний монастир-небо був в дійсности найстрашнійшим пелом, де панувала зрада, брехня, доноси, сьвятотацтво найдикші орґії та найстрашнійші мордерства.

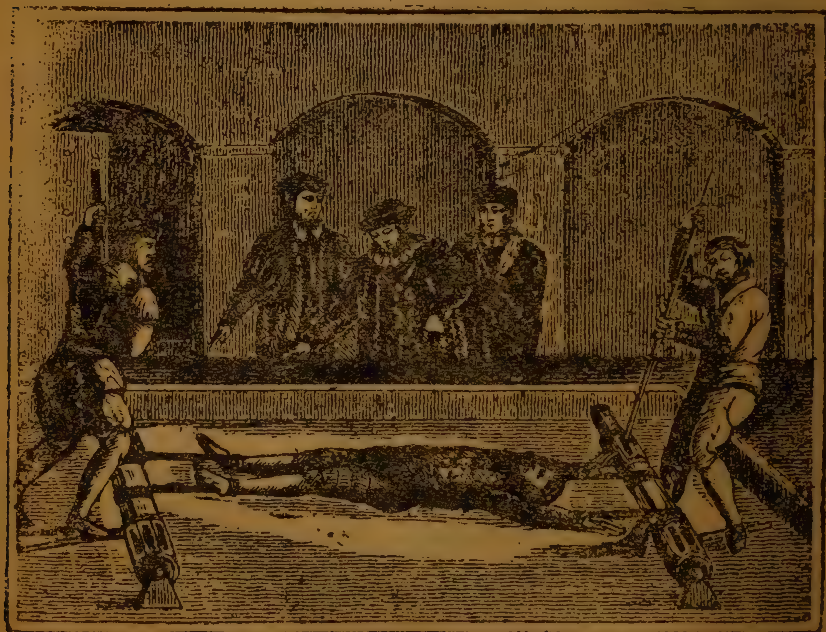

Мордованэ невинної жертви.

Мене учено і впоювано в мене, що піп, се слуга Божий і все, щоб він не робив, виповняэ волю Божу і як такий не може ніколи грішити. Чиж треба більшого блазеньства, як того рода ученэ? Чиж їх кождий крок, кожде діло, кожде слово, не було як раз противне волї Божій і Його заповідий? Чиж

хотьби і мордованэ невинних дітий, яких они були батьками, може оправдувати їх, як благородне діло? Та я знаю, що мордерства не лише Божий закон не оправдуэ але навіть людский шибеницею караэ. Тому я не могла повірити тим монастирским наукам, що попи не можуть грішити і що все то, що они роблять э чесне і оправдане.

Між першими інструкциями, які дала мені настоятелька по наложеню монаших шат, були такі, щоб приготовити мене взглядом попів і їх візит до монастиря в заказані години. Се не э секрет для нікого, що попи заходять і виходять з монастира монахинь. Кождий пояснюэ собі тим, що они заходять туди, щоб сповнити свої релігійні обовязки. І коли хто бачив через цілий день як з улиці сьв. Павла заходили і виходили попи зі сего монастира, то нікому і до голови не приходило щось невластивого. Але як би так хто був підглянув десь коло півночи, як монастирська фіртка то втвиралась то замикакалась а з неї висувались попи з підкоченими ковнірами до гори і з затягненими капелюхами на уха, то бувби иньшої гадки. Кождого часу в ночи піп міг задзвонити і давши відповідний знак сейчас монахиня-ночи отвирала йому фіртку.

Сей знак, який служив в ночи попам до порозуміня ся з монахинею-ночи, був певного рода свист зроблений при помочи язика і зубів і при отвореню губ. Монахиня-ночи ніколи не спішилась до отвираня фіртки на саме дзвоненэ аж доки не почула сей дивний знак. Почувши сей свист по дзвоненю, она вже знала що се за нічний пташок. Давши собі подвійний знак спішила до фіртки. Настоятелька привязувала до сих інструкций незвичайно богато ваги а особливо до виучуваня мене сих сиґналів. Я мала опісля много нагоди до уживаня їх, особливо підчас нічної служби. Тоді дзвінок не затихав і я одержавши відповідний сиґнал отвирала попови фіртку і він йшов куда хотів.

Книжки, які ми одержували до читаня підчас нашого їдженя походили з бібльотеки настоятельки. До сеї бібльотеки вступ для монахинь був остро заказаний. Настоятелька сама, давала нам деколи дещо до читаня і то після свого власного вибору. Найчастійше давано нам "Історию Риму", "Історию церкви", "Ангел Хоронитель", "Житэ Сьвятих" в кількох томах, "Дияльоґи", розмова між протестаньским доктром, якого

названо Др. Д., і католиком, на тему віра, і в якій то розмові католик мав побити Др. Д. Крім сего давано нам книжки “Про монастир”, “Обрахунок совісти” і иньші подібні.

Одно дивне, що нам ніколи не лише що не давали Біблії, але я навіть її в монастири не бачила за цілий мій час початкованя і монахованя. Новий Завіт, був читаний не більше як три до чотири рази на рік і то лише ті стихи, які були вказані настоятелькою.

Ми монахині ніколи не мали його в наших руках, щоб могли там читати де нам подобалось. Про протестаньску Біблію виражуванось як найгірше і називано її як найстрашнійшою книжкою і яку простолюдин ніколи не повинен брати в руки і її читати.

РОЗДІЛ X.

Забобони. — Епископ маэ силу гасити огонь сьваченою водою — Як сповідию приглушувалось голос совісти.

В нашім монастири, то э Чорних Монахинь, пеклось дуже часто много хліба, який деколи на порученэ попів давалось бідним.

Крім сего робилось тут і сьвічки, які продавалось до костелів. До робленя сьвічок посилалось фізично найсильнійше збудованих монахинь. Мене посилано до тої кімнати де робилось сьвічки, щоб читати занятим при роботі монахиням лэкциї та катехиз.

Головно вироблялось в нашім монастири шкаплїри. Э се кавалок шматки вовняної чи эдвабної, до якої э причіплені два шнурочки і якими то привязуэсь до шиї сей шкаплїр.

На одній стороні шкаплїра ми виробляли щось в роді подвійного хреста (++)а по: другій стороні букви І. Н. С. Що сї знаки мали представляти то я не знаю. До такого виробленого в монастири шкаплїра привязувано много сили в робленю чудес. Коли дїти перший раз йшли до причастія, то одержували звичайно по одному шкаплїрови.

Нам оповідано дивні річи про силу, яку посїдають шкаплїри. Такі дива про шкаплїри звичайно оповідали нам попи на катехизмі чи лэкциях. Я тут хочу подати дещо з тих попівських оповідань.

Одна римо-католицька служниця, котра затаїла дещо із своїх гріхів на сповіди, так гипокритично поводилась взглядом свої пані, що та думала про ню, як про найвірнійшу служницю. Она навіть перед сповідаючим попом так вміла вдати побожну, що той навіть наділив її шкаплїром.

По якімсь часі, як він нагородив її сим шкаплїром, один сьвятий з неба повідомив його в снї, що сьвятий шкаплїр не повинен находитись на шиї такої великої грішниці і він повинен бути сейчас відібраний і звернений до костела назад. Тої самої ночи ся грішна служниця лежала зі сим шкаплїром на своїй шиї і її знайдено рано мертву і то з відділеною головою від кадовба. Шкаплїра коло неї не було, його знайдено аж на другий день в костелї на своїм місци.

Загально вірено, що злий дух не може стерпіти такої сьвятої річи на своїм слузї, тому тої самої ночи, коли попови снилось про сей шкаплїр, тодї сам злий дух здирав сей шкаплїр зі свої жертви і то так напрасно, що силкові нитки, якими сей шкаплїр був привязаний на шиї, відтяли слузї голову. Відтак своэю божескою силою мав дїстатись на своэ місце до костела.

Другу байку оповідали нам попи таку: Один бідний римо-католик мав бути полонений через эретиків. На своїй шиї він мав сьвятий шкаплїр. Коли Бог побачив, що він не уйде полону і мусить попастись в руки эретиків, чудом зняв шкаплїр зі шиї і уніс його високо понад голови эретиків. Побачивши се эритики не лише, що не полонили сего католика але і самі навернулись на римо-католицку віру. А було їх поверх сотки.

Коли я вже була завельована монахиня, тодї настоятелька повідомила мене про тайний підземний хідник, який йшов з нашої пивниці аж до другого монастира. Хотяй я часто була в пивниці нашого монастира, але не могла віднайти криївки сего тайного хідника. Аж якийсь час опісля, коли я мала провинитись, хотяй я сама не знала нїчого про свою провину, мусїла на колїнах іти сим хідником разом з другою монахинею. Опісля не лише настоятелька накладала на монахинї того рода кару але часто і попи і то без найменьшої причини. Монахиня, яка зі мною відбувала кару, привела мене до пивниці, недалеко того місця, де кидано малї дїти до ями і посипувано

вапном і вказала мені двері, якими сей хідник був замкнений. Тепер доперва довідалась, чому я перед тим не могла сих двеpий пізнати. Они були квадратові, майже 4 фіти від землї і так само помальовані як стіна а крім сего нічого не відставали від стіни а були майже вмуровані і рівні зі стїною. Крім сего двері не отвирались до середини пивниці а до хідника. Відтворивши двері, ми клякли на голі колїна і почали повзти сих підземним хідником, відмовляючи відповідні молитви. Коли ми осягнули другий конець сего хідника, отворили двері і знайшлись в пивниці другого монастира. Тут на стінї ми виписали свої імена побіч доси великого числа імен, яко знак, що ми відбули свою кару і завернулись назад на своїх колїнах до нашого монастира. Опісля, я эще нераз відбувала таку кару, про що я згадую на иньшім місци. Також монахинї з того другого монастира заходили сим підземним хідником до нашої пивниці. Але їх паломництво сим хідником не було в роді кари, але зі страшнійшою цїлию.

Нас часто впевнювано, що в нашім монастири лучають ся часто чуда. І щоб впоїти се в нас, забрало много часу і терпеливости не лише настоятельці але і попам. Настоятелька часто оповідала нам богато про Непорочну Марію, котрої тлїнні останки мали знаходитись в монастири. Зі сих останків був лише порох, який ми дуже убожали і навіть не мали відваги гнянути на них нашими очима. Часто про сї останки оповідано нам дивні річи, що нас эще гірше наповняло страхом. Коли піп мав оповідати нам про силу сих останків так для нашого монашого житя, як взагалї для сьвіта, то насамперед оповідав нам сю історию:

Один піп в Эрусалимі мав привид, в якім йому сказано, що будинок, в якім мешкала Мария, маэ бути перенесений з того місця в иньше. Сей піп сумнївав ся, чи сей привид походить від Бога і знехтував його. В короткім часї, сей будинок десь подів ся і аж тепер піп зрозумів, що сей привид походив від Бога. Образ сего будинку переховуэсь эще досї в монастири і нам його нераз показувано.

Крім сего оповідали нам попи про свою силу, яку они посїдають. І так оповідано нам, що на однім корабли, який розбив ся і мав затонути зі всїма подорожними, був вратований одним попом задля одної родини, яка в послїдній хвилї мала

навернутись. Відтак двох синів зі сеї родини посьвятились попівському званю.

Також оповідано, що як в Квебеку повстав був великий огонь і вже много згоріло будинків, тодї епископ мав загасити його покропленэм сьвяченої води. Нераз, коли горіло де, то ми дивувались пощо бічи туди такому множеству фаэрменів, та всяких сикавок, та помп, коли епископ може загасити найбільший огонь, квартою сьвяченої води?

Між иньшими науками, які подавав нам епископ в монастири були сї:

Він говорив нам, що може вгасити як найбільший огонь своэю сьвяченою водою але лише тоді, коли бачить, що огонь загрожуэ католицьким будинкам. Ми в сї епископські слова вірили сьвято, але ніколи не бачили, щоб він біг коли до огню.

Свячена вода, яку епископ посьвятив, мала мати далеко більшу силу чим вода посьвячена звичайним простим попом. Сеї епископської води вживано при кропленю в ночи наших ліжок. Ся вода мала силу держати від наших ліжок злого духа. Коли була я вже монахинею, посилано мене читати та давати лэкциї початкуючим. А що лише кілька монахинь добре знали читати по анґлійськи, розуміэсь і я була між ними, тому мене посилано туди дуже часто. Настоятелька посилаючи мене до них часто говорила менї так:

“Старайсь навернути їх — спаси їх душі — ти знаэш, що через се осягнеш висше місце в небі за кожду душу, яку ти навернеш”.

Я вже згадувала, що в монастири найбільшим гільтайом та збиточником була Джені Рей. Она то провокувала настоятельку, то висьмівала старих монахинь, то знова переривала жартами нашу найбільшу мовчанку і всіх вводила в сьміх. Її саму мало коли карано, а за то, ми всї мусїли гірко відпокутувати. Найгірше виходила я на сїм сьміху, бо розсьміявшись раз, не могла від сьміху повздержатись через довший час. Хотяй я на себе дуже вважала, але не могла уникнути кар через сьміхи та жарти монахині Джені.

Також строго було заказано розмовляти нам монахиням між собою. Така розмова не лише уважалась за гріх але що гірше, потягала за собою острі кари! Я особисто не вірила, щоб за мою розмову стягала на себе гріх, так думало і більше

монахинь, а за се ми старались уникнути кар. Хотяй деколи менї прийшло на думку, що я переступаю правила, а се э гріх, то я сейчас потїшалась сповідию, що підчас сповіди скажу попови і очищусь від свого гріха і вини. Я думала і вірила, що зробивши гріх э о много лїпше висповідатись з него перед попом чим признатись до него перед настоятелькою, яка сейчас строго карала. Тимбільше, що хотяй і піп накладав також кару, але ся кара, то э відмовлюванэ пять чи десять "Богородице Дїво", э о много лекше, чим приміром йти на голих колїнах в підземнім хіднику, чи цїлювати підлогу, цїлювати настоятельцї ноги а крім сего просити о прощенэ всїх монахинь і виставлятись на сьміх та встид. Ми всї волїли сповідатись з наших гріхів перед попом, бо знали і се, що піп буде мовчати про наші гріхи і нїколи не повідомить про них настоятельку, бо йому сего невільно. Того рода очищуванэсь з гріхів я знайшла найлекшим і найпевнїйшим. Хоть деколи моя совість була сим занепокоэна, що таке поведенэ не э гідне, то пригадавши собі на науку, яку нам подавано і в яку ми всї вірили, совість чулась оправданою і була спокійна.

РОЗДІЛ XI.

Мордованэ монахинї Францїшки. — Мордерцї попи з монахинями. — Як мордовано невинну жертву.

Тепер хочу оповісти про одно мордерство в монастири, в якім брала я участь. Я думаю, що се зовсїм непотрібне для мене оправдуватись, чому я брала участь в сїм мордерстві, так само непотрібне булоб моэ оправданэ що до моїї участи і в иньших подібних дїлах. В монастири мусить ся робити те, що кажуть а не те, що хотїлобись. Тимбільше, що все, що э сказане зробити настоятелькою чи попом, нїхто не сьміэ розбирати чи оно годить ся чи нї, бо се булоб проти нашого монашого званя і нашої зложеної присяги при вступленю до монастира. Тому все те, що сказано робити роблять монахинї без найменьшого застереженя, тому і моя участь в сїм мордерстві э сама собою оправдана.

Було се около пять місяцїв як стала я вже дїйсною завельованою монахинею. На дворі було холодно вже, здаэсь се

було в місяци вересни або жовтни. Одного дня настоятелька післала по мене і по кілька иньших монахинь, щоб ми прийшли до одної кімнати. Там застали ми вже епископа і кількох попів враз з настоятелькою. Настоятелька заговорила до нас незвичайно розказуючо і голосно, она сказала:

"Йдіть до кімнати, обрахунку-совісти і приволочіть сюди на гору сьв. Францішку". Нічо більше не було треба додавати до сего розказу, який видала нам настоятелька, щоб не зрозуміти на що оно заводить ся. Тимбільше, що до сего розказу она додала такі міни і рухи, що мене пройшло жахом. Не мало здивувало мене і се, що монахиня сьв. Францішка мала робити нині в кімнаті "Обрахунку Совісти". Се була кімната, куди ми заходили до обрахованя наших гріхів перед кождим причастіэм, або тоді, коли якась почувалась до зробленя якогось гріха. Далї се, що настоятелька видала нам такий острий розказ і се, що она ужила специяльного слова "приволїчи" яке в французькій мові э о много острійше чим приволїчи, по четверте і се, по що тут зібрались попи з епископом, а по пяте, чому як раз притягнути так гарну і молоду монахиню сьв. Францішку. Менї сейчас майнула гадка по голові, що тут заносить ся на щось страшного. Чим би провинилась ся молода монахиня і то так страшно, що мусить стати перед так жорстокими судіями і приняти їх страшний засуд.

В першій хвилї я стала немов оголомшена, але сейчас опамяталась і пустилась за иньшими монахинями.

Кімната "Обрахунку Совісти", до якої ми спішили була на другім поверсї і бачила не одно страшне діло. В сїй то кімнатї знаходилась сьв. Францішка, яка вже від довшого часу була нервова та меланхолїйна. Я знала, що она маэ причину такою бути, бо дуже часто була виставлена на такі практикованя, про які менї годї і згадувати бо ми були всї подібно трактовані але не так часто.

Коли прийшли ми до кімнати "Обрахунку Совісти", то я була одна з тих, які ввійшли до середини. Всї ми туди не могли ввійти, бо кімната не могла більше помістити чим пять осіб. Молода монахиня стояла на серединї кімнати, не була она старша чим 20 літ, з ясним волосом, синїми очима і дуже гарно-приманююча з лиця. Я заговорила досить легким але зара-

зом і рішучим тоном "сьв. Франціїшко нас післано по тебе". Три других також промовили до неї досить лагідно, лише дві прочих заговорили до неї незвичайно шорстко. Бідна криатура обернулась до нас з дуже лагідним але прибитим зором, не оказуючи найменьшої не охоти анї боязни.

Не заговорила анї слова але поступивши дещо вперед віддалась нам в руки. Слези покотились по моїм лици. Я не сумнївалась анї мінути, що она предчуваэ свою судьбу з рук тих чорних "судиїв", тому не лякалась смерти. Її приведено эще до сходів, які йшли в гору, але тут то вже вхоплено її за руки і одіж і майже тягнено до гори, то э виповнювано розказ, даний настоятелькою. Я положила і свої руки на ню також, але о много лекше чим иньші, та помагала тягнути її. Я не сьміла сего не робити, бо мій відказ був би її не спас анї навіть не спинив її виволїченя на гору, а був би лише спричинив менї тяжку кару, бо котра небудь з моїх товаришок при найблизшій нагоді булаб мене прискаржила.

Через цілу дорогу а навіть і на сходах, сьв. Франціїшка не сказала анї одного слова, нї не робила найменьшого опору — йшла як вівця на заріз. Коли ми ввійшли з нею до кімнати, до якої ми мали її "притягнути", моэ серце немов перестало битись. Епископ, настоятелька і пять попів як Бонїн, Ричардс, Саведж і двох і других, котрих імя я эще не з нала, були вже готові до розсправи.

Коли ми привели нашого вязня до кімнати, отець Ричардс почав давати її питаня, на які она холодно і прибитим голосом відповідала. Я не можу тепер повторити ті питаня, які її отець Ричард давав, бо я була тоді напів притомна і не знала що роблю і що маю робити. Я була страшно пригноблена і прибита і /колиб була зрадила свої тодішні чутя, які мене опанували взглядом тих мордерців з посьвяченими головами, то хто знаэ чи не спідкалаби була мене така сама кара як мою невинну сестру-монахиню. Як лише ввійшла я до сеї кімнати, так всунулась в кут по лївій сторонї від входу, і колиб не стїна від вікна і дверий, які мене майже держали, хто знаэ, чи я булаб встояла на своїх ногах підчас сего суду. Сї стіни спасли мене перед виповідженэм моїх гадок і чутя. Они своїм холодом впливали усмиряючо на мої взбурені нерви. Колиб не їх холод, то хто знаэ чи я булаб нинї між живими і хто знаэ чи

сї злочиньства монастирських мурів булиб відкриті.

Коли холод усмирив моэ взбуренэ і прийшовши дещо до себе, почала я розбирати дещо. Я завважала тепер, що отець Ричардс старав ся уменьшити вину вязня, бо давав її такі питаня, що могли витягнути від неї деякі корисні відповіди. Він запитав її між иньшим, чи она не жалуэ тепер того, що говорила, (она була зраджена одною монахинею) чи она не волїлаби бути замкнена в пивници, чим понести сю кару, яка її грозила. Але епископ скоро перервав сї питаня, що було доказом, що її кара вже давно назначена і з якої она не мала висмикнутись. На деякі поставлені питаня она зовсїм не відповідала, на иньші заявила, що она зовсїм не відкликаэ те, що сказала. Она вкінци заявила, що радше умре, чим малаби дивитись на мордованэ її невинної дитини.

"Се досить, скінчити з нею!" крикнув епископ.

Двох монахинь сейчас кинулись на неї, і після вказівок настоятельки були приготовані до виповненя засуду.

Она дальше задержала холодно-кровність і виглядала як вівця між вовками. Иньші, які також брали участь в сїм страшнім мордерстві, були так само неохочі як і я, лиш деякі були задоволені з такого мордованя. Їх поведенэ вказувало на їх жадобу невинної крови. Але з між всїх присутних найбільше нелюдяною оказалась сьв. Гиполита. Она вибрала для себе найгірші функциї в сїм кровавім дїлї і виповняла їх з найгіршою зажертостю та варварством. Она вхопила книбель і зі силою впхала його в уста нещасної монахинї і почала його пхати як найдальше в горло. Зробивши се, вхопила патик, до якого кінців був причіплений кінцями пасок. Сей пасок заложила бідній жертві на горло і позад голови почала патиком обертати, через що пасок почав скричуватись і здушувати горло сьв. Францїшки.

Тепер перевернено її на ліжко, яке всїй кімнатї знаходилось. Згадане ліжко, се рід твердого підвисшеня, яке звичайно було закрите грубою заслоною з малим отвором, через який мож було з ліжка заглядати на кімнату. Тепер ся заслона була зісунена в один кут. Сю бідну монахиню, засуджену на замордованэ, положено на се ліжко лицем до гори і сейчас привязано її до сего ліжка шнурками так, що она не могла анї ворохнутись. В одній хвили кинено на ню тепер друге по-

дібне ліжко на яке сейчас кинув ся з цілої сили піп Бонїн. За ним пішли і монахинї і то так много як знайшлось місця на горі.

Робили всьо що могли, щоб не лише бідну жертву вдусити між обома ліжками але навіть і роздусити. Одні вставали на ноги а відтак зі всеї сили скакали на бідну дївчину, иньші підскакували на колїнах, а всї прочі старались знайти який-небудь спосіб, щоб як найлучше мож було видусити з бідної жертви послїдний віддих. Таке мученэ відбувалось з найбільшим запалом, і менї здавалось, що бідна сьв. Францїшка вже чисто розмаґльована, а сї мордерцї эще з неї не злазили. Менї здавалось, що таке мордованэ їх вдоволяэ, а навіть справляэ приэмність, бо торощили свою сестру а сего не бачили, бо они товклись всї на ліжку під яким она була придусина до другого.

Нелюдский піп, Бонїн.

Справдї і я брала в сім страшнім мордерстві участь, але я була сим всїм вголомшена і не знала що роблю, робила що другі робили. Таке мордованэ тревало около 20 мінут. Коли вже мордерцї припускали, що жертва мабуть розторощена і спрасована на смерть, почали по одному відступати від ліж-

ка. Все було тихо і спокійно під ліжком. Не чути було найменьшої ознаки житя.

Тепер всї почали глумливо сьміятись зі замордованої монахинї. Я стояла немов вкопана не понимаючи як слїд того всего. Деякі видячи мою журбу та здивованэ почали і з мене насьміватись та заохочувати і мене до сьміху. Одна з монахинь висьміваючись з нашої замордованої товаришки сказала: "Она булаб добра на католицку мученицю". Перевівши дещо часу на висьміваню зі замордованої, одна запиталась чи не спритатиб тепер вже тїло звідси? Настоятелька заявила, щоб тїло трохи так постояло.

По якімсь часї знято горішне ліжко, розвязано шнурки, якими привязано було сьв. Францїшку, знято тїло з ліжка і потягнено його монахинями до пивницї. Менї опісля сказали другі монахинї, що тїло сьв. Францїшки затягнено до пивницї, де була та глубока яма, про яку я вже згадувала і там її вкинено, без якоїнебудь церемонії. Відтак прикрито його добре вапном і полято якимсь острим плином, якого імя я не знаю. Я бачила пізнїйше нераз, як сей плин лято до сеї ями з великих фляшок, яких не отвирано а відбивано їм шийки. Менї говорено, що сего плину вживають в Франциї до полива-ня гробів, щоб здержати випари зі гниючого трупа.

По сїй страшній сценї я не могла прийти до себе через довший час. Навіть эще тепер, коли нагадаю собі сю страшну траґедию, жах та мороз прошибаэ моэ тїло. Через довший час я не могла спати, бо лише щобим задрімала, так сейчас стаэ менї перед очи сьв. Францїшка і цїлий образ сего мордерства пересуваэсь перед моїми очима.

На другий день по сїм злочинї опанувала всїх в монастири якась мовчанка. Нїхто не відзивавсь голосно а всюди було чути лише глухий шепіт. Здавалось кождому, що невинна сестра стоїть зі спущеними очима між нами і кожда немов відчувала свою співвину. Нїхто не згадував опісля про сьв. Францїшку анї слівцем, і почали всї про ню забувати. Лиш я раз перекинулась з другою монахинею про сьв. Францїшку але ми далеко не запускались в бесїду недовіряючи собі взаїмно. Ми знали обі, що сьв. Францїшка понесла таку страшну смерть через донос иньшої сестри, тому ми обі боялись зради і залишили зовсїм бесїду на сю тему.

Я ніколи не могла довідатись, хто то доніс про сьв. Францішку до настоятельки, хотяй мала на одну підозрінэ. Ту саму монахиню підозрівали і иньші однак ніхто не був певний. Все державно в великім секреті. Ми всі більше винували ту, що донесла, чим тих, що эї мордували, тимбільше, що ми всі знали як охоронятись одна перед другою.

Мене часто посилала настоятелька, щоб я йшла і підслухувала монахині і початкуючі, чи они не говорять що злого про ню. Нераз настоятелька говорила до мене: "Йди і підслухай, що они говорять по анґлійськи." Розуміэсь, що я повинувалась її розказам але ніколи нічо не доносила на других. А коли я хотіла очиститись з невиповненя розказу, йшла до попа до сповіди і була чиста. А тимбільше, що я знала, що піп нікому про се не скаже і хотяй він дещо наложить мені покути, то се нічо в порівнаню з тою карою, яку я дісталаб від настоятельки за невиповненэ її розказу. Ми мали свободу вибирати собі сповідника, котрого ми хотіли, тому ми не сповідали одні і ті самі гріхи одному і тому самому попови.

Недовго по замордованю монахині Францішки, молода женьщина прийшла в монастир і просила о позволенэ з нею побачитись. Ся молода жінка була моя колишня товаришка і приятелька панна Люіза Бускет, з якою я колись разом учителювала в Ст. Деніс. Зі сего я додумувалась, що і сьв. Францішка мусіла походити зі сего міста або з околиці. На її бажанэ видітись з монахинею Францішкою сказано коротко, що она померла.

По якімсь часї опісля эще деякі приятельки Францішки хотіли бачитись з нею, та сим вже сказано, що она померла славною смертию, а навіть сказано, що она перед смертию зробила небесні вискази, які навіть повторено перед товаришками, щоб їх вдоволити.

РОЗДІЛ XII.

Монастирскі образи. — Збиточниця Джені Рей. — Як попи обходились з монахинями при сповіди. — Джені Рей міняэ фартушки монахинь. — Яблока. — Шпильки в постели монахинь.

В одній обширній кімнатї знаходились три великі обра-

зи які представляли, один небо, другий пекло а третий чистилище. Про маляра, який малював сї образи говорено в монастири, що він малював їх під впливом самого Бога, який хотів, щоб небо, пекло і чистилище були так представлені як они дійсно э.

Образ, який представляв небо, був найбільшим і висїв на стінї напроти образів, які представляли пекло і чистилище.

Небо було представлене так: Монахинї і попи знаходились на найвисшім місци з непорочною Марію над їх головами Низше знаходив ся сьв. Петро і иньші сьвяті, а ще низше всї добрі і вірнї католики та иньші.

Чистилище було представлене так: Оно було подїлене на дві части. В одній части знаходилось множество малих дїтий, які померли нехрещені, в другій части знаходились старші окружені полумінями огня, які очікували на своэ викупленэ чи то молитвами жиючих чи Службами Божими.

Пекло було представлене так: На образї були представлені людські лиця як найстрашнійше лиш мож було їх представити. Люди всякого полу і роду були тут заступлені. Черти лиця були так поведені, що переймали жахом кождого глядача. Очи немилоседно завернені, з лицем викривленим і стягненим. Деякі дикі зьвірі дерлись по головах терплячих запускаючи свої зуби і пазурі в їх голови і плечі. Иньші вились по земли в страшних муках, деякі гризли здорові зелїзні штаби, якими они були закратовані. Одним словом все було представлене як найстрашнійше і що мусїло викликати на глядача прикре вражінэ.

Особи на сих образах представлені незвичайно природно і я дивлячись на них, ніколи не булабим сказала, що они не живі. Вражінэ, яке сі образи зробили на мене було незвичайно сильне. Нам монахиням показувано найстрашнійше і найгорячійше місце в пеклї, куди йдуть ті монахинї, що скинули свої монаші шати. Се було щось в родї остороги для нас. Се місце, призначене для таких монахинь, було навіть страшнійше чим те місце куди йшли протестанти; бо їх уневинняло се, що они такими були через Біблїю і своїх проповідників.

Деколи, будучи замкнена в сїй кімнатї, молилась за ті душі, що були довго в чистилищи, які не мали нікого між живими, щоб помолитись за них. Перебуваючи в сїй кімнатї, між

сими страшними карикатурами, прошибало мене якесь страшне чутэ, від якого я через довший час не могла увільнитись.

Раз замкнено до сеї кімнати Джені Рей, однак її сейчас звідти випущено, бо робила там такий страшний крик і вереск, що навіть деякі монахині радили настоятельці закнеблювати її. “Ні!” сказала настоятелька. “Йдіть і випустіть того чорта звідти, бо она сама одна приводить мене більше до гріха як всі иньші разом”.

Одного дня на катехизмі сіла Джені Рей позаду попа і почала виробляти за його плечима такі міни, що ми не могли зд́ержатись від сьміху. Тоді піп обернув ся до неї і промовив досить лагідно: “Ти не така пильна тепер при науці як колись була”. Колиб щось подібного була зробила котра иньша монахиня, то булаб покарана як найтяжше. Але Джені була виняток.

Деколи она держала до гори початкуючу букву, якою зачиналось імя попа, що учив катихізму і порівнавши його перед тим з якою особою в “пеклї” викривляла так лице, що ми не могли вздержатись від сьміху.

Я пригадую собі, що одного разу она назвала одного нещасливця в “пеклї”, який кусав зелїзні крати а вуж гриз голову а до того эще був повязаний ланцами, отцем Дуфресним. Представляючи сего нещасливця за отця Дуфресного она договорювала — “Чи він не э цілком подібний до нашого отця Дуфресного, який прийшовши на катехізм, прибираэ ось таку міну і починаэ свою науку сими словами: Дїти мої, я бажавби, щоб ви жили як найсьвятійшим житэм?”

Коли перший раз пішла я до сповіди вже яко завельована монахиня, то переконалась, що попи навіть сеї церемонії, яку они називають сьв. сакраментом, не трактують так, як они повинниби, а поводять ся так безвстидно як при якій небудь иньшій оказиї. Сповідник сповідав нас монахинь або в кімнатї призначеній на “Обрахунок Совісти” або в кімнатї настоятельки. Тут ніколи не сїдав він до сповідальниці, як се звичайно буваэ в костелї, але сїдав на крісло по серединї кімнати. Тут не було нїкого крім него і сповідаючої ся монахинї, тимбільше що йому нараз нїкого більше не було треба. Одного і того самого дня сповідалось звичайно більше число монахинь, але до кімнати не можна було ввійти більше як лише

одній в тойсам час. Иньші за той час клячіли під дверми на колінах і мали відмовити приписані молитви, які забирали досить богато часу. Коли котра вже скінчила свої молитви і була готова до сповіди, та вставала з колін і входила до середини замикаючи за собою двері. Тепер ніхто навіть не сьмів рушити за клямку, аж доки звідти не вийшла попередна.

Я не хочу оповідати, що діялось при такій сповіди де був молодий сповідник і молода монахиня, все що тут діялось, було під покришкою сповіди а опісля сповідник давав розгрішенэ від гріха і монахині здавалось, що она таки чиста. Але в дійсности тут більше робилось гріха як мож було простити, бо нераз діялись при сій сповіди страшні річи і то криміналь ного характеру. Бо коли я сповідалась эще малим дітваком, то всякі зачіпки зі сторони сповідника уважались за жартобливі неправильности, та тут вже не теэ. Сі ніби жартобливі неправильности переходили в серійозну дійсність. Я не можу говорити більше виразнійше про сю справу, бо моглаб образити чесноту читача. Але я скажу лиш се, що найбільше кримінальні підозріня читача, не заподіють найменьшої несправедливости взглядом попів-сповідальників, бо їх злочиньства і їх гріхи при сповіди ніхто не в силї пересадити.

Дехто може собі виробити понятэ, що то діялось при такій сповіди, коли скажу, що навіть такі женьщини як мої сестри монахині, старались молити ся довше, чи що небудь робити, щоб не йти першою до сеї сповіди. Кожда старалась, щоб котра иньша а не она була першою при сповіди, так ся сповідь зі своїми додатками була нам обридла.

Через довгі і нудні дни наше положенэ було невиносиме. Безнастанні молитви і сидженэ вбивали наше тїло, а поведеня попів взглядом нас женьщин вбивало нашого духа. Наші чутя були без впливу а наше положенэ було невиносиме. Нїчо, крім гумору Джені Рей, не могло нас розвеселити, та хоть на малу хвилину заворушитись з нашого меланхолійного лэтарґу.

Говорити про всї примхи та дивацтва Джені Рей не думаю, але згадаю лише про кілька. Як я вже згадувала, що она мене полюбила від самого початку і уважала мене за одну зі своїх приклонниць, тому мала я і більше нагоди пізнати лучше її характер.

Одного дня, коли она була в незвичайно настроэнім гуморі, покропила підлогу одної кімнати сьвяченою водою аж до мокра. Сим настоятелька дуже розсердилась і сказала, що Джені вихляпала стілько сьвяченої води, що нею мож було вибавити з чистилища много а много душ. За кару приказала Джені сидіти по середині підлоги. В тім надійшов один з попів, якого настоятелька повідомила про проступок Джені. Сей поговорив щось з настоятелькою на пошепки, почім настоятелька заявила Джені, що сим разом її за се даруэсь і щоб она йшла на своэ місце.

Раз післано мене з Дженею прасувати хустинки і фартушки. Коли крім нас не було вже нікого більше, она сказала до мене: "ми э тут тепер вільні від наших монастирських приписів", хотяй она знала, що се не правда, почала сьпівати і не задовго і я прилучилась до сьпіву. Так перебули ми тут час на сьпіві замість на молитві. Я не сподівалась, щоб нас хтось підслухував, аж тут надходить настоятелька тай каже: "Гей, а то як". На се Джені холодно відповіла, що ми сьпіваэмо побожні пісні і на доказ сего покликалась на мене. Я налякалась потверджувати таку скрайну брехню, щоб одурити настоятельку, але що настоятелька сама вчила мене брехати і заохочувала не раз до брехні, а навіть і розказувала мені брехати, тому я не отягалась довго а потвердила се, що Джені сказала, лише моэ потверджено не було дуже сьміле. Настоятелька пізнала сейчас наш підступ і приказала йти на гору до кімнати "Обрахунку Совісти", де ми перебули аж до півночи без якої небудь їди. Тут розуміэсь наш час не був незанятий. Він був добре занятий лиш не на обрахунок нашої совісти а на сварку. Мені Джені дала таку лэкцию, якої я эще в житю своїм не чула. А вся лэкция опиралась на сім, чому то я вже монахиня, а эще не вмію як слід брехати і не потвердила отверто тої брехні, яку она сказала настоятельці. Се, що я добре не брехала, її так розлостило, що она через два тижні не промовила до мене ані одного слівця.

Не довго по сім, як ми посварились, она обскаржила мене, і я була покарана. Се дало мені причину, щоб я перепросила її. Она перепросила і мене за свої доноси і ми стали эще лучшими приятельками як передтим.

Одною з найгірших кар, які накладано на нас, було питэ

води, в якій настоятелька вимила собі ноги. Ніхто навіть не думав сьміятись з такої кари, крім Джені, яка говорила, що она э певна, що вода, в якій настоятелька обмила свої ноги э о много лучша і чистійша чим з самого жерела.

В монастири э звичай, що найстарші фартушки подерті і полатані мали вбирати наймолодші монахині, а нові були призначені для старих монахинь. В чотирох случаях, Джені закралась в ночи до спальнї, непідглянено монахинею-ночи поміняла більшу часть фартушків коло ліжок і то так, що нові фартушки поставила коло лїжок молодих монахинь а старі і подерті коло старих монахинь. Наслідок був такий, що рано всї вбирались з поспіхом і ніхто не завважав помилки. Помилку завважано аж при молитві; коли то всї монахинї замість молитись почали одні других обглядати. Деякі вибухли на голос сьміхом, а иньші почали сваритись. Одним словом повстало дивне замішанэ, яке тревало довший час. При роздаваню сих фартушків Джені дала найбільше подерті для старих і тих, котрих она не любила, всї її прихильниці одержали найновійші і я між ними.

Раз загубила Джені свою хустку від носа. Кара за се булаб така, що через 5 тижднів она мусїлаб цілком ходити без хустинки, без взгляду на се, що моглоб за той час статись з її носом. Про страту своі хустинки она сказала менї і рівночасно просила мене, щоб я в дорозї на гору витягла хустинку котрій старій монахинї з кишенї. Се менї пощастилось і я замість одної дїстала аж дві. Джені сказала, що одна забогато і небезпечно її тримати коло себе, бо можуть зробити трус. Незадовго почали дві монахинї скаржитись про страту своїх хустинок. Джені побачила, що то готов занестись на трус, тому при найблизшій нагоді впхала одну хустинку до сїмника в постели.

Коли почало холоднїти на дворі, Джені скаржилась менї, що не маэ доброго нічного убраня. Але не довго по сїм, як она скаржилась, десь роздобула двоэ теплих нових убрань з котрих дала і менї одно. Хотяй я мала своэ але приняла і се, яке я вбирала також йдучи спати до ліжка. Джені припускала що властительки своїх нічних убрань розпічнуть пошукуваня, тому вставши рано з ліжка сховала се кражене убранэ до печи що і менї радила зробити. Се робили ми що раня через цілу зиму. Бідні монахинї, яким Джені забрала їх теплі убраня, му

сїли зубами сїчи підчас зимних ночий, боячись зголосити свої страти до настоятельки. Они знали, що як хто вкрав, то добре і сховав і не легко буде їх віднайти, тому воліли мерзнути і мовчати, ніж зголосити свою страту тай ще кару дістати.

Коли на дворі почало теплїти, Джені взяла від мене се убранэ, яке менї дала і своэ і поставила непостережно на ліжка тих властителїв, в яких она перед зимою "позичала." Сї побачивши свої нїчні убраня назад на своїх ліжках, мабуть так само здивувались, як тодї, коли їх стратили.

Не довго по сїм, Джені десь роздобула цїлий подолок яблок. Сї яблока занесла на гору до спальнї і висипала в моэ ліжко. Збігши на діл, сейчас сказала менї про сї яблока. Розходилось тепер, як ті яблока зїсти. Джені впала сейчас на думку, щоб піти до настоятельки і просити її о відпустку на "елевенс", то значить відмовляти через девять день відповідні молитви до якогось сьвятого, щоб той поміг їм бути ліпшими побожнїйшими і т. д. Сю відпустку ми легко одержали і побігли просто до спальнї до наших яблок. На наше велике здиванэ ми не знайшли в моїм ліжку анї одного яблока. Хтось забрав до одного. Джені почала перешукувати всї ліжка але нїчого не знайшла. Тепер, щоб не зрадитись, ми почали наш "елевенс", але без яблок. Джені не могла переболїти такої великої страти і постановила пімститись за яблока. Всїм тим монахиням, котрих она підозрівала, повпихала шпильки в ліжко. Коли надійшов вечір, всї мовчки почали кластись спати, та нараз одна за другою переразливо почали пищати бо острі шпильки вбивались сильно в їх тїло. Перерванэ мовчанки стягнуло на них остру кару. А все те було за Дженені яблока та наш "елевенс".

РОЗДЇЛ XIII.

Джені Рей робить далї збитки. — Ходженэ в спаню. — Мітла духом. — Мінянэ ліжка. — Секретні двері в півниці монастира. — Звірячі знущаня попів над гарною молодою нововступившою монахинею.

Одного вечера, коли Джені за кару замітала спальню, зробила з мітли страхопуда. Вбрала она мітлу в біле полотно причіпила руки і страхопуд був готовий. Тепер поставила

сего страхопуда коло вікна, недалеко начіня зі сьв. водою. Незадовго почали надходити монахинї до спальнї. Ввійшовши до середини кожда йшла замачати пальцї в сьв. водї. Мачаючи пальцї кожда завважила страхопуда, що її дуже перестрашило, але, що при входжуваню до спальнї всегда мала бути мовчанка, тому кожда, хоть перелякана, відходила мовчки. Таким страхом перенималась одна за другою але нїодна не виявила свого страху.

Ми всї вірили в духи, тимбільше, що не давно передтим померла була одна монахиня і кожда тепер в сїм страхопудї виділа померщу. Так в мовчанцї перейшла вже була більша часть монахинь, аж нараз одна, побачивши страхопуда, в голос закричала. Сейчас прибігла монахиня-ночи і запитала, хто се перервав мовчанку. Перестрашена монахиня сейчас призналась до зломаня мовчанки, але притім вказала і на причину. Коли вже всї монахинї ввійшли до спальнї, тодї Джені виступила відважно на перед, приступила до страхопуда, розібрала його і всїм настрашеним, замість померщої монахинї показала стару мітлу.

Найбільше дивацтв вистроювала она ходячи в снї. Чи она дїйсно спала і ходила чи лише сплячу вдавала, сего я певно не знаю. Принайменьше таке вражінэ она старалась викликати на старі монахинї і настоятельку. Нераз вставши з ліжка стягнула на землю декотру з монахинь і йшла дальше немов би она про нїчо не знала. Звичайно стягала она з лішка ту монахиню, котру она не любила. Звичайно, коли Джені монахиню стягнула на землю, ся впавши на підлогу з перестраху і болю починала кричати. Се значило перерванэ мовчанки, за що була назначена тяжка кара. Оно немов впадало в очи, що Джені вибирала такий спосіб на покаранэ собі нелюбих монахинь. Щоби не зрадитись, она виповняла се спляче ходженэ незвичайно майстерно. Бо коли лише завважала, що монахиня-ночи її обсервуэ, то або ставала неповорушно аж доки хтось її не доторкнув ся і тодї стріслась немов з лэтарґу, або вдавала, що она робить се несьвідомо.

Раз позволено нам на обід напитись соку з яблок. Всї пили сей яблочник крім Джені, якій не дали пити за кару, а який она незвичайно любила. На другий день ми знова дїстали яблочник. Коли почали пити, завважала кожда, що він ду-

же солоний, але нїхто нїчого не говорив про се, щоб не перервати мовчанки. Так напились всї по трохи і нїхто нїчого нїкому не говорив, лише ті, що перші напились, приглядались з яким апетитом будуть пити иньші.

Джені нїколи не спала на своїм ліжку в однім і тімсамім місци. Коли на дворі почало теплїти, тодї она відтягала ліжко

Тортурованэ монахинь в пївницї монастира.

яке стояло найблизше вікна а тягнула туди своэ зпід печи. Коли наближалась зима тоді знова тягнулась зі своїм ліжком близше печи. Ніхто з монахинь її сего не збороняв, бо в противнім разі булаб виставлена на Дженену пімсту, тому кожда її уступала.

Она ніколи не любила довго робити одно і то саме. Коли вже якась робота її накучилась, тоді зробила щось таке, за що настоятелька або давала її якусь кару, або наганяла від роботи. Коли она щось таке зробила, що і настоятельці було за богато, тоді она говорила, що она не знаэ що робить і починала сейчас молитись.

Я була призначена раз Джені до помочи в переставлюваню ліжок в спальни. Коли ми пересували ліжка, які належали до тих монахинь, котрих Джені не любила, тоді она говорила тепер ми відплатім ся їм за ті кари, які ми через них потерпіли. По сих словах витягала зі своїх сховків будяки і впихала в солому. В вечір, коли будяки почали колоти, монахинї пищали і тим самим, переривали спокій, за се мусїли они спати під ліжком аж до раня. Опісля на сповіди ми висповідались зі сего і відпокутували, але при найблизшій нагоді робили опять те саме.

Джені найбільше не любила ті монахинї, котрі мали бути всегда готові до підслухуваня иньших. Також не любила она і тих, що були безпосередною причиною замордованя сестри монахинї Францїшки, а головно сьв. Гиполити, яка головно мордувати сьв. Францїшку. Ми всї догадувались, що сьв. Гиполита мала підслухати сьв. Францїшку і донести її до настоятельки. Про се впевняла мене Джені, однак се був лише здогад. Але за сей здогад-підозрінэ сьв. Гиполита не мало натерпілась через Джені. Коли Джені робила яку пакість то ніколи не оминула сьв. Гиполиту. Сьв Гиполита немов догадувалась, за що спадають на ню так часті кари і зносила їх терпеливо, немов хотїла відпокутувати за свою вину. Я дуже боялась сьв. Гиполити і оминала її здалека, я боялась, щоб і мене она не донесла настоятельцї. З таким страхом оминали її і иньші, що сьв. Гиполита сама за вважала. Властиво ми всї боялись одна другої, бо доноси були на деннім порядку.

Про сьв. Гиполиту Джені виражалась як найгірше і яку при кождій нагоді висьмівала. Настоятелька завважала нераз,

що Джені не терпить сьв. Гиполити і нераз її упоминала про се. Коли кпини зі сьв. Гиполити були вже задалекі, тоді настоятелька пояснювала нам, що Джені э несповна розуму. Але чи дійсно настоятелька уважала Джені за таку то я сумніваюсь. Раз навіть говорила нам настоятелька, що она відісле Джені до Ст. Анні, тоэ до відпустового місця коло Квебеку, яке мало бути славне зі своїх великих чуд. Там слабі мали приходити до здоровля, сліпі бачити, а криві випрощуватись. Я бачила нераз цілі громади людий, які спішили туди на відпуст, які заходили нераз до монастира просячи о їду. Настоятелька говорила, що Джені напевно виздоровить як її туди післеть ся.

Але настоятелька її туди не посилала, бо мабудь, або сама не вірила, що Джені несповна розуму, або, що в Ст. Анні діють ся якісь чуда. Джені далї робила всякі пакости на старий лад.

Раз просила она настоятельку, щоб та позволила її їсти самій, коли ми скінчимо. Настоятелька дуже радо на се згодилась, поясняючи се тим, що Джені не чуэсь гідною засідати до стола враз з иньшими.

Дуже часто Джені їла при столї настоятельки, з чого она була дуже вдоволена, бо діставала о много лучшу поживу чим ми.

Раз призначила настоятелька Джені до замітаня спільної кімнати. Джені була сим незадоволена і заявила нам, що она не буде довго замітати спільну кімнату, о чім ми вкоротці пересьвідчились.

Спільну кімнату огрівала в зимі печ, якої рури були пущені через підлогу нашої спальнї. В лїтї сї рури забирано а діру, через яку йшли сї рури ніхто не забивав. Раз, коли ми вже всї положились до ліжок і відмовляли эще деякі молитви побачили нараз поломинь, яка бухнула з долу через сї діри до нашої спальнї. Ми перепудились сим, бо думали, що наш монастир горить і почали кричати. Через якийсь час повстало велике замішанэ перемішане з криками і зойками. Ми не втікали з монастира, бо нас учено, що нам ніколи невільно опускати самим монастира, хотьби навіть і підчас огню, за се чекалаб нас незвичайно тяжка кара. Тому ми наробивши богато вереску почали бігати з одної кімнати до другої. Та се

тревало дуже коротко, бо полумінь зникла і ми почали приходити до себе. Опісля ми довідались про причину сего огню. Сей огонь зробила Джені, коли замітала в долині спільну кімнату. А зробила она сей огонь в той спосіб: взяла трохи стрільного пороху, якого в монастири було подостатком, насипала в мітлу. Відтак сю мітлу з порохом впхала в діру, яка виходила до нашої спальнї і підпалила сей порох запаленим папером. Порох бухнув до нашої спальнї і спричинив не лише в нас але майже в цілім монастири велике замішанэ.

Згадуючи про порох, хочу пояснити звідки він в монастири взяв ся. Коли в місті вибухло раз заворушенэ підчас виборів, донесено до монастира, що товпа маэ напасти на наш монастир. Сейчас звезено до монастира все. що було потрібне до оборони а між тим і порох. Однак до нападу на монастир не прийшло а порох і все оружіэ лишилось в монастири.

Раз Джені попросила в настоятельки пера і паперу. Настоятелька дала її се і заявила, наколи она напише дещо до своїх приятельок то мусить показати се настоятельці. Джені сказала, що она не думаэ писати листи але хоче зробити на папери свою загальну сповідь.

Коли виписала всі свої гріхи, занесла їх до попа. Піп перечитавши сї Дженені гріхи, не вірив, щоб она їх поповнила і сей папір з Джененими гріхами передав настоятельці. Ся зібрала нас всіх монахинь і відчитала їх нам, се були страшні гріхи, яких Джені ніколи не поповнила. Зробила она лише на се, щоб висьміятись зі сповіди і сповідників.

Наші ліжка були виложені вузкими дощинками, на яких спочивали сїмники. Коли раз лише я і Джені знаходились в спальнї тодї она запропонувала менї, щоб переложити сї дощинки в ліжках. Се зробили ми скоро. Коли прийшов вечір, около дозен монахинь знайшлось до гори ногами на підлозї. Се спричинило богато замішаня і крику — а відтак кари. Хто се зробив, ніколи не відкрито. Опісля, коли ми обі робили обрахунок совісти, я сказала Джені, що хочу висповідатись з того гріха. На те Джені менї сказала: "роби як собі хочеш але вважай, щоб опісля сего не жалувала."

В монастири була одна стара монахиня, яка вміла оповідати дивні історинї. Всї кликали її бабкою. Раз в ночи Джені поміняла многим монахиням чипки, між ними і "бабці". Одна

з монахинь підглянула Джені, як она міняла чипки і коли рано повстало замішанэ, Джені була зраджена. “Бабка” насварила за се на Джені, але ся сим так розлютилась, що кинулась на “бабку” і вхопила її обома руками за горло. Кільканайцять монахинь кинулись “бабці” на поміч, а між ними були переважно ті, яких Джені найбільше не любила. Тепер Джені скористала з нагоди і серед замішаня деяких сильно потурбувала. Иньшим заявила, що як они дальше будуть на ню доносити то она їх убэ.

Дуже часто Джені розсьмішувала нас підчас молитви, а коли се почалось часто повтаряти, настоятелька заказала Джені іти разом з нами на діл на молитву. Джені з сего скористала, бо коли ми рано вже молились, то Джені собі здорово засипляла.

Крім Джені і иньші монахинї вистроювали також збитки. Раз пригадую собі, коли ми були в каплици, на богослуженю, куди був вступ вільний і для иньших, сталось таке: одна з монахинь принесла зі собою з монастира щось дуже смердячого і те причипила до хлопячого капелюха, який лежав коло лавок. Незадовго надійшов хлопець взяв свій капелюх і пішов по каплици, розносячи смерід. Се завважали иньші монахинї і одні затикали ніс а другі заходились від сьміху. Вкінци завважала се настоятелька і приказала хлопцеви вийти з каплиції.

Деколи настоятелька посилала Джені до початкуючих, щоб їх вчити молитви на анґлійськім язиці. Деколи учила она молитви з цілковитою повагою, але деколи робила собі кпини з молитов. Бувало зачне молитву як слїд а скінчить її з насьмішкою, від чого початкуючі, що розуміли по анґлійськи не могли здержатись від сьміху. Одну з таких Дженевих молитов я собі пригадую а починалась она так: —

“О Боже любови — подивись Ти з гори на сю індичину курку!”

Одного зимового дня післала настоятелька Джені розпалити огонь. Коли она звідти вернула, заявила нам, що она змерзла в пальцї і більше не думаэ йти палити. На другий день пішла поголоска по монастири, що Джені вчера при розпалюваню огня набавилась хороби, від якої стратила розум.

Ми всі, з котрими Джені говорила вчера, сьміялись з Дже

неної штучки і догадувались, що она пустила таку байку, щоб трохи в ліжку пополежати. Однак настоятелька здаэсь догадувалась про підступ Джені, бо заказала давати її якунебудь поживу. Коли в день я відвідала Джені, она просила мене, щоб я принесла її дещо зїсти бо готова вмерти з голоду. Я радо на се згодилась, але не знала як її поживу принести, щоб мене хто не підглянув. Тоді Джені порадила мене, щоб я під своїм убранэм припняла панчоху і там набрала дещо їди. На се я згодилась і зробила так як мені Джені порадила.

Одна річ, яка не подобалась мені, було се, що Джені сварилась з тими монахинями, які здобували собі прихильність настоятельки. Бувало она доти з ними сварить ся, та виробляэ їм всякі пакости, доки між мини а настоятелькою не прийде до якогось непорозуміня.

Через якийсь час Джені спала напроти мене. Нераз в ночи потихонько встане і всунесь під моэ покривало, щоб дещо поговорити зі мною. Тоді оповідала мені про всї збитки, які і кому она нинї зробила, або кому думаэ эще зробити.

Нам давано в монастири дещо мила до митя але не богато. Коли Джені завважала, що її мило вже минаэсь, брала мило де лише побачила. Раз потягнула настоятельці таки досить великий кавалок. Се так обурило настоятельку, що та зарядила загальний трус всїх монахинь. Коли мене вже обшукали тоді Джені неспостережено впхала мені се мило в кишеню, а коли вже і її обшукали, витягла се мило назад так само спритно як і впхала.

Говорячи про наш монастир, я не можу подати много цікавих річий і його ріжних тайн, бо булам в нїм за коротко, щоб про все, довідатись та зі всїм запізнатись. Колиб я мала тепер Джені при собі, то она додалаб не одну цікаву річ, про що я нічо не знала.

Джені була довший час в монастири, підглядала все, підслухувала всїх і знала про всї тайні криївки монастира та їх цїли. Она була сьвідком не при однім злочиньстві та мордерстві, та моглаб сказати про монастир та „сьвяте" житэ в нїм много а много цікавого.

Она нераз підслухувала ріжні розмови попів з настоятелькою, она не одно діло підглянула через шпарку в стінї, чи через дїрку при дверах. Нераз брала і мене зі собою але дуже

рідко, бо я сего боялась. Коли я щонебудь підглянула через намову Джені, то при найблизшій нагоді сповідалась зі сего перед попом. Нераз Джені кликала мене до підгляненя чогось, або хтіла менї дещо сказати, що она підглянула, то я говорила її, щоб менї нічого не говорила, бо я мушу з того сповідатись. Тодї Джені звичайно казала: "Се о много лучше з тобі зі сего висповідатись, чим менї." Она знала, що я сповідаючись могла лише сказати, що чула се чи те і зовсїм не подавати імени того, хто менї се казав.

Раз намовила мене Джені, щоб я йшла з нею до кімнати настоятельки підглянути там щось дуже цікавого. Прийшовши крадцем до кімнати настоятельки, ми укрились під софу. Незадовго надійшла настоятелька і через довший час когось визирала, але ніхто не надходив. Настоятелька сим знетерпеливилась і забралась а ми знова неспостережено вийшли звідти.

Раз пішла я за чимсь до пивниці і зайшла в таке місце, куди дуже рідко заходила. Переходячи туди я зашпорталась о щось на землї і впала. Тепер при помочи лямпи почала шукати за тим, через що я впала. На моэ здивованэ побачила я на землї якесь досить велике зелїзне кільце. Коли приглянулась эще близше, побачила, що се кільце причіплене до малих квадратових дверий. Мене зібрала цікавість, на що суть сї двері на підлозї, тому піднесла їх за кільце до гори і побачила під ними отвір зі сходами.

Я хотїла приглянутись близше сему дивному отворови в підлозї, але моэ сьвітло було за слабе і я побачила лише кільканайцять ступнів в глиб а більше нїчого. Мене огорнув тепер якийсь дивний страх а до того эще налякалась, щоб хто не підглянув мене, тому замкнула назад двері і скоренько опустила се дивне місце. З початку я не могла представити собі на що слушить сей тайний підземний хідник, але коли подумала, що попи звідкись являють ся в монастири в ночи між нами і не знати куди зникають, хоть фіртки ніхто не отвираэ ні замикаэ, прийшло менї на думку, що сей хідник певно веде до духовного семинара, де перебуваэ богато попів. Тепер подумала я собі, що сим хідником приходять они до пивниці а відтак з пивниці до кімнати настоятельки і то кождого часу, звідки вже можуть йти куди хотять. Нераз бувало таке, що

попи скорше були в наших ліжках ніж ми і я нераз дивувалась як зайшли они сюди, коли я їх не бачила.

Опісля я переконалась, що мої здогади були правдиві, бо опісля нераз стрічала я попів в тій стороні пивниці. Тепер аж зрозуміла я, що сим підземним хідником лучать ся дві "побожні" інституциї, духовний семинар зі своїми духовними отцями і наш "непорочний" монастир зі всїми "сьвятими" монахинями.

Довгі і утяжливі денні молитви, праця і пригнобленэ мого духа, а до того часті кари і безнастанне віддаванэ мого тїла, встид, обуренэ мого сумлїня, яке час від часу эще в менї відзивалось, все те довело мене до такого стану, який я словами не в силї описати. Насамперед, моя стать згорбилась від безнастанного корченя ся при ранїшних молитвах, де всегда найменьше півтора години треба було зі зложеними під собою ногами, зігненою в крижах і зі заверненою головою в один бік, перемучитись так довгий час. Справдї така постава виглядала на досить побожну, але она була не до видержаня. Деколи в такім положеню много монахинь засипляло, що і менї нераз лучалось. Коли менї зібралось при такій молитві на спанэ, я спускала голову дещо близше до підлоги і гарно передрімалась. Коли розніс ся голос до вставаня, він мене будив і я напів спляча ледви зводилась до гори. Того рода молитва, думала я; вистарчаюча, коли не знищити моэ житэ, то що найменьше його сильно підорвати.

Підчас таких умових роздумувань не лише я засипляла але і иньші монахинї. Нераз сповідалась зі сего, що спала підчас роздумувань, тодї піп радив менї, щоб я вкололась шпилькою, коли підчас роздумовань збираэсь менї на сон. І нераз робила се але і таке надприродне повздержуванэ не богато помагало.

Моэ строге замкненэ в монастири і бажанэ дихнути вільним сьвіжим воздухом, булоб тяжко відбилось на моїм слабім здоровлю, колиб я була не старалась заняти свій нудний час якоюсь роботою. При роботї минав день за днем місяць за місяцем і через се не дуже відчувала свого замкненя.

Тепер хочу оповісти про одну подію, яка сталась в монастири коло пять місяців по сїм як я стала дійсною монахинею.

Раз повідомлено нас, що одна з початкуючих незадовго

возьме вельон і ввійде як монахиня між нас. Рівночасно з сим повідомленэм сказано нам, щоб в наших молитвах ми згадали про ню, щоб она з вірою і пожертвованэм віддалась сьвятій справі. Нічо більше не сказано нам, що она за одна, який її вік, імя чи народність. Всіх подібних случаях нічого більше не говорено, а монахині аж тоді дещо більше дізнавались про нову монахиню, коли її побачили між собою. Але і тоді не звертано на ню богато уваги, хиба коли через довший час не могла погодитись з нашим "сьвятим" монашим житэм.

Коли надійшов день її вступу між монахині, нічим він не ріжнив ся від иньших днів, хиба, що сего дня ми мало що робили а більше відпочивали. Не богато з нас навіть мали охоту йти до каплиці на сю урочистість а воліли сидіти по кутах та дещо між собою порозмовляти.

Наша нова сестра, коли її представлено нам, то э "непорочному" товариству зложеному зі "сьвятих" монахинь, виглядала на дуже молоду дівчину. Я ніколи не довідалась про її первісне імя, ні про її минувшину. Она вибрала собі тепер імя сьв. Марта, як імя монахині.

Її приведено між нас рано і через цілий день була якась не своя. Таку меланхолійність завважала я майже у кождої ново-вступившої монахині. Така меланхолійність тревала довше або коротше, залежало від успособленя монахині. Навіть настоятелька, як я вже згадувала, говорила мені, переходила такий самий стан і звела таку саму внутрішну борбу. Коли надійшов час спаня, она ввійшла до нашої спальні враз з нами. Ліжко для неї призначено в куті не далеко від мого. В коротці всі монахині були вже в ліжках і запанувала мертва тишина. Я не спала эще а відмовляла деякі перед спанэм молитви, коли почула від сторони мої нової сусідки приглушені серце-роздираючі стогни. В одній хвилі всі монахині заворушились на своїх ліжках. Деякі почали перекидатись словами, а иньші почали висказувати своэ негодованэ, а навіть деякі почали кричати з обуреня і страху. Всякі розкази монахині ночи на нічо не здались, бо коли зойки і стогни на ліжку мої нової сестри не втихали, всі монахині в спальни эще більше обурились і почали кричати.

Я почула тепер на ліжку мої нової сестри якийсь дивний мужеский голос змішаний з зойками та стогнами сьв. Марти.

Я не знала, котрий то піп може бути в ліжку мої сестри, хотяй бачила о. Квібльового, зі семинара в кімнатї настоятельки, коли ми спішили до спальнї. Я лише припускала, що то мусить бути він, бо нїхто-иньший не міг эще так скоро прийти. Незадовго явилась в спальни настоятелька і в острій командї приказала мовчанку. Тепер приступила близше до ліжка мої сусїдки і приказала її мовчати, бо як не послухаэ, то скаже її закнеблювати. Відтак відходячи сказала эще: "ти не э лїпша від других і коли не послухаэш будеш відіслана до пивниці."

До монастира принято було другу дуже молоду дївчину серед незвичайно дивних обставин. З цілою сею подїэю я була добре обзнакомлена, бо в приниманю сеї дївчини і я брала участь.

Ся дївчина була донькою одного богатого Канадийця. Коли она була якийсь короткий час в монастири як початкуюча настоятелька конечно забажала наложити на ню вельон і приняти її за дійсну монахиню, хотяй дївчина зовсїм не мала на се охоти. Чому настоятелька хотїла її мати за монахиню і то в так короткім часї, годі менї певно знати. Здаэсь, що настоятелька сподївалась дїстати більшу суму гроший від її богатого батька. Настоятелька всегда настоювала, щоб при першій найблизшій нагодї висьвятити її на монахиню. Одного дня она навіть таке сказала: "Приймім її між монахині підступом а старому скажемо, що його донька так віддалась монашому знаню, що навіть не бажала брати свого вельону публично".

Ми повинувалить розказам настоятельки і при кождій нагодї вмовляли в молоду дївчину, що монаше житэ се повне посьвяти, яке приносить вічну радість. Ми оповідали її, що ми самі эсьмо дуже задоволені з нашого монашого, сьвятого житя і за нїщо в сьвітї не опустилиб монастира. І оповідали про многі иньші приятности, якими надїляэ нас монастир. Говорили про все, що думали заохотилоб дївчину до вступленя до нашого монастира.

Після її вступленя а радше по насильнім примушеню прийшов до монастира її батько. Насамперед настоятелька балакала з ним а відтак прикликала і нас до потвердженя її видуманих байок про його доньку. Між иньшими монахинями, які були прикликані до сеї брудної роботи була і я. Ми не

лише все те отверто потвердили, що настоятелька старому батькови наговорила, але навіть дещо більше додали і від себе

Сему старому чоловікови ми наговорили, що його донька, яку ми всї дуже полюбили, вже від давна бажала стати монахинею, але що она була незвичайно покірна, тому воліла взяти на себе монаший вельон без якихнебудь церемоній та сьвідків. Се найкрасше сьвідчить про її пожертвованэ та відданэ ся сьвятому монашому житю, за що певно чекаэ її вічна нагорода. Через її поведенэ і самопосьвяту чекаэ її саму як і її родину велике небесне добродійство, яким не многі можуть повеличатись. Я навіть додала від себе, що кожда родина, з якої вийде піп чи монахиня осягають вічне щастэ в небі а навіть тут на земли суть вивисшені понад других. Старий батько вірив кождому нашому брехливому слову, а сї наші хвальби навіть так на него поділали, що він заявив нам готовість зложити більшу суму гроший, як звичайно за вступ до монастира вимагалось. Наша ціль не була иньша як лише ся, щоб як найбільше видерти від старого батька гроший. І мушу признатись, що оно нам і вдалось, бо коли старий відходив з монастира, заявив, що він вкоротці зайде знова але вже з грішми, що він незадовго і зробив. Настоятелька була незвичайно сим вдоволена, що їй вдалось більше гроший видурити від него як сподївалась. Она була дуже добра для тих монахинь, які брали участь в обдурюваню старого, а головно для мене, де я відограла головну ролю.

Бідна дївчина ніколи не довідалась, що її старий батько приходив до монастира довідатись про ню, а тим меньше могла довідатись про його одуренэ і вимантенэ від него більшої суми гроший. Ся бідна, одурена дївчина а відтак сьв. Марта була эще в монастири, коли я його покинула.

Монахиня Марта була дуже молода як на монахиню, бо мала лише около сїмнайцять літ. Але наймолодшою дївчиною, яку принято до нашого монастира за монахиню, була одна чотирнайцять лїтна дївчина. Менї оповідали про ню, що попи через довшйи час не давали її спокою і она не видержала такого монашого житя і мала від сего збожеволїти.

РОЗДІЛ XIV.

Епископ з настоятелькою. — Замкнені монахинї в півниці. — Тайнї зносини з тими монахинями. — Дивна сьвята в монастири. — Підступ настоятельки, щоб роздобути гроші.

Незвичайно богато уважалось на се в монастири, щоб на початкуючих як найбільше впливати в римо-католицкім дусї. До сеї роботи призначувано найздібнїйших монахинь, яким вільно було уживати всяких средств, щоб лише осягнути свою ціль. Найтяжшими до наверненя на римо-католицтво, були ті початкуючі, що походили зі Стейт. На них звертано особлившу увагу але мимо всїх старань, впоїти в них католицтво, було дуже трудною задачою.

Нераз попи оповідали, що така сама трудність, коли не більша, э і при навертаню на католицизм і мущини зі Стейт. Коли случайно вдалось якому попови навернути якого Американця на католицтво, се уважалось за щось надзвичайного і сим попи дуже величались.

Оповідано нам часто, що епископови вдалось раз навернути одного Американця на католицтво. До сего прийшло так: Раз епископ проходжував ся в публичнім парку, коли якийсь чужинець почав епископом дуже займатись і йому заглядати в віча. На се звернув епископ свою увагу і прийшов до переконаня, що Бог посилаэ до него сего чужинця, щоб він навернув його на католицтво. На другий день, коли епископ знова зайшов до парку, стрінув в тім самім місци того самого чужинця, якому епископ від себе вручив листа. Сей лист написаний епископом так поділав на чужинця, що сей став католиком. Опісля епископ переконав ся, що сим наверненим римо-католиком був Американець.

Не лише попи але навіть і епископ не дуже заховув ся прилично навіть підчас богослуженя. Колиб се люди були підглянули, то не знаю, що булиб собі про те богослуженэ та самого епископа думали. Одного дня я бачила епископа як він вбирав ся в свої епископскі ризи до богослуженя. А що вбиранэ йому не дуже йшло легко, почав злоститись та кидати своїми ріжними епископськими додатками. Крім мене бачили се і иньші монахинї і одна з них сказала: "Здаэсь, що

епископ буде відправляти нинї варияцку "масу." Иньші вчули се і донесли настоятельцї і ся монахиня була строго за сей висказ покарана.

Я нераз думала, що епископ не поповняэ таких кримінальних вчинків з монахинями, як попи. Але ся моя добра опінїя про епископа скоро мене опустила, коли я сама на свої власні очи о сїм пересьвідчилась.

Часто приказувано менї спати на софі в кімнатї настоятельки. Одної ночи, недовго по сїм, як я почала тут спати, десь около пів до десятої задзвонив дзвінок, який висїв над ліжком настоятельки. Настоятелька приказала менї йти до дверий і подивитись хто се дзвонить. Коли я лише вийшла з коритара почула сиґнал, тоэ свист крізь зуби. На се і я відповіла тихим сиґналом — "гом — гом" і отворила двері. Тут побачила епископа Лартика, теперішного епископа в Монтреялї. Він побачивши мене запитав: "Чи ти початкуюча чи вже принята." Я відповіла що "принята". Тодї сказав менї, щоб його завести до кімнати настоятельки, що я і зробила. Прийшовши сюда, він сховав ся за заслону, якою було заслонене настоятельки ліжко. Тимчасом я знова положилась на свою софу. Дуже раненько, эще перед сходом сонця, настояятелька збудила мене і приказала вивести епископа.

Будучи довше в монастири почала я заходити до пивницї частїйше, будьто за углэм, дровами чи за чимнебудь иньшим. Я знала, що в пивници э замкнених дві монахинї, але хотяй часто була я внїй, нїколи не вдалось менї віднайти їх місця замкненя. Аж раз, коли я була в пивници, побачила в однїй закутинї монахиню чимось заняту. На се я звернула свою увагу. Прийшла близше і побачила досить вузкі двері сильно оковані зелїзом і уміщені на сильних гаках, запущених в мур. Крім сего двері були затарасовані зелїзною штабою, яка одним кінцем оберталась на сильнїй завісї а другий конець був запущений в мур, де закладалось зелїзним сворінем. Понад дверми знаходив ся малий закратований отвір, яким впускалось до середини сьвіжий воздух. Сей закратований отвір замикалось зі внї скляним вікном.

Коли я зближилась близше, почула, що ся монахиня з кимось шепоче через двері. Нехотячи переривати їй бесїди, звернула в бік і пішла по углэ. По якімсь часї, коли та монахиня

вже забралась з пивниці, я прийшла туди сама, з наміром докладно о всім пересьвідчитись. Прийшовши під сї двері, де була монахиня, почала дещо говорити. Зі середини відозвав ся приглушений голос, якоїсь монахинї, яка там була замкнена. Я старалась побачити бідного вязня але тюрма була така темна, що я не могла нікого побачити, лише чула голос, який виходив з одного кута тюрми. Я перекинулась з вязнем кількома словами і вийшла, боячись, щоб нас хто не підслухав.

Тортурованя і вішаня в пивниці монастира.

Тепер в менї зродилась цікавість довідатись про монахинь-вязнів дещо близше. Раз при найблизшій нагоді поспиталась сьв. Ксавіри, за що ті монахинї так мучать ся в пивниці. Але она здаєсь сама не знала богато про се, бо сказала менї, що їх замкнено там за непослух взглядом настоятельки, єпископа і попів. Опісля довідалась, що иньші монахинї знають дещо більше в тій справі. Одна оповіла менї, що дві монахинї в пивниці суть замкнені вже через кілька літ і за той час они эще не бачили ясного сонця. Про імена монахинь — вязнів і їх дійсну вину, я ніколи не могла довідатись. Одні го-

ворили, що они не хотіли повинуватись правилам монастира і жаданям настоятельки, иньші казали, що они посідали великі маэтки, яких не хотіли записати на монастир, а ще иньші говорили, що їх за се замкнено до пивниці, що боячись, щоб не бути вагітними, за ніщо в сьвіті нехотіли віддати свого тіла попам.

,Я дуже часто будучи в пивниці говорила зі сим чи тим вязнем, але не запускалась далеко в бесіду. Деколи хотіла довідатись дещо більше про замкненэ одної чи другої, то звичайно сей чи той вязень був дуже маломовний і зовсім не хотів відкривати своїх провин. Я сему не дивувалась, коли подумала про їх положенэ та про тих, що їх окружали. Кожда з них говорячи зі мною, робила на мене вражінэ людини зломаної на души і тілї. Я завважала була, що з ними говорили часто ті монахинї, як приносили їм їду підчас обіду.

Деколи чищено сї келії, де перебували вязнї і лише тодї отвирано двері від келій. При подаваню їди, дверий не отвиралось, а подавалось її через віконце над дверми. Менї говорили иньші монахинї, які занимались чищенэм сих келій, що в келїях не було нїчого крім підлоги і в однім кутї жменї соломи, яка служила на леговиско для вязня.

Раз будучи в пивниці запитала одну замкнену монахиню, чи она чого не потребуэ. Она відповіла: "Скажи Джені Рей, що я хочу видїти ся з нею на хвильку, нехай зайде до мене, коли годна висмикнутись." Коли я вийшла на гору передала сей переказ Джені. Джені показала менї відповідний знак, який я мала зробити на будуче, колиб котра передала до Джені подібний переказ.

Знак сей складав ся з прижмуреня одного ока і махненя голови. Вкоротції Джені через нікого неспостережена вирвалась з гори і відвідала в пивниці одну жертву. Я завважала, що Джені не була така зла як виглядала. Она була незвичайно милосердна і все була готова прийти з помочю покривдженим. Она знала, що сї бідні жертви в пивниці терплять голод, тому при кождій нагоді старалась дещо потягнути зі стола при обіді і занести замкненим до пивниці. Пізнійше і я помагала її дістати зі стола дещо їди, яку она перше переховувала по закутинах а відтак при першій нагоді бігла з нею до пивниці. Деколи і я носила їду і тодї дещо починала говорити з

увязненою монахинею. Одна мусїла бути дуже гарно образована бо по анґлїйськи говорила так добре як і по французськи. Нераз, коли я хотїла дещо більше з нею поговорити, то она мабуть зі страху на перебутї кари опоминала мене, щоб я з нею довше не говорила. Коли я таки далї продовжала свою бесїду, тодї она бувало каже: "Ой, там хтось йде — йди забирай ся геть". Як довго ті монахинї мали бути эще замкнені, нїхто з монахинь сего не знав і не знала і я. Я була нераз цїкава приглянутись близше сим монахиням, хоть бодай знати, як они виглядають але через темноту в келїях не могла їх добре бачити. О скілько я їх могла видїти, то они виглядали эще на досить молодих, лише замкненэ витиснуло на них страшно своэ пятно.

Я не була эще довго завельованою монахинею, коли раз зажадала я від настоятельки, щоб позволено менї висповідатись перед "сьвятим добрим пастирем", то э перед якоюсь таэмничою, безіменною монахинею, про яку чула я, будучи эще початкуючою. Я знала кілька монахинь, які сповідались перед сею таэмничою особою, яку называно "сьв. добрим пастирем", а навіть чула, що до неї ношено убраня тих монахинь, які були слабі і котрі сейчас виздоровіли, коли о їх убранэ доторкнувсь сей "сьвятий пастир". Я хотїла конче висповідатись з кількох гріхів, які тяжіли на моїм сумлїню, а яких за нїщо булаб не виявила нї перед настоятелькою нї жадним попом.

Настоятелька приказала менї трохи почекати, доки она не переконаэсь, чи "сьвятий пастир" э готовий мене приймити. По якімсь часї повідомила мене, що я можу зайти до кімнати сего "сьв. пастира". Я ввійшла до досить обширної кімнати де було 12 лїжок і то так широких, що на них можна було спати вигідно двом особам. Тут мали спати старі монахинї, яких було за мене в монастири около двайцять чотири. В однім углї сеї кімнати була скляна шафа, яка не мала жадних дверий нї якогонебудь иньшого отвору. По серединї сеї шафи стояла ся сьвята монахиня в гарній одїжи і незвичайно сильно завельована, через що зовсім не мож було побачити лиця сеї сьвятої. Она стояла, бо місця було так мало, що не позволяло їй усїсти. Коли я приближилась близше до сеї скляної шафи, она рушилась але нїчого не говорила. Я впала на

колїна і почала виявляти свої гріхи, просячи сего “сьв. пастиря” о увільненя мене від сих гріхів і від деяких моїх злих склонностий до гріха. Менї здавалось, що она слухаэ мене пильно, але не промовила до мене анї слова. Моя щира сповідь перед сею дивною особою в склї, так вплинула на мене, що я залялась рясними слезами. Навіть коли вийшла зі сеї кімнати то эще через довгий час заливалась горячими слезами. Менї здавалось, що я почула якесь звільненэ і якусь полекшу на сумлїню, що мене утвердило, що моя просьба зістала вислухана. Опісля я нераз эще заходила до сповіди до сеї безіменної монахинї і за кождий раз чулась більше вільна від гріха і меньше склонна до поповненя якого. Се виробило в менї велику повагу і пошану для сеї сьвятої в склї монахинї, яку я почала убожати а навіть до неї стала молитись.

Одно було менї якесь дивне, коли я опісля заходила до сеї кімнати, щоб замітати і порохи стирати, що в сїй скляній шафі тепер не було нікого і нїгде ся шафа не мала жадного отвору, куди можна було влїзти або вилїзти. Мимо мого найстараннїйшого огляненя я нічого не завважала, щоб можна було сю склянну шафу якось відтворити. Се зродило менї думку, що ся безіменна монахиня мусить перебувати в небі, а сходить лише тодї, коли хтось хоче перед нею висповідатись. В менї тому така гадка зродилась тепер, що нас учено в монастири, що деякі монахинї задля своїі посьвяти осягають се щастэ, що эще за житя перебувають більше в небі чим на земли. І ся монахиня, перед якою я так щиро сповідалась мала після мого власного висновку бути одною з тих щасливих.

Деколи в день заходив між нас піп і учив нас децо сьпівати. На сей наш сьпів звертано много ваги і він відбувавсь деколи досить поважно і урочисто, але деколи сей сьпів сходив на якусь шопку. Бувало учено нас сьпівати лише якусь арию без якихнебудь слів, що було товчком до ріжних не дуже монаших жартів. Така наука сьпіву виглядала більше на іграшку чим на церковний сьпів. Джені Рей уважала такий сьпів як за якийсь шпорт і нераз нас підчас сьпіву добре розсьміяла. Джені мала гарний і сильний голос, тому чути її було понад всїх. Деколи она не починала сьпівати разом з иньшими монахинями, тодї звичайно настоятелька кликала в сторону Джені “Джені, а ти чому не сьпіваэш?” На се Джені мала сейчас

якесь оправданэ, через що она не сьпіваэ.

Коли настоятелька була не вдоволена зі сего оправданя і таке прикаже Джені сьпівати, тоді Джені затягне таке по анґлійськи, що ми від сьміху аж поприсідаэмо. Настоятелька нічого не розуміла по анґлійськи і богато було монахинь, які також не розуміли сего язика. Тепер эще, коли згадаю, як то Джені підчас найпобожнійшої пісні затягне таке, що монахині і в иньший час ніколи не годилобись таке сьпівати, а не то підчас церковного сьпіву. Одну таку Дженену пісню я собі эще тепер пригадую, а починалась она так: "Я би вже бажала, щоб ся раз віддати, нічо не робити, много гроший мати". Нераз настоятелька завважаэ, що Джені не сьпіваэ те, що иньші і закличе: "Джені та ти не сьпіваэш добре." Та Джені сейчас поясняла настоятельці, що она те саме сьпіваэ по анґлійськи, що ми сьпіваэмо по французьки.

Кождої неділї ми причащались, тому в суботу робили ми наш обрахунок совісти. По перегляненю нашої совісти ми просили одна другу прощеня за всї ті шкандали, які ми вирядили від минувшого причастія. Настоятельку перепрошували також і рівночасно просили її о позволенэ нам запричащатись. Настоятелька питалась кождої з осібна, чи не затаїла котра гріха, а коли одержала заперечаючу відповідь, давала позволенэ.

В суботу учили нас попи катехизму, але наука ся звичайно сходила на оповіданя якихсь історій або на звертанэ нам уваги, щоб ми при кождій нагоді заохочували початкуючих до браня монашого вельону. Тому нераз попи говорили нам таке: "Чи ви не чуэтесь щасливими, що ви втікли від грішного сьвіта і эсьте певними вічного щастя в небі? Але памятайте, що много бідного народу жиэ эще на сьвіті. Кожда початкуюча, яку ви намовите до вступленя в монастир і до принятя на себе монаший вельон, придбаэ вам більше заслуг в небі. Оповіджте їм як щасливими ви чуэтесь в монастири."

Раз підчас мого побуту в монастири, настоятелька зробила підступ. В монастири був один старий образ, якого оцінювано на 50 дол. Але, що сей образ був виставлений через довший час до публичного огляджуваня, тому почалась лущити з него фарба і ніхто не хотів купити його за півдармо. Раз відвідав нас один старий піп з фармів, який був трохи в підхме-

ленім стані. Настоятелька постановила одурити сего старого, пяного попа. І коли він забрав ся вже з нашого монастира до семинара, де він тимчасово перебував, настоятелька впала на такий плян. Она прикликала нас і сказала: "Ми післїм сей образ сему старому попови до семинара і присягнено, що він купив його."

Ми всї згодились на сей ґеніяльний плян і сей образ запаковано і відіслано слїдуючого раня до попа, як його власність і зажадано від него заплаченя. Він вкоротцї прибув самий до монастира і виявив своэ здивованэ, що йому приписано купленэ такої річи, якої він анї не потребуэ нї навіть не бажав колинебудь мати,

Настоятелька вислухала його заяву з незвичайною терпеливостию, а відтак таке заявила йому, що він вчера купив його і зажадав відісланя до семинара, де мав заплатити за него. Відтак ми всї обступили його і сьвято присягли, що так дійсно було, як настоятелька говорить і що нїхто не посилавби йому образа, колиб він його не був купив. Се цїлковито зломило старого попа. Він був певний, що ми говоримо правду, бо якжеж мож було инакше думати, коли се сказала настоятелька монастира, що оно так а не інакше і на що всї сьвяті монахинї з монастира присягли як найурочистїйше. Він вкінцї признав нам слушність, що оно инакше не могло бути і заплатив.

РОЗДІЛ XV.

Часте відвідуванэ монастира попами. — Їх злочини. — Їх "сьвятий відворот." — Їх штучки на вбиванэ совісти.

Деякі попи з семинара заходили до нас до монастира в день і в ночи а деколи навіть по кілька раз на день. Я запізналась з ними майже зі всїма, хотяй в семинари і в монтреяльскім окрузї було їх поверх півтора сотки. В їх поведеню взглядом монахинь було дещо ріжницї, бо одні були цїлковитими розпустниками і не виходили з нашого монастира, иньші заходили лише час від часу. Але анї один з них не був тим, чим він з обовязав ся бути, то э вірним своэму сьвященичому званю. Деякі були так здеґенерованими розпустниками, що читач не в силї собі сего уявити. Вчинки, які поповняли

они в монастири, були найстрашнійшим так способом, як їх поповнюваню, як і самі собою. До сих діл уживано звичайно монахинь під загрозою найтяжших кар чи навіть смерти. Жадна монахиня не могла спротивитись забаганкам попів а віддавалась їм проти свої волї і то так часто як попи собі бажали. Горе було тій монахинї, котра була молодою і вродливою (иньших до монастира не принимаэсь), така або зрозуму сходила або гинула з обезсиленя. Загально беручи монахинї, се були жінки позбавлені зі всякої чесноти та почутя встиду і бездушними рабами настоятельки і попів.

Імен деяких попів я зовсім не знала, хотяй їх часто бачила. Звичайно кликано їх лише "мій отче", а про імя якогось ми аж тодї довідувались, коли він купив щось в монастири і дав свій адрес, куди йому куплену річ відослати. Коли котра монахиня довідалась припадково про імя якогось попа, тодї його імя передала одна другій. Деяких попів ми знали чи бачили эще передтим нім вступили до монастира.

Много річий, про які я згадую, можуть виглядати комусь як неправдиві., бо читач мусить вірити тепер лише мому слові. Однак я вірю, що вкоротцї сьвіт довідаэсь о правдивости моїх слів, коли комусь з людий вдасть ся зайти до висше згаданого монастира і наочно о всім переконатись. Але, щоб читача утвердити в правдивости моїх слів, хочу навести про попів кілька фактів які суть знані людям, а головно в Монтреялї. Загально э знаною річию, що попи залишають на якийсь час свої духовні обовязки і десь немов зникають. Одні пояснять собі тим, що піп виїхав тепер на вакациї, на відпочинок, иньші знова думають, що піп віддав ся релїґійним студиям чи навіть духовному роздумуваню. Така відпустка для попів треваэ три тиждні і більше.

Се э факт, про який я знала нім эще вступила до монастира, що сей чи той піп э на відпустцї, або як нам говорено на "сьвятім відворотї". Се був висказ, який містив в собі дещо релїґійної закраски на се, щоб укрити перед сьвітом дійсну ціль. Коли по такій "релїґійній" відпустцї піп знова явив ся в костелї чи на улицї, то мож було пізнати по нім, що ся відпустка зовсім не вплинула на него додатно а противно. Він виглядав тепер гірше на лици і був якийсь дуже нервовий. Се поясняють собі ті, що не знають нічого про дійсну ціль його

відпустки, як наслідок його молитов і посту, підчас духовних роздумувань, ті зноваж, що знають дійсну ціль таких вакаций, дивують ся, як мож так дурити легковірних парафіян. Дійсна ціль таких відпусток вже було раз відкрита в Канаді і наробила много сензациї. Я э компетентна говорити про сей предмет і заслугую на довірэ, бо з ним добре обзнакомлена, бо я була монахинею в монастири "Чорних Монахинь".

Попи, через своэ неприродне і розпустне житэ, суть наражені на полові слабости, які змушують до безпроволочного ліченя ся. Такі заражені попи не лічать ся нігде по публичних шпиталях але заходять до монастирів і тут лічать ся.

В монастири "Чорних Монахинь" були приватні кімнати для таких слабих попів які ми монахині називали "кімнатами сьвятого відвороту". Богато заражених попів лічилось в нашім монастири, підчас мого побуту в нім. Їх доглядають звичайно старі монахині і настоятелька. Для таких попів варить ся тоді осібні страви, зложені головно з ярини, де додаэть ся дуже мало мяса. Коли робить ся які мясні страви для сих попів, то лише з найсьвіжійшого мяса. В сих кімнатах э всякого рода ліки а навіть і специяльні інструмента до відповідних операций.

В той час, коли я опустила монастир, в сій кімнаті "сьв. відвороту" лічив ся о. Томбі.

Я нераз думала про се, як тяжко завелась я через вступленэ до монастира. Я думала втічи від сьвіта і його спокус. А де я попалась? Чи не до нори найбільшого зіпсутя і всякого злочиньства. Щож можна говорити про сьвятість монашого житя і самопожертвованэ ся монахинь сьвятій справі, коли тут ані одробинки не було навіть нічого людського не то сьвятого. Сьвятости чи небесного спокою не знайшовби був тут ані на лік — ониж перед сьвітом чванять ся тим. І нам початкуючим представлювано житэ монахині в монастири як наслідуванэ житя сьвятих, яке э повне щастя і небесної радости. Так представлювано нам житэ монахинь, так представляють собі эще навіть нині деякі люди. А в дійсности чим монастир э? Чи не э він гірш побіленого гробу, який маэ зверха гарний а навіть приманчивий вид а в середині повно повно гнилизни і смроду.

Все те, що представлювано на початкуючим, було нічого иньшого як замаскованэ дійсности і одуренэ молодих несьвідомих дівчат. Замість небесного спокою знайшла я тут шайку тайних шпійонів, замість побожних роздумувань, знайшла я тут повно мордерст, замість відреченя ся сьвіта, знайшла я тут найбільшу розпусту. Одним словом се не був монастир а якась деморалїзаторско-розбишацка нора, замаскована перед людским оком монастирским муром, фарисейством і монашими шатами.

Щоб убити в нас всякий опір проти того рода "побожного", монастирського житя, протиставлювано нам безнастанно ріжного рода поучуваня та впоюваня в нас, що всякий сумнів чи критика того що діялось в монастири э смертельним гріхом. Пояснювано нам, що всякі зростаючі в нас сумніви, э випливом нашого грішного стану та браку досконалости монахиня повинна приймати все без найменьшого спротивленя ся і сумніву, без взгляду чи се годить ся чи ні. Се маэ бути цїхою кождої монахинї віддавшої себе на службу римо-католицкій церкві. Нам звертано увагу і на иньші наші недомаганя, але они не були так важними як наш сумнів. Монахиня ніколи не сьміла сумнїватись, бо всякий сумнів зі сторони монахинї уважавсь зломанэм монастирської присяги, а зломанэ такої присяги потягало за собою найтяжшу і непростиму кару. Найлучшим лікарством на наш сумнів, говорено нам, э сповідь, тому кожда монахиня повинна сповідатись зі свого сумнїву без найменьшого застереженя. Коли сповідник наложив на котру кару за її сумнів, то така кара повинна бути як найточнійше виповнена. Одинокі средства, щоб позбутись з наших сумнїв, э умертвляти наше тіло і убивати наші сумнїви в їх зародку. Щоб того рода науки вкорінити в нас, уживано до сего ріжних средств. Звичайно оповідано нам дивні і страшні істориї, щоб утвердити в нас боязнь перед сумнївами. Одну з таких дивних історий хочу тут подати, яку оповів нам один з попів на нашім катехізмі. "Одного дня" говорив нам піп добре знаний добродій Н. Н. з Монтреялу проходжував ся коло римо-католицької катедри, коли побачив він самого сатану як роздавав розкази своїм злим духам, куди они мають йти і що робити. Коло сатани було велике число злих духів, які одержавши розкази чим скорійше спішились на приказане

місце. Сей добродій хотів довідатись, куди і за чим висилаэ сатана своїх слуг, тому укрив ся і прислухував ся всему. Сатана висилав своїх слуг до ріжних частий міста з ріжними вказівками і опімненэм, щоб як найскорше вивязались для него зі своїх задач. Також пригадував їм сатана, щоб довго не забавлялись і виповнивши свої припорученя, мерщій вертались зі справозданэм свого успіху. Незадовго почали злї духи збігатись назад і здавати йому рапорт зі свого посланництва. Але старий сатана видно всім тим не був задоволений, бо розлостив ся і остро приказав їм вертатись в місто назад. В тій хвилї надійшов один дух з монастира "Чорних Монахинь", який трохи припізнив ся був. Він почав оповідати, що в монастири "Чорних Монахинь" працював він тяжко через сім літ, щоб намовити одну монахиню до сумнїву і по великих трудах діпняв він свого аж тепер. Суворе лице сатани розяснилось і він незвичайно урадований промовив до злих духів ось так: "Ви не зробили анї половини своэї роботи, він зробив більше як ви всї разом".

Мимо сих всїх старань, того рода байок, страху і кар сумніви нас таки не опускали. Я нераз сама застановлялась над моїми сумнївами і часто старалась позбути їх, чи то переривала їх в самім зародку зродженя ся, чи висповідувалась з них, але дивлячись на все, що діялось кругом мене в монастири, нїяк не могла від них увільнитись. Такі самі трудности мали і иньші монахинї і наших сумнївів нїчо не могло викорінити, нї жадні історииї, нї кари нї навіть мордерство сьв. Францїшки. На деяких і те все не робило найменьшого впливу, бо деколи навіть не хотїли зносити терпеливо кар, які через сумнїв на них наложено. Бувало при виповнюваню кар, одні отверто висказують своэ невдоволенэ, иньші навіть зовсїм їх уникають.

Мабуть мої читачі будуть дивуватись менї, чому то я вірила в такі дивні і чудацкі річи, яких нас учено в монастири. На свою оборону скажу я се, що ми всї знаходились під таким впливом і в такім окруженю, по друге, ми не мали найменьшої нагоди довідатись про науку якоїсь иньшої релїґії. Все, що нас учено, ми приймали за найсьвятїйшу правду, потверджувану всякими попівськими, чудацькими видумками, бо про нїчо лучшого і красшого нам годї було довідатись.

Ми думали, що наша релїґія се найкрасша і найправдивійша, а все иньше, то диявольска сїтка, бо попи давали нам науку і всякі поученя так хитро і майстерно, що нам виглядало, що они все те не вивчились з книжки але якась зачарована сила мусить їм диктувати. На всякий наш запит они всегда мали готову відповідь, примір і всякого рода авторітетні докази. Крім сего знали они богато всякого рода анекдоток і ріжних історий, якими они часто послугувались, щоб укріпити в нас свої науки. Менї здаэсь, що они були мистцями в своїм фаху, бо навіть в найтяжших случаях они вміли так закрутити, що всегда виходило їх на верх. Декому може здаватись, що він би нїколи не піддавсь їх впливом, колиб бачив в тїм їх підступ або неправду. Те саме і я тепер думаю, бо утїкла зпід їх впливів та зачаровань, але колись, то не лише стратила якийнебудь здоровий осуд про все, що дїялось кругом мене, але під їх впливом булам слїпим оружіэм в їх руках. Менї тепер здаэсь, що в їх руках нїхто не міг би бути безпечний. Колиб ви пішли хоть принаймі два рази до їх сповіди, то я певна, що ви инакше думалиб, як тепер. Они мають такі вже випробовані способи до опутаня своїї жертви, що попавшись вже раз в їх сїть не так легко мож з неї увільнитись. Коли зайти з ними в якунебудь розмову, то они так спритно закрутять сюди і туди і так спритно тим чи сим потвердять, покличуть ся на якихсь людий, назвуть їх і по імени, яких готов привести на потвердженэ і так на всї боки пригладять і приплещуть твій запит чи спротивленэ ся і так заслїплять твій ум, що навіть не дадуть прийти тобі до слова. А до оманеня і заслїпленя зрячих людий в них э на се ріжні способи і средства, о чім переконалась я сама, бо як они заслїпили мій ум так думаю що они отуманюють і заслїплюють уми много иньших.

РОЗДЇЛ XVI.

Мордованэ народжених дїтий в монастири. — Балаканя в спаню. — Щезненэ настоятельки. — Забобони в монастири.

Я пригадувала вже, що зараз по сїм, як я стала дїйсною монахинею, поінформовано мене що в монастири час від часу мордуэсь ново-народжені дїти. Одного дня була я в приват-

ній кімнаті для слабих монахинь, коли приглядалась мордованю таких невинних дітий. Я зовсім не знала, що того дня будесь мордувати ново-народжені діти, а зайшла сюди зовсім припадково. Було се около місяця по тім, як замордовано сестру Францішку. Двоэ малих ново-народжених близняків, дітий сьв. Катерини, принесено до попа, який знаходив ся в кімнаті хрещеня. В сій кімнаті була настоятелька, я і кілька иньших старих монахинь, яких кликано цьотками. Всі ми були присутні так підчас церемонії хрещеня сих близнюків як і їх мордованя.

Насамперед нім піп перевів хрещенэ сих немовлят, поляв на їх головки дещо оливи, як се звичайно робить ся при хрещеню а відтак слідувало і само хрещенэ. По охрещеню сих близнюків, одна стара монахиня брала їх на свої руки і дусила одно за другим. Дусила їх в той спосіб, свою долоню клала на уста, а пальцями обнимала ніс немовляти і сильно притискала. Потримавши так свою руку через кілька мінут дитя з браку воздуха синїло і душилось. Вдусивши одно, брала ся стара монахиня друге дитя і дусила його в той сам спосіб як перше. Найменьшого звука не було чути, при душеню сих малих діточок, ні плачу, ні харчїня. Здаэсь, що се був найлучше випробований спосіб, бо і душенэ саме виконано незвичайно зручно і скоро. Одно, що вразило мене при сім мордерстві, се холоднокровність присутних монахинь, які приглядались сему мордерству так холодно-кровно як на представленю драми в театрі. Се сьвідчило, що они суть частими видцями таких жорстоких операций і що їх око і чутэ суть на такий вид призвичаїні. Тіла подушених немовлят забрано опісля до пивниці і вкинено до тої ями про яку я вже згадувала, де їх посипано непаленим вапном.

Опісля я також була раз присутна при мордованю третого немовляти, в тій самій кімнаті, але про близші подробиці сего морду не хочу згадувати, щоб сим спомином не роздирати мого власного серця.

Се було два випадки, де я приглядалась мордованю ново-народжених дітий. Оскілько менї звісно, то ніхто не скривав ся з затаэнэм сих мордерств і нікому не заборонялось, коли котра з монахинь мала охоту бути при мордованю сих немовлят. Також ніхто не таївсь зі сим навіть перед ново-вступив-

шими монахинями, а противно, при їх вступі навіть особливо їх про те мордованэ інформовано, як приміром сталось зі мною. На таке мордованэ навіть звертано особливу увагу, як на діло незвичайно заслугуюче перед Богом, бо охрестивши дитя, очищувалось його з первородного гріха і удушивши його сейчас по хрещеню малось для удушеної дитини осягати неба а подушені тїла вкидалось до ями в пивници, де їх зїда хрещеню, а сейчас відсилалось їх душі на другий сьвіт, — до небо, а подушені тїла вкидалось до ями в пивници, де їх зїдало вапно. Підчас мого побуту в монастири замордовано троэ дїтий, на яких мордованю я знайшлась припадково, тому вірю, що підчас того самого часу мусїлось замордувати більше, о чім я э зовсїм певна. Скілько їх там замордовано то я напевно не знаю, бо менї було се байдуже і дождого случаю не числила, але після сего, як менї иньні монахинї говорили, то можу напевно припускати на 18 до 20 немовлят, яких замордовано підчас мого побуту і спритано до сеї ями в пивниці.

Одним наслїдком, з вичерпаня наших тїлесних як також і умових сил, було балаканэ підчас спаня. Се було сьмішне а заразом і болюче, чути як спляча монахиня повтаряэ з поспіхом свої денні молитви по кілька раз на ніч. Се було наслїдком безнастанного напруженя нашого ума, чи то в пильнованю себе в цїлоденнім поведеню, чи запамятованю довжезних латинських молитов, яких ми зовсїм не розуміли, чи навіть в виповнюваню всякого рода правил, щоб через одно як слїд невиповненэ не наражатись на всякого рода кар, які эще більше мордували наше тїло і вбивали нашого духа. Тому не дивниця, що коли надійшла ніч, то тут і там на ліжку відзивались сплячі монахинї повтарюючи все те, що они через день перебули.

Час від часу настоятелька видячи наше вичерпанэ давала нам тодї один день на відпочинок. В такий день ми не так богато молились як звичайно і не займались жадною роботою. Молитви відмовляли ми ті самі лише рано і в вечір і по кождім ударі годинника, весь прочий час ми переводили на забавах і розмовах. Ми могли балакати тепер про все, крім минувшини нашого житя так в монастири як і поза монастирем. Деколи забави перeривав нам прибувший піп до монастира, який вимагав від нас, щоб ми враз з ним сьвяткували його уро-

дини, чим ми неконче були вдоволені.

Кільканайцять монахинь, померло підчас того як я була в монастири. Скілько померло їх я певно не знаю, але в пропорциї до числа всїх монахинь, які були в монастири, то померші творили великий процент. Смертність в монастири була дуже велика, шпитальна кімната була всегда повна слабих монахинь.

Коли яка монахиня померла, тодї її тїло убиралось так як за житя і клалось її в каплици в захрестиї в сидячій поставі, з книжкою в руках.

Тодї э вільний вступ для посторонних людий, які заходять до каплицї і молять ся перед померш̓ою монахинею. Від всїх монахинь в монастири жадаэсь тодї много молитов, які маэсь відмовляти за померш̓у сестру, щоб її вибавити з чисти лища. Нас учено, що чим більше відмовить ся молитов, тим скорше видобудесь померш̓у з чистилища, наколи її душа там знаходить ся, колиж она знаходить ся в небі, то її не потреба наших молитов. Але, оно о много лучше э відмовляти за померш̓у як найбільше молитов, бо эсли она э в чистилищи то она потребуэ їх, колиж нема її там, тодї наші молитви не пропадають даремно, а зараховують ся для наших приятелїв. Эсли ми і приятелїв не маэмо в чистилищи, тодї наші молитви йдуть на рахунок тих померших, за якими нема кому помолитись.

Деколи настоятелька опускала монастир на годину або й більше, але коли і де она пішла сего нїхто не знав з монахинь. Про неприсутність настоятельки довідувались аж тодї, коли она повернулась. Я припускаю, що она ходила на попівську фарму, яка э дещо поза містом, коло Лехіна дороги і належить до семинара. На се припущенэ я маю дещо доказу.

Одного дня була я припадково в кімнатї настоятельки, коли она звідкись що лише повернула. Прийшовши лише до кімнати, почала висказувати своэ негодованэ, що в її кімнатї такі старі і бідні меблї, коли на попівській фармі, найбіднїйше умебльована кімната, маэ далеко красші і вибагливійші меблї, чим її настоятельки монастира, найлучший.

Одного дня зайшла я до кімнати настоятельки, щоб докинути до печи дещо дров. Тут застала я одного попа, який скаржив ся на брак гроший і на се, що люди чим раз меньше

дають і то не лише йому але і иньшим попам. Найбільше эще, говорив він далї, можна нинї зібрати гроший за відпусканэ гріхів а найменьше за молитви, бо сьвіт нинї вже такий робить ся, що люди волять самі молитись чим за молитву платити попови.

Одна з найдивнїйших річий, які стались за мого побуту в монастири, було нечайне щезненэ десь настоятельки. Она зовсім не оказувала найменьшої слабости, нї навіть найменьшого недомаганя. Всю свою роботу виповняла она як звичайно і не оказувала найменьшої ознаки, що її завтра вже між нами не буде. Нам здавалось, що она зовсїм не сподївалась сего, що сталось як і всї иньші монахинї. По укінченю наших щоденних праць і молитов в звичайний час в вечір, она звільнила нас, щоб йти на спочинок точно в той сам собі питомий спосіб. На другий день, коли задзвонив дзвінок, ми встали, убрались і як звичайно пішли парами до спільної кімнати на наші ранїшні молитви і вправи. Тут на наше привелике здивованэ, знайшли ми епископа з одною старою грубою монахинею, замість нашої настоятельки. Епископ привитав нас короткою промовою а відтак представив нам стару монахиню і заявив, що она э нашою новою настоятелькою і завізвав нас, щоб ми повинувались її розказам так як і її попередницї.

Женщина, яку нам епископ представив за нашу настоятельку, була одна з наших найстарших монахинь, сьв. Ду. Она була куца але дуже тлуста монахиня, з напухненими ногами, через що она ледво ходила. Она дуже мало ходила а коли мусїла йти, то її хід виглядав більше на коченэ чим на ходженэ.

Про нечайне зникненэ нашої старої настоятельки нїхто нї чого не говорив і нїхто дїйсно не знав де она подїлась. Загаль но вірили монахинї, що її на приказ епископа замордовано. Що мало бути причиною такого кроку ми нїчого не знали, хотяй деякі монахинї мали ріжні здогади і певні докази на се. Про зникненэ нашої настоятельки, я нераз старалась дещо близше розвідатись, але нїколи не могла осягнути щось певного. Однак я вірю, що такого майстерного зникненя доконав епископ Лартик, який мав тут необмежену власть і много ріжних способів до сего. Джені Рей, як звичайно, нїколи не перепускала таких дивних подій, щоб дещо близше про се не за

говорити і дещо лучше їх не осьвітити. Одного дня в спільній кімнаті сказала она на голос при всіх так: "Я йду до пивниці і буду полювати за моэю старою настоятелькою".

"Мовчи Джені!" Говорили її на се деякі монахині, "бо будеш покарана".

Майже всі монахині в монастири були дуже забобонні. Такими робили їх монастирські науки. Деякі були так забобонні, що кождий шум, звук, гук а навіть яканебудь ясність наповняла їх великим страхом. Се було причиною наших безконечних наук, в яких представлювано нам силу духів і їх появу на сей сьвіт. В найменьшій дрібничці монахині предвиджувавсь якийсь дух. Такий забобон був нераз причиною великих занепокоэнь в монастири. Одного дня сиділа я при направі фартушків враз зі старими монахинями і всі ми шепотіли літанії, коли нараз вбігла до нас дуже неспокійна сьв. Аґнеза, приступила до одної найблизше мене монахині і почала шепотіти її до уха. Се було так близько мене, що я всё чула дуже докладно, тимбільше, що перестрашена сьв. Аґнеза досить голосно шепотіла, що в пивниці, звідки она що лише вернулась, чути якісь надлюдскі зойки і стогни. Се було досить для мене, щоб бути так само перестрашеною як сьв. Аґнеза. Я не думала, щоб в монастири являлись якісь злі духи, тому, що всюди стояла сьвячена вода, якою навіть скроплювано всі монастирські закутки. Справді говорено, що одна лише монахиня, яка вмерла без сповіди, заходить деколи до монастира, але се діэсь дуже рідко, бо її відганяэ сьв. вода. Мені здавалось, що сі зойки і стогни в пивниці, походили від якоїсь нечистої сили, тому і боялась я більше заходити до пивниці. Я постановила собі довідатись дещо більше про сі стогни в пивниці від перестрашеної монахині. При найблизшій нагоді, підчас нашого відпочинку, я запиталась її про сю справу, але ся замість вдоволити мою цікавість, заявила мені з обуренэм, що я всегда приводжу її до перериваня мовчанки і без якогонебудь поясненя лишила мене і пішла між иньших монахинь.

Одно було дивне в сім монастири, що жадна монахиня не знала нічого про другу ані не могла нічого довідатись. В моїй кімнаті було много монахинь з якими я жила через чотири роки, але за той час я нічо не довідалась ані про одну з них. В сім монастири була одна монахиня, про яку я бажала дещо

розвідатись, але оно було не можливо для мене навіть довідатись хоть про се, чи э она эще в монастири і чи жиэ. Ся монахиня була дочкою одної богатої родини, про яку моя мати менї дуже часто говорила, эще перед моїм вступленэм до монастира. Родичі сеї власне монахинї називались Лафаэт і мешкали на узгірю Треблів. Розуміэсь, що она при вступленю в монастир прибрала собі імя якоїсь сьвятої і в сїм була власне трудність відшуканя її.

Эще перед моїм вступом до монастира чула я, що одна монахиня втїкла з монастирських мурів. Про се запиталась я раз настоятельку, що она і потвердила, але як она втїкла, через що і як називалась, настоятелька нїчого не хотїла менї про се сказати.

РОЗДIЛ XVII.

Щезаня монахинь. — Холэра. — Бізнес на сьвічках через холэру. — Напад на монастир. — Дивний каптур.

Я не в силї подати числа, скілько за мого побуту в монастири щезло монахинь, але можу напевно сказати, що около пять або й більше. Одна що десь подїлась монахиня, була дуже молода і називалась сьв. Пір. Я знала її добре бо она відбувала разом зі мною свій початкуючий час. Її щезненэ було дуже нечайне і де она подїлась, нїхто нїчого не міг певного сказати. Одні говорили, що она втїкла з монастира. Я в се не вірила, бо колиб оно дїйсно так було, то не лишилаб була деяких найпотрібнїйших своїх річий. Се справляло менї здогад, що з нею мусїлось стати щось страшнїйшого.

Друга монахиня, що щезла десь з монастира, називалась сьв. Павлїна. Монахинї говорили собі, що она нагло померла. Що спричинило її так наглу смерть нікому не вільно було нїчого говорити, через се не много мож було в сїй справі довідатись. Про нечайне зникненэ сеї чи тої монахинї нам зовсїм нїчого не вільно було говорити. Коли і як щезла якась монахиня, то ми лише знали зі сего, що нинї була з нами а завтра її вже між нами не стало і більше її вже нїхто не бачив і нечув про неї. Джені Рей бувало зробить лише замітку по щезненю монахинї, що вже робить ся місце на якусь

нову. І се було дійсно правда, бо по зникненю якоїсь, сейчас приймалось одну з початкуючих і то майже того самого дня. Я нераз чула, як Джені говорила до нововступившої: “коли ти між нами явилась, то якась вже мусіла зникнути”.

Заливанэ водою жертви, щоб дістати потрібні зізнаня.

Се э досить неприэмно мучити когось а эще неприэмнійше бути самій мученій та туртурованій. Коли якась монахиня не хотіла віддатись добровільно тортурам тоді уживано сили. Наколи яка монахиня немогучи здержатись від зойків та сто

гнів, тоді, щоб не чути її плачу та лямєнтованя поза мури монастира, уживано кнеблїв. Кнеблїв в монастири було дуже много, яких також уживано дуже часто. Бувало монахинї посварють ся між собою, або навіть пічнуть бійку, тодї приношено кнеблї і всім запихано їх в уста.

Коли які не давались, тодї такі вязано і так закнебльовувано. Нераз цїлими дозенами кнебльовано і звязувано до купи.

Таке кнебльованэ не обминаэ майже жадної монахинї, не обминуло оно і мене. Раз привели мене монастирскі інтриґи до такого обуреня, що я зовсім забула, що я монахиня. Тодї звязано менї назад руки а в уста вложено кнебель і то з такою силою, що покалїчено менї губи і уста, звідки дзюрком поплила кров.

Таку кару накладано на монахинї, щоб змусити їх до покірности. Коли кнебльованэ не помагало, тодї уживано эще тяжшої кари а навіть замикано таких в півницї.

Одного дня я розлостила настоятельку трохи більше як звичайно. Тодї настоятелька приказала замкнути мене в півницї. Мене закнебльовано, звязано і потягнено до пивницї і тут кинуто мене до одної келїї і замкнено. Відтак я попросила одну монахиню, щоб та прислала до мене настоятельку. Коли ся прийшла, я перепросила її і она випустила мене зі сего замкненя.

Що було причиною мого кнебльованя і замкненя в пивницї і як його переведено, хочу оттут коротко подати. Того самого дня, коли мене замкнено до пивницї, я і Джені змовились були, щоб пімститись на одній монахинї. Сей наш заговір підслухала одна стара монахиня і донесла до настоятельки. Се так обурило настоятельку, що она приказала замкнути мене сейчас до пивницї. Я не хотїла йти добровільно до півницї, тому настоятелька приказала мене звязати і силою туди затягнути.

Проти вязаня я боронилась завзято, але коли мене сили в борбі з кількома монахинями опустили, тодї звязано менї руки по заду і то в той спосіб, що звязано до купи великі пальцї, відтак долонї, опісля ліктї, а вкінци обведено менї груди скіряними пасками і сильно все те стягнено до купи.

Се вязанэ переведено так сильно і напрасно, що скіряні

ремені вгризлись мені в тіло, від чого эще і нині маю знаки. Від болю я не могла здержатись, щоб не плакати і кричати, тому мене закнебльовано. Кнебльованэ переведено так само жорстоко, при чім покервавлено мені уста. Тепер звязану і закнебльовану вхопили мене монахині і потягли до пивниці, де кинули мене немилосердно на голу землю і напів притомну замкнули в холодній і вогкій келії. Щоб я звідси не втікла, в случаю, колиб мені вдалось розмотати з моїх повязань, заложено двері від мої келії зелізною штабою і зареґльовано сворінем. Коли з першого болю прийшла я до себе, побачила, що лежу на голій, вогкій землї. Я не могла рушитись, на се не позваляли мені мої ремені. В келії було зовсім темно, лише через віконце над дверима вкрадалось дещо сьвітла.

Як довго лежала я так напів притомна не знаю, але припускаю, що довгий час. Мені здавалось, що я згину тут з умучення. Ремені тиснули мої руки і груди а кнебель розпирав мені уста. В келії вже цілком почало темніти з чого я догадувалась, що настала ніч. Тепер почались насувати мені ріжні гадки і питаня, чи довго я тут буду, і чи довго я годна в такій звязаній поставі жити. Мені здавалось, що як мене не розвяжуть, то я не дочекаю раня. Ремені здержували мені обіг крови а кнебель в устах здержував мені віддих. Серед сих моїх страшних думок, почула я, що хтось відсуваэ зелізну штабу і отвираэ тяжкі двері. В дверах зарисувалась якась стать і промовила до мене тихо але дуже лагідно. По голосі пізнала я, що се Джені Рей, яка не забула про мене в сій тяжкій хвилї. Она викралась неспостережно з між монахинь і зайшла до пивниці, щоб відвідати мене. Побачивши мене в такім невідраднім положеню, витягла мені сейчас з уст кнебель і заявила, що она готова все мені зробити, щоб лише освободити мене зі сеї печери. Джені заявила мені, що она піде сейчас на гору до настоятельки, впаде перед нею на коліна і буде просити її, щоб она випустила мене звідси. На таке я не хотіла згодитись, але попросила лише Джені, щоб пішла до настоятельки і сказала її, що я хочу з нею говорити. Не довго по сім, як Джені вибігла від мене, почула я кроки настоятельки. Настоятелька прийшла до мене до келії і запиталась мене, чи жалую перед Богом за се, що я зробила. Я потакнула на се. Тепер настоятелька дала мені довгу лэкцию про се, як то я своім поведенэм

образила непорочну Марию і т. д., а вкінци запиталась мене, чи я готова перепросити всїх монахинь за сей шкандал. Я зго дилась і на се. Тодї настоятелька веліла мене розвязати і випу стити зі сеї вогкої нори. Прийшовши на гору до спільної комнати, кинулась я на коліна і так повзла від одної монахинї до другої і просила кожду з осібна о прощенэ і молитву.

З ран, які одержала я тодї при вязаню і кнебльованю, маю эще і до нинї, головно на грудях, де скіряні паси врізались були в тіло. В устах знова завдано менї болючі рани кнеблем.

В монастири кнебльовано мене нераз і при кождім кнебльованю ранено мої уста. Деколи кнебльованэ переводжено дуже жорстоко а то з поспіху, щоб як найскорше здержати плач чи зойк монахинї, щоб хто не почув се з поза монастира. Коли котра монахиня добровільно не далась закнеблювати, то тодї кнебльовано її силою, то э впихано її кнебель в уста силою, при чім дуже часто лапалось кнеблем між зубами губи і їх тяжко ранилось. Раз впихано менї силою кнебель в уста, а що кнебель був заскалений, тому кнеблем витято менї на пів цаля губи і сей знак маю я эще і нинї. Але найгірше поранено менї уста при кнебльованю, коли кнеблем вхоплено мою долїшну губу поміж передні зуби і тодї вирвано майже цілу передну часть губи, яка не заросла а лишилась так до нинї. До кнеб льованя монахинь уживано звичайно старших монахинь, які здаэсь дуже охочо сповняли сю роботу, а навіть тортурованэ своїх сестер справляло їм певного рода приэмність. Деякі зі сих старих монахинь дійшли були в кнебльованю до досконалости і їх вживано до сеї катівскої роботи в найтруднїйших случаях, де монахиня, яку малось кнеблювати, була дуже сильною і завзято боронилась.

Про одну з потрясаючих подій, що сталась в монастири эще перед моїм вступом, оповіла менї Джені Рей. Се було на новий Рік. По звичайних ранїшних молитвах і церемонїях настоятелька поблагословила нас і кождій подала руку, заявляючи при тім, що на нинїшний день она одержала небесну силу, щоб нею нас нинї поблагословити. По сім роздано нам дещо овочів та деяких присмак, чим ми були більше вдоволенї як всім иньшим.

Тепер Джені і я усїли в спільній комнатї в таке місце, де

були ми дещо заслонені перед оком настоятельки і иньших монахинь. Справдї близько нас сиділа через довший час одна стара монахиня, але коли ся десь вийшла на довший час, Джені почала оповідати менї про отсю подію: —

До монастиря вступило було дві сестрі враз зі своэю сестрінницею. Відбувши приписаний час як початкуючі, всї три одного і того самого дня взяли на себе монаший вельон і стали дійсними монахинями. Эще будучи початкуючими, були они дуже побожні і оказували велику ревність стати монахинями і зажити сьвятим монашим житэм, як они собі його представляли. Але недовго по сім, як они стали вже монахинями, одного раня знайдено їх всїх трох на своїх ліжках зимними трупами в калюжі своэї власної крови. Я сама бачила сї трупи, говорила далї Джені, хотяй про се самовбійство нікому не вільно було нїчого говорити і нікого туди не впускано. Всї три монахинї поповнили самовбійство в той спосіб, що поперетинали собі ножем на руках жили. Що найдивнїйше було се, що в ночи жадна монахиня не чула найменьшого голосу, нї зойку, нї стогну, а навіть нїхто не підозрівав, щоб монахинї до чогось подібного могли допуститись.

З якихсь причин, про смерть сих трох монахинь то не лише не повідомлено публику але і не много монахинь про се довідались. Тїла всїх трох самовбійниць затягнено в ночи потайки до пивницї і тут кинено їх до ями, про яку я вже кілька раз згадувала і як звичайно полято їх якимсь їдким плином і посипано вапном.

В монастири були ми цїлковито відтяті від сьвіта. Що дїялось в сьвітї, нїхто з нас нїчого не знав і що дїялось поза монастирскими мурами, нїхто зі сьвіта не міг нїчого довідатись. Дуже рідко довідувались ми, що дїэсь в сьвітї, хиба в якихсь надзвичайних випадках. За цїлий час мого побуту в монастири, довідалась я лише в трох випадках. Два рази дійшли до монастиря слухи зі сьвіта підчас холэри, а раз підчас розрухів в містї, Монтреяли. Підчас обох наворотів холэри до міста, довідались ми з того, що папа видав розпорядженэ, що хто хоче втїчи від холэри нехай палить на ту інтенцию восковy сьвічку і як довго буде сьвічка горіти так довго буде пречиста Дїва відганяти від него слабість. Таке розпорядженэ дало нам много роботи, бо хто живий був в монастири, був день

і ніч занятий при виробі воскових сьвічок. Розуміэсь, що монастир зробив тоді гроші на сьвічках, але ми всі ледво дихали від безнастанної праці. Коли лише перша особа захорувала в місті на холэру, цілий Монтреял запалахкотів від воскових сьвічок. Навіть в нас в монастири горіла воскова сьвічка для кождої монахині. Тепер проголошено папский розказ зі всіх католицких амвон і в цілім місті почав ся попит за восковими сьвічками. По склепах не було великого запасу сьвічок, тому почато добуватись до монастира. Тепер все в монастири взялось до робленя сьвічок і почались гарні жнива. До монастира спроваджено много воску, і спроваджено ріжні кітли на топленэ воску і все потрібне. Молитвами та всякого рода монастирскими церемоніями ніхто тепер не занимав ся, на те тепер не було часу.

Видно, що наші воскові сьвічки не богато настрашили холэру, бо в місті почало мерти кождого дня більше людий. Справді холэра не загостила до нас до монастира і на се вказувано нам, що наш монастир маэ якусь велику ласку у Марії бо она стереже нас від сеї страшної язви. Се скріпило в нас велику віру в Марию і її добре серце для нас. Що вхоронила нас, чи Марія, чи воскові сьвічки, чи се, що ми в монастири сиділи всегда замкнені і нікуди не ходили, але ми вірили, що в сім э рука Марії через наші горючі воскові сьвічки.

Коли в Монтреялі вибухло заворушенэ підчас виборів, тоді донесено до монастиря, що на монастир готовить ся напад. Се нас незвичайно занепокоїло і ми почали боятись самі за себи. Настоятелька видала розказ, щоб приготовлятись до оборони. Зі всіх тайних сховків в стінах і півниці почато зносити порох і оружіэ і все проче, що було конечне до оборони. Все те діялось під надзором самої настоятельки.

До нападу на монастир не прійшло, бо як говорено нам, що війско сему запобігло.

Я згадувала вже про деякі кари, які ми монахині нераз відбували. Тут хочу подати про деякі, про яких я эще мабуть не згадувала. Справді не навиджу я всі кари, які ми мусіли виповняти в монастири, бо згадуючи про них можнаб образити моральні чувства читача, але подам лише найпримітивнійші.

До найпростійших і найлекших кар належить цільованэ ніг иньших монахинь. До тяжших налешить клячінэ на горосі

і всипуванэ гороху до черевиків підчас ходу, лазенэ на голих колінах в підземнім хіднику, який лучив наш монастир зі сусід ним монастирем. Деколи давано нам їсти за кару се, що ми най більше не любили, приміром мені часто за кару давано їсти чісник. Деколи закладано нам грубу линву на шию і так мусіли ми сідати до нашої їди. Дуже часто давано нам угри за кару до їдженя, бо ми знали, що ся риба живить ся в ріці сьв. Лаврентия лише стервом. Давано пити нам воду, в якій насто ятелька обмила собі ноги. До эще тяжших кар належало випі канэ знаків на нашім тілї горячим зелїзом, бити себе аж до крови перед вівтарем скіряними нагайками. Майже кожда мо нахиня маэ на своїм тілї повно знаків від сих монастирских кар.

Деколи монахині мусїли стояти через якийсь час з витягненими скісно в гору руками, що було наслїдуванэм Ісуса на хрестї.

Дорога до хреста — се э кара — яка складаэсь з бичованя свого тіла і молитов. Щоб сю кару відбути, треба від двох до трох годин часу. Сю кару ми дуже часто відбували, особливо перед тим, як мали йти до каплиці на богослуженэ.

Деколи ми мусїли за кару спати на голій підлозї з одним лише накривалом на собі або в присутности настоятельки мусїли глодати кавалок скла з вікна аж до пороху.

Часто накладано нам на груди і на рамена скіряні паси, вибиті цьвочками, які сильно вгризались в наше тіло і дуже його ранили.

Деякі кари були так жорстокими, що монахині за ніщо в сьвіті не хотїли їх виповняти і боронились перед ними зі всїх своїх сил. Тодї приходило до драстичних сцен, при чім силою змушувано монахиню до виповненя сеї кари. При такім насиль нім змушуваню починалось все криками, зойками і стогнами бідної жертви а кінчилось часто проливанэм крови. Всякі кри ки і зойки зі сторони мученої кінчив кнебель, якого уживанэ було на деннім порядку. Сих кнеблїв було много в монастири і ріжного вигляду і величини.

До найтяжших кар належало накладанэ на голову каптура. Такий каптур був зі сильної і грубої скіри, темно-червоної краски і який дуже добре пристав до голови. По затягненю на голову такого каптура, стягалось його ремінцями під

бородою і защіпалось на пришку. Перед закладанэм сего каптура на голову, звязувано насамперед руки монахині позаду, відтак кнебльовано її уста і аж доперва тепер затягано на голову сей каптур. Звичайно бралось дещо меньший каптур як була голова і через се треба було його сильно затягати на голову. По затягненю каптура, монахиня сейчас падала в напів притомний стан і звичайно була в такім аж доки сей каптур не стягнено з її голови.

Я сама мала сей каптур на своїй голові і то більше як раз. Що э причиною, що сей каптур спричиняэ такий страшний біль, я не маю понятя. Я ніколи не мала нагоди мати в руках сей каптур і його в середині оглянути та довідатись про причину сих невиносимих болів. Розуміэсь, що я ніколи не позволила наложити собі добровільно сей каптур а боронилась до послідних моїх сил. Однак думаю, що ніхто не бувби в силї оборонитись перед сими старими монахинями, яких ужива но до сеї брутальної роботи. По затягненю силоміць сего кап тура на голову, сейчас обнимав монахиню наглий біль і то так страшний, що з початку починали брати сильні конвульсиї, а відтак впадала кожда в безпритомність. І колиб його тепер не стягнено скоро, то монахиня моглаб впасти трупом. Я не думаю, чи э яке людске эство, щоб могло видержати хоть одну годину сей каптур на своїй голові. По сій карі, біль голови не уступав і через кілька день, а крім сего цілий орґанїчний систем відчував наслїдки сего каптура через довший час. Щоб уникнути накладаня сего каптура на мою ґолову, я булаб згодилась на не знати яку кару не раз, але ніхто не міг ні випроситись, ні вимолитись від сеї кари, коли раз постановлено кого нею покарати.

Я не була дуже фізично сильна, тому не довше як до десять мінут стягано менї сей каптур. Хотяй стягано менї по так короткім часї, то біль не уставав з моэї голови і через кілька день. Я нераз думала, що як би так лише пять мінут потримано довше сей каптур на моїй голові, то я або стратилаби розум, або таке попращалась з житэм. Нераз мої болї голови були так страшні і так довго тревали, що прикладано до мої голови сьвіжі капустяні листки на скороченэ моїх болїв.

Всї монахинї боялись дуже сеї кари. Коли лише довідалась котра, що її мають за се чи те накладати сей дивний скі-

ряний каптур, то починала відразу кричати та мявчіти дивни ми голосами. Але таку несмирну і непобожну монахиню сей час кнебльовано і тогдї вже мож було робити з нею, що хто хотів, більше зойку нї крику вже нїхто не почув з її уст. Дженї Рей говорила менї, що через сей каптур вже кількох монахинь зійшло з розуму. Так страшні болї спричиняв сей каптур що через скіру виступала краплями кров і здавалось, що як би так сей каптур потримано на голові яких пятнайцять до двай цять мінут то не лише кров але і мозок вискочивби.

Сей червоний, скіряний каптур накладано навіть за такі образи, як обмитэ рук без позволеня і то сейчас на місци, в присутности всїх монахинь.

РОЗДІЛ XVIII.

Відвідуваня монастира попами і то так часто як лише собі бажали. — Їх орґії з монахинями. — Папский розказ до злочинів. — Відкритя умираючої монахинї.

Я згадувала вже, що в монтреяльскім окрузї э около 150 попів, яких достарчаэ семинар в Монтреялї і які дуже часто приїзджають до Монтреялу, а эще частійше відвідують наш монастир. Всї они мають вільний вступ до нашого монастира і можуть заходити сюди кождогго часу, в день чи в ночи.

Сеї нагоди они зовсїм не забувають, а заходять так часто як лише можуть тодї ми монахинї, памятаючи на нашу мо настирску присягу, мусимо віддаватись на ласку і неласку сих нелюдских попів. Виявляти без встидні дїла, які поповнювано тут в монастири з монахинями і над монахинями, не думаю, бо се не э моя ціль, тимбільше, що се забралоб богато часу і місця. Згадую лише про сї безчесні орґії, які дїють ся поза мо настирскими мурами, мимоходом, а близше описувати їх не ду маю, бо се моглоб образити не одну чесну людину.

Всї злочини, які поповнювалось в монастири, були закриті перед сьвітом, монастирскими мурами. Нїхто мабуть до си не вірив, що якийсь наочний сьвідок втїче з монастиря і подасть сьвітови ті злочини, які тут дїють ся під покришкою побожности і монаших шат. Нїхто мабуть зі сих чорних злочинцїв і не думав, щоб їх дїла вийшли коли на денне сьвітло і люди мали довідатись про їх безчесні імена. Зі всїх місцево

стий зїзджались попи до нашого монастиря до поповнюваня безвстидних і кримінальних діл. А навіть приїзджали до нас попи з таких далеких місцевостий в Квебеці як: зі сьв. Кароля, зі сьв. Дениса, зі сьв. Марка, зі сьв. Антона, зі Чамблїв, з Бер тира, зі сьв. Івана і иньших.

Як несподіваним буде се моэ відкритэ для них, з монастира з такого безвихідного місця, звідки веде лише одна дорога — а се дорога до гробу. Они думали, що суть безпечними в поповнюваню всяких злочинів з нами, уживаня нас для своїх цілий і то так часто, як лише собі бажали і виповнювали сї злочини в такий безвстидний і дикий спосіб, що найбільший брут не бувби до сего спосібний.

Сї розпустні орґії відбувано так в день як і в ночи і то без найменьшої церемонїї, укриваючи при тім своэ імя а казано лише кликати себе "мій отче". Будучи між стїнами сего кри міналу-смерти, де зойки, стогни, калїченэ і мордованэ невинних жертв, нїколи не доходять до слуху людий, нїколи нїкому і на думку не прійде, щоб від сьвіта, людий, закону, справедливости мож зажадати якоїсь помочи чи увільненя зі сеї диявольскої сїти. Та немов эще на глум, сї чорні варвари говорять, що се безнастанне нищинэ нашого тїла, нашого здоровля, нашої дівочої чести, се релїґія і то навіть мила Богу, а всї злочини поповнювані на монахинях і маленьких ново-народжених дїточках, маэ навіть бути після них, великою заслугою перед Богом.

Деколи вимагано від нас добровільних мук, на доказ нашої самопосьвяти. В тій цїли піп нераз заохочував нас в своїй науцї а опісля бувало питаэ так: Тепер, котра з вас маэ досить любви для Христа і проколить свої лиця шпилькою?"

Деякі вставали і зовсїм холоднокровно перепихали шпильки через свої лиця. Деколи піп вимагав, щоб ми повторили се коленэ кілька раз, наслїдок був такий, що щоки многих монахинь цїлковито закервавились. Колиб тепер піп не спамятав деяких монахинь, то сї калїчили би себе аж до цїлковитого умученя а навіть і смерти.

Много иньших предложень роблено монахиням до добровільного тортурованя себе а навіть і до таких безвстидних, яких годї менї тут згадувати. Монахинї виконювали і сї і то по кілька нараз. Таким бесчесним тортурованям дівочих ча-

стий приглядались залюбки попи враз з настоятелькою. Хто винайшов той безчесний спосіб мученя і тортурованя сих частий тіла, годі припустити. Се тортурованэ було чимсь страшним і нелюдским, оно переходило всякі границї людского чувства і гідности. Се було щось такого, про що нїхто эще не чув і не бачив, крім сих попів, що заходять до монастиря.

Нераз настоятель духовного семинара зайде до монастиря і повідомить нас монахинь, що він одержав розказ від папи, щоб зажадати від монахинь, які суть найбільше віддані божій справі, щоб они поповнили на собі сї специяльні тортурованя, які суть вельми великої заслуги перед Богом. Відтак йде опись сих "специяльних діл" і як їх маэсь поповнювати в присутности нас всїх монахинь. Менї здаэсь, що навіть найбільше морально-зіпсута і здеґенерована людина не малаб відваги говорити про те своїй найблизшій особі, а не то настоятель духовного семинара перед пів соткою монахинь. Які се були специяльні жаданя від папи, годї менї тут близше пояснити, бо се моглоб образити найнизше впавшу людину. Зі взгляду на справедливість э моїм обовязком сказати і се, що між нами знаходились монахинї, що радо виповняли сей папский розказ з цїлим завзятэм.

Нова настоятелька. Ріжниця між вдачою і характером старої а нової настоятельки була велика. Попередна настоятелька говорила нераз, що она любить богато ходити, бо хід повздержуэ її від отовщеня, тому через цїлий день вганялась по всїх закутках монастиря, розказувала, наглядала, підслухувала і давала нам ріжні вказівки і поученя. Я нїколи не бачила її бездїльною або хоть би умученою, а противно була незвичайно активною і при тім дуже холоднокровною і жорстокою. Найдрастичнїйші сцени не робили на ню найменьшого впливу. Свою холоднокровність она головно показала при мордованю сьв. Францїшки.

Нова настоятелька була дуже тлуста а тим самим незвичайно лїнива і тяжко поворотна. Здавалось, що она не ходить а котить ся і то дуже повільно. В нагляданю монахинь була дуже лїнивою і найменьша дурниця її мучила, а крім сего була дуже боязлива. Здаэсь, наслїдки з минувшого житя не давали її спокою. Ночию она зривалась часто з лїжка говорячи, що бачить якогось духа в комнатї і т. д. Сама булаби нїколи не

спала в комнаті, а крім сего ніколи не гасила сьвітла підчас свого спаня. Будучи эще монахинею, належала до найбільших шпійонів і донощиків в цілім монастири. Ми всї знали її під іменем сьв. Марґарети.

Вкоротці по назначеню її на настоятельку, приказала менї спати в її комнаті на софі. Одної ночи коли я спала, она кинулась до мене і з перепудженя кричала "О, мій Боже що се? що се?" Я скочила з софи оглянулась по комнаті і не побачивши нїчого, почала впливати на ню, що в комнаті нема нїчого і її мусїло хиба щось снитись. Але она впиралась, що якийсь дух держав її заслону, коли она хотїла її зісунути. Я обглянула докладно заслону і переконалась, що она зачіпилась на шпильку і через се не мож було її зісунути. Але всї мої поясненя на нічо не здались бо она таке вперто твердила, що то якийсь дух держав заслону. Она зажадала тепер, щоб я спала враз з нею на її ліжку, що я і зробила положившись в ногах на поперек через ліжко.

Якийсь час, перед моэю утечию з монастиря, була я занята в монастирскім шпитали. В монастири, як я вже згадувала э кілька комнат, призначених для слабих. До сего монастирского шпиталя доходили лїкарі з міста, однак думаю, що они ніколи не мали нагоди підглянути, щонебудь більше в монастири, як який небудь иньший чужинець. Тимбільше, що сих лікарів ніколи не впускалось до приватних комнат монастиря де лїчились попи, або вагітні монахинї очікували породу. Лїкарам вступ був вільний лише до публичних комнат, де лежали слабі з міста, або до комнати де лїчились на звичайну слабість монахинї. Сюди лїкарі могли заходити кождого часу. До сих комнат принималось звичайно найбіднїйших з міста а навіть і з околиці і тут доглядали їх монахинї. Коли такий хорий чи хора виздоровіли, опускали монастир як найбільше добродійну і пожиточну інституцию і виносили найкрасше понятэ про монахинї і їх сьвяте повне пожертвованя житэ. Навіть і деякі лїкарі можливо не були иньшої гадки, бо они судили лише по тім, що бачили. Один з лїкарів, які заходили до сего шпиталя в нашім монастири називав ся Др. Нелсон, який эще здаэсь жиэ в Монтреялї.

Коло одного року передтим, як я втїкла з монастиря, призначено мене до служби до приватного шпиталя в монасти

ри і тут позіставала я майже до послїдного дня. Тут мала я тепер незвичайну нагоду приглянутись терплячим і їх дивним хоробам як також обсервувати всіх, які сюди заходили і виходили. Я вже згадувала, що до сих комнат вступ був заборонений і не много навіть з монахинь мали коли яку нагоду сюди зайти. Я не думаю, щоб яка з початкуючих могла коли сюди зайти, бо тут як я вже згадала і не всім монахиням був вільний доступ, але лише для старих і достовірних. Коли яка початкуюча знала дещо про сї секретні монастирскі комнати і їх ціль, то довідалась про них лише случайно. Колиб якийсь монахинї вдалось втечи з монастиря, яка булаб наочним сьвідком в таких секретних монастирских шпиталях, то я апелюю до неї і прошу, щоб она подала сьвітови до відома, що она там бачила і що там дїэсь або щоб найменьше потвердила мої відкритя.

Одної ночи, приказано менї сидїти при лїшку одної старої монахинї, сьв. Кляри, яка йдучи сходами на діл, викрутила собі ногу і лежала в першій комнатї сего секретного шпиталя. Хотяй се не було нїчого страшного, але сю стару монахиню се дуже непокоїло і она сподївала ся через се близької смерти. Тому, щоб приготовитись до сеї позагробової дороги, почала менї висповідуватись зі страшних діл, які она за свого монахованя перебула в сїм монастири. З початку менї здавалось, що она несповна розуму і оповідаэ менї якісь страшні видумки і через се я з початку не богато звертала уваги на її оповіданя. Але, коли я говорила з нею про дещо иньшого і задавала її питаня, переконалась, що она зовсїм не э без змислів, тому почала звертати на її сповідь більше уваги. Сї її оповіданя були так страшні, що я боялась згадувати про них не лише перед Дженею, але навіть і на моїй сповіди, щоб не обурити сим мого сповідника.

Раз хотїла я взяти лямпу з її комнати, щоб зі сьвітлом зайти до другої комнати де також лежали другі слабі, але она на се не хотїла згодитись, просячи мене, щоб я сего не робила і не лишала її напотемки бо она не годна знести темноти. При сїй власне нагодї почала до мене таке говорити: —

"Я була сьвідком при так многих страшних сценах в сїм монастири, що я не годна сама лежати а всегда хтось мусить бути при менї і мусить ся всегда сьвітити лямпа. Я не можу

оповісти тобі все, що я тут бачила і пережила, бо оно тебе перепудилоб. То, що ти бачила се впорівнаню нічо зі сим, що я бачила. Я приглядалась многим страшним мордерствам і много гарних молодих монахинь вбито в сім монастири. Я раджу тобі бути дуже осторожною — держи все для себе бо много э тут таких, що готові тебе всегда зрадити.“

Що було се причиною, що она оказалась так доброю для мене, подаючи мені таку щиру раду, я не знаю, хиба мабуть було се, що я эї пильно доглядала і ані на хвилинку не відступала від її ліжка. Передтим она була одною з нічних сторожів і всегда взглядом мене була досить холодна. Хотяй я не була душе цікава довідатись про сі події дещо близше, то она нераз сама оповідала як то страшно знущано ся над монахинями і як їх в страшний спосіб мордовано — одних — говорила она — кнебльовано — і так кидано їх до пивниці, де они серед страшних судорогів гинули з голоду — або опікали їх тіло аж до кости розжареним до червона зелїзом і то так довго, доки мучена монахиня серед невиносимих стогнів не віддала Богу духа.

Одного дня післано мене до пивниці мити фляшки, з яких виливалось якийсь дуже острий плин на тіла помордованих монахинь і дітий. Тих фляшок було в пивниці дуже много і стояли в куті в тій части пивниці, де була ся яма, куди вкидалось помордовані трупи. При полоканю сих фляшок кілька кропель сего страшного плину капнуло на моэ убранэ і сейчас випалило в нім діри. Мені здаэсь, що сей плин називано вітриолем, або якимсь подібним іменем. Деякі монахині говорили, що сей плин не лише нищить тіла помордованих але і їх кости.

Фляшки сі були темної краски і зроблені з грубого скла. На дні були ширші чим при шийці і були досить великі, здаэсь ґальонові.

Иньшим разом приказано мені фарбувати деякі облїзлі шати, яких уживалось при похоронах і до сеї роботи дано нам якийсь плин розпущений з водою. При сім фарбованю наші руки цілком почорніли, але нам зараз дано якогось иньшого плину, яким ми насмарували наші руки і які по короткім часї стали знова такими як були передтим.

Раз зайшла я до комнати обрахунку совісти і тут дуже

перестрашилась, бо побачила одну монахиню повішену в сій комнаті до гори ногами. Ноги були привязані ремінним пасом до кільця в стелї, а щоб і убранэ з неї не спадало вдолину при вязано до тїла ремінцями. Голова мало що не дотикалась до

Припіканэ ніг монахинь аж до відданя духа.

підлоги. Її лице мало страшний вигляд, було майже сине як сукно і дуже струдоватїле. Її руки були звязані а в устах мала великий кнебель. Я приступила близше до сеї монахинї і на моэ привелике здивованэ пізнала, що се Джені Рей.

Се не був одинокий випадок вішаня, бо не лише чула я

від иньших монахинь, що вішанэ монахинь практикуэсь в монастири дуже часто, але навіть сама приглядалась вішаню двох монахинь сьв. Гиполити і сьв. Луки. Вішанэ мало належати до найстрашнійших монастирских кар. Я припускаю, що сю комнату до обрахунку совісти уживано через довший час до вішань, бо бувало, коли я эще була початкуючою, то ніко ли не вільно було до неї йти, аж доки не одержалось на се від настоятельки позволеня. Коли я деколи тоді хотїла зайти до сеї комнати до перегляненя мої совісти і попросила о се настоятельку, то звичайно передтим нїм настоятелька позволила менї, виходила десь і аж по якімсь часї вернувшись до мене, давала знак, що можу вже туди йти. Тепер приказувала менї зложити руки на грудях, спустити як найнизше голову і так йти і нїкуди не оглядатись.

РОЗДІЛ XIX.

Підступ настоятельки і попів, щоб дістати маэток на церкву. — Боязнь перед попами. — Сварка через гроші. Попи мають своїх любовниць серед монахинь.

Коли я була эще початкуючою то між нами була молода дівчина з Тенері, що називалась Анґеліка Дурансе, з якою я близше запізналась. Она мала около 18 літ, гарна з лиця і здорова. Она походила з богатої родини і її припадав ґарний маэток. Около 7 місяців, як она вступила, сталось таке, що ме не дуже здивувало.

Раз післала мене настоятелька з двома другими початкуючими до кімнати, де лічились початкуючі. Коли ми ввійшли до сеї кімнати, тут застали О. Саведжа і Боніна, які читали ґазету. На ліжку лежала початкуюча Анґеліка зі страшним виглядом. Її лице було чорне і неприродного вигляду, зір її був разячий а ціле поведенэ було переймаюче. Она нічого не говорила. Цілий вигляд її казав догадуватись, що она зійшла зрозуму. Настоятелька повідомила нас лише, що Анґеліка хочи мати нас за сьвідків. Сейчас попи приступили близше ліжка і запитались її чи она хоче записати свій маэток на церкву. На се Анґеліка почала рухати своэю головою а навіть і цілим тілом, що годить ся. Тоді подано її перо, щоб доторкнулась його і підписалась. Она не читала, що підписуэ ані ніхто їй нічо з паперу не читав. Коли її підпис був вже напапері сказано нам також підписатись, що ми і зробили. По сім ми вийшли так само не спостережені Анґелікою як і ввійшли. Се мені ясно було, що она не була при здорових змислах і зовсім не розуміла о що розходилось.

Кілька годин пізнійше закликано мене, щоб помочи спрятати її тіло. Коли я там прийшла з двома другими початкуючими, то застали настоятельку коло тіла, яка давала нам вказівки як забрати і уложити мертву Анґеліку. Тіло було дуже спухле. Ми зложили його до трунви і прикрутили шрубками. До 24 годин тіло почало розкладатись і його сейчас забрано.

Недовго по похороні прийшло до монастира двох братів Анґеліки. Коли їм сказано, що Анґеліка померла они обу-

рились на се, чому їх не повідомлено про слабість сестри. Тодї настоятелька почала дурити братів, що померша Анґеліка була золотого серця і не хотіла справляти гризоти своїй родинї і воліла померти без їх присутности. "Пощож мала справляти она Вам біль" — закінчила урочисто настоятелька.

Я дуже боялась попів, які після їх слів мали мати надземську силу. Я сповідалась раз перед попом Бедаром, який вже помер, сказала йому, що я маю дещо на серцю але боюсь про се говорити. Тодї сей піп сказав менї піднесеним голосом: "Я маю силу зробити тебе трупом в сїй хвилї але я сего не зроблю эще, ти йди сейчас до кімнати обрахунку совісти і роздумай чи не готова ти до виявленя менї свого гріха, якого таїш."

Я сим дуже настрашилась бо вірила, що они посїдають таку силу вбити кождого одним своїм словом. Я пішла до кімнати обрахунку совісти тремтячи з перестраху.

Я згадувала попередно, що нам говорено і приказувано віддавати наше тїло попам, що для монахинї не э жадним переступком а благословеньством. Нам говорено, на примір, що посьвятив ся Богу, ми не були своїми власними панами і наше тїло не належало до нас. Ми нїколи не сьміли сумнїватись, що до вчинків попів над нами, бо колиб не попи, то ми нїколи не дїсталибись до неба, бо не булоб кому гріхів нам відпустити і зробити причастіэ.

Мимо всїх сих наук та поучень наша совість часто бунтовалась і не годилась на таке монаше житэ. Мимо всїх кар та страхіть совість в нас часто відзивалась проти сих худобячих практик попів за що карано нас тяжко.

Одна з байочок, яку оповідали нам попи, що нїхто лише они мають право давати причастіэ, була така: — Один піп їхав пустарами, коли перед ним явилось щось біле як голуб. Він догадував ся, що то мусить бути св. Дух, тому почав їхати за сим білим знаком. По якімсь часї сей білий знак завів його до хати в корчах і тут над дверми здержав ся. Піп ввійшов до середини і тут побачив старого чоловіка на смертній постелї, який эще не був хрещений анї не чув нїчо про якуне будь релїґію. Піп охрестив його і чоловік сей пішов просто до неба.

Часто заходили попи до настоятельки за позичками.

Одним попам она радо зичила а другим не хотїла, витикаючи їм, що не віддали эще тих, що позичили. Деколи через се при ходило до сварок між попами а настоятелькою.

З настоятелькою сварив ся раз навіть епископ, який хо тїв забрати для себе срібні памяткові таблиці, які подарувала одна богата панї перед смертию на монастир. Настоятелька не хотїла дати сих таблиць епископови за дармо але домагалась стілько гроший, що дасть її за них золотник. Епископ нїчо не хотїв дати і почав кричати голосно до настоятельки, щоб она не забувалась з ким маэ до дїла. Я чула сю сварку будучи в сусїднїй кімнатї і вийшла звідти коли між настоятель кою а епископом заносилось майже на бійку.

Раз чула я розмову між епископом а настоятелькою, де епископ жалував ся, що попи не платять йому його приналежности. Настоятелька сказала на се епископови, що попи моглиб сплачувати все дуже легко, колиб они не були такими картярами та вітрогонами. Епископ жалував ся і на людий, що і люди не дають на Боже тепер так щедро як колись тому він мусить щось робити, щоб були гроші.

Раз завважала я одну монахиню, яку здавалось менї я десь колись бачила і знала, я пішла до Джені Рей чи она не знаэ дещо про сю монахиню але она не могла менї нїчого богато сказати, лише заявила, що ся монахиня за гроші купила собі монаший вельон. Я пішла тодї до настоятельки, бо моя цікавість була тепер эще більша чим передтим про сю нібизнакому монахиню, щоб настоятелька позволила менї бачитись зі сею монахинею. Настоятелька згодилась на се але я ма ла бачитись і розмовляти з тою монахинею в її присутности. Тут я хотїла дещо довідатись від сеї монахинї звідки она і т. д. Але она мало що відповідала або нїчого. Коли я виходила від неї з настоятелькою, тодї она впхала менї кавальчик паперу, де повідомляла мене стрінути саму при першій нагодї. Не задовго така нагода лучилась коли то она всунулась під моэ покривало і ми обі балакали через більшу часть ночи. Тепер я довідалась, що се моя добре знакома, дочка одного шторника, яка не відбувала жадних приготовань анї вправ а за гро ші купила собі монаший вельон. До сего она мала свою причину, бо залюбилась в однім попі а сей її так порадив зробити.

При сїй нагоді здалобись згадати, що монахинї мають своїх специяльних любовників серед попів через що приходить нераз до великих шкандалів коли кількох монахинь закохаэсь в однім і тім самім попови. Таке саме було і між попами в семинари, які нераз добре перечубились через свої любовницї-монахинї, про що оповів менї один піп зі семинара.

Св. Клотильда вмерла звичайною смертию, коли я була там. Одна монахиня тїшилась її смертию, бо, як говорила она, що св. Клотильда забрала від неї всїх її любовників-попів. Попи, які заходили до нас монахинь, часто приносили ласощі своїм любовницям-монахиням, як цукорки, кеки, овочі і т. д. і давали се без відома настоятельки. Деколи попи робили своїм любовницям і цїннї презента, чим монахинї дуже тїшились.

РОЗДЇЛ XX.

Розпуснї злочиньства попів. — Сповідь як місток до злочинів. — Сповідь средство до робленя гроший. — Монахинї перебранї за попів ходять з попами по містї.

Деякі попи, а головно роджені в Канадї, суть дуже дивачнї в поведеню а цїлком брутальними в розпустї. Велика часть катол. французьких попів э чужинцями, які приїзджають головно з Франциї. Сї приїзднї з Франциї се найгірша кляса. Найбільші каригіднї і розпуснї дїла були їх витвором. Нераз сї попи, в підхмеленім станї, виповідали много зі свого житя чи пригод. Один піп говорив нам, що він знаэ одного попа на контрі, який держить специяльно для себе 7 монахинь.

Один піп говорив менї, що він маэ три дочки в Монтреялї зовсїм дорослих. Мамою сих його дочок була замужна женьщина. Одна зі сих дочок, говорив він, часто сповідаэсь перед мною, зовсїм не знаючи хто я.

Иньший піп оповідав менї, що один чоловік радив ся його, що йому робити зі сим, бо його жінка невірна йому. Далї сей піп пояснив, що сей чоловік в сїй жалобі не був без причини, бо він самий звів його жінку на бездороже.

Один піп показував нам золотий годинник, і казав, що сей годинник вартуэ більше чим сто долярів. Далї оповів він

нам, що сей годинник дістав він на сповіди від одного сповідальника, який вкрав сей годинник у другого чоловіка. На сповіди, сей злодій признав ся до крадежи, тоді піп рішив, що годинник сей злодій маэ віддати давному властителеви але щоб властитель не довідав ся, хто вкрав йому сей годинник, тому піп рішив бути посередником між злодіэм а властителем. Взяв сей годинник від злодія, але що піп нічо за дармо не робить, тому лишив собі сей годинник за свою пораду злодіэви. Сим ділом піп сей дуже хвалив ся і був гордий з того, що він так мудро вміэ злодіїв сповідати.

Нераз попи, коли посходять ся до нашого монастира між нас, то цілими годинами оповідають свої пригоди при сповіди. Один другому даэ інструкциї і поради як собі поступати в сім чи тім випадку. Один піп дав другому 50 дол. щоб сей сказав йому, що одна молода женьщина оповіла йому на сповіди, яку він мав добре знати чи навіть любити.

Нераз один просить другого, щоб сей сю чи ту молоду женьщину прислав до него до сповіди чи то через її красоту чи богацтво. Бувало таке, що коли піп на сповіди задасть якусь покуту то богата женьщина перед соромом волить дати попови більшу суму гроший чим своэю покутою виставлятись на сьміх перед другими.

Одного дня сказав один піп до другого, в моїй присутности: "Ти сповідаэш ту молоду женьщину, і подав її імя, але она тебе не любить, бо ти її за богато цілюэш при сповіди. Она э богата і ти взагалі маэш за богато до сповіданя заможних женьщин, більше як тобі повинно припасти."

Одна монахиня, цьотка Сузана, оповідала мені, що она перебрана за попа їздила до Квебеку там до монастира в товаристві одного попа. Далі оповідала мені, що она обглянула той монастир добре і переконалась, що там нема такої дисциплїни як в нашім, монахині суть вільнійші і настоятелька не маэ там такої власти як в нашім.

Раз перебувала я в шпитальній кімнаті нашого монастира, коли побачила сестру Туркот, як прийшла звідкись в попівськім убраню в товаристві одного попа. Я часто завважувала, що деякі монахині опускали монастир перебрані за попів в товаристві попа. Куди они ходили до міста я не знаю але думаю, що до семенара. Звичайно такі перебрані монахині ви

ходили вечером на потемки, але деколи і в білий день.

Я сама три чи чотири рази помагала вбирати св. Флїкс, в попівске убранэ, яка вечером кудись виходила в місто. Ся св. Флїкс була одною з тих монахинь, що часто виробляла много бучі через свого любовника-попа, коли якась иньша з монахинь почала собі до него залицятись.

Місцем до перебираня ся монахинь за попів була кімната настоятельки і прибічна кімната, де була повна шафа попівских убрань.

Піп сказав менї раз, що він сьогоднї маэ взяти три перебраних монахинь в місто але не знаэ як се зробити. Звичайно по однїй виводив досї, казав він, і як три нараз вивести то не абияка штука, колиб три нараз почали втїкати в три ріжнї сторони. Далї оповів він менї, що попа убранэ се найкрасша маска до виводженя монахинь в ночи з монастира, бо хтож може розріжнити женьщину від мущини в попівскім убраню? Тепер я маю вести три і колиб чорти обізвались в сих бабах і они на першім розї почали втїкати в три ріжні сторони то як би я міг їх тодї полапати.

Перебрані монахинї за попів часто опускають наш монастир і десь перебувають нераз через цїлі тижнї.

РОЗДЇЛ XXI.

Збитки монахинь. — За гроші роблять попи силою монахинї проти їх волї.

Одна монахиня була з місцевости св. Марка і носила се імя також як монахиня. Її батько зайшов раз до монастира і зложив велику суму гроший, щоб ми всї монахинї молились за него. Розуміэсь, що гроші зложив він в настоятельки. Однак крім гроший даних настоятельцї за наші молитви він дав осібно 40 долярів з бажанэм, щоб ми собі купили, що нам по добаэсь. Настоятелька повідомила нас, що се э проти монастирских приписів принимати того рода презента, але що се був добровільний даток щирої людини, то она позволяэ пусти ти їх після нашого бажаня.

Настоятелька доставила нам за сї гроші моласес, з яких ми наробили цукорків, а крім сего позволила нам на свободу

діланя і балаканя між собою того дня. Деякі монахині які були спритними в робленю цукорків наробили їх дуже много, однак всіх моласес за 40 дол. не зужили. Коли зближав ся час вечірної молитви, тоді Джені Рей зробила пропозицию, щоб дещо горячих цукорків наляти на крісло настоятельки як і двох других сварливих монахинь. Се зроблено сейчас. За кільками мінут, всі сиділи в своїх кріслах і почались мольби. При кінці настоятелька хотіла встати але не могла. Тоді зібрала она всі сили і встала але сейчас впала назад в крісло. Попробувала эще раз але з таким самим наслідком. Зі сего почали дуситись від сьміху монахині. Коли і сих двох других монахинь почали підскакувати на кріслї, бо і їх шматэ прилипло до тяжких крісел, всі монахині вибухли сьміхом наголос. Особливо від сьміху заходилась Джені Рей, яка помагала настоятельці відірватись від крісла.

Нераз Джені Рей пічне на адресу попів сипати всякими оскарженями про їх злочини в монастири в присутности всїх монахинь. Деякі монахинї пічнуть ганити Джені за се говорячи: чи ти не встидаэш ся показувати так мало поваги для св. отців?" Тоді Джені відрубаэ: "Чому они не встидають ся показати якої небудь пошани для св. сестер?"

Найкрасшою нагодою до балаканя з Джені Рей була ніч. Тоді она неспостережно всунесь в моэ ліжко і ми балакаэмо цілими годинами. Щоб лекше могла в ночи дістатись в моэ ліжко, то она притягнула своэ ліжко напротив мого. Я була дуже цікава довідатись про минувшину Джені Рей. Однак коли лише звернула я свої питаня на сю тему, то она сейчас почала говорити про щонебудь иньше і ніколи не мала охоти менї про себе дещо близше сказати. Сей викрут Джені эще більше додавав менї цікавости довідатись про її історию але она дуже була балаклива на всі теми лиш не про свою минувшину.

Одного разу, коли она знов була в моїм ліжку, я знова почала допитуватись її про її минувшину. Она під напором моїх питань стала якась не своя і дуже меланхолійна. По довшім мовчаню почала менї оповідати таку історію про себе. Она мала любовника офіцира, який був адютантом при ґовернорі Канади. По довшім часї залицянь, она була певна що він з нею вженесь. Раз зробив він її пропозицию, щоб поїхали о-

боэ до Монтреялу. Коли они тут прибули він запропонував звидіти деякі будивлї а між ними і сей монастир. Коли они обоэ зайшли до монастира, він втік від неї а її силою замкнено в монастири. Она довідалась опісля, що се сталось після обдуманого пляну при згоді настоятельки сего монастира і попів, яким то сей офіцир заплатив за се велику суму грошей. В сей зрадницкий спосіб її замкнено тут між мурами, який она ненавидить більше як всїх чортів разом.

РОЗДІЛ XXII.

Хитрий підступ до затягненя богатої і гарної дївчини до монастира.

Одну дївчину знала я від дитиньства, яка за моэю дорадою стала опісля монахинею. Була се панна Рос. Сама згадка про сю бідну дївчину справляэ менї тепер великий біль і жаль, що я не мало причинилась до її нещастя, то э, до вступленя до монастира за монахиню. Панна Рос жила зі своэю мамою коло Монтреялу, де мала велику земельну посїлість. Панна Рос часто заходила до нас і ми обі разом бавились. Коли она підросла залюбилась в однім моїм кревняку але на вінчанэ їх її мама за нїщо не хотїла згодитись.

Коли я вже була як початкуюча в монастири панна Рос, заходила і туди в відвідини до мене. Раз повідомила її, що маю дуже охоту стати монахинею. Сим она зацікавилась і просила мене оповісти її як менї подобаэсь монастирске житэ. Она просила мене щоб я подала її свою опінїю але вірну, бо від моэї заяви буде залежати чи она вступить і собі до монастиря чи нї. Она жадала від мене щиру правду. Она говорила менї, що я вже довший час в монастири і можу знати яке в нім житэ. Справдї я дійсного монастирського житя тодї эще не знала. Початкуючій представляэсь так само рожево монастирске житэ як і якійнебудь иньшій особі зпоза монастира. Тому знаючи вдачу панни Рос я не хотїла нїчого говорити її про монастир, нї намовляти нї відраджувати, хотяй в дійсности я булаб бажала мати свою товаришку при собі. Коли я вже стала монахинею, раз нагадала собі про панну Рос, яка була вже початкуючою в нашім монастири, чи не намовити її стати дій-

сною, завельованою монахинею і через се придбати слави мо нашому званю, чести нашій релїґії і заслуги перед Богом для себе, як також і добра для панни Рос вириваючи її з грішного сьвіта. В тій самій хвилї прийшла гадка до мої голови, що роблячи се, я приготовляю собі красше місце в небі. Мене вчили, що привести особу до монастира осягаэсь через се найбільші небесні добродійства. Про се думала я повідомити настоятельку, але сейчас совість обізвалась в менї, що я роблю несправедливо зраджуючи довірэ своїї приятельки, але згадка на осягнені через се добродійства, вбила в менї голос совісти.

Я пішла до настоятельки. Тут повідомила про що йде річ і перепросила настоятельку за приватну бесїду з панною Рос. Настоятелька сим була дуже вдоволена, і сказала, що се було зовсїм на місци бо я робила для доброї цїли. Коли я згадала її, що она э залюблена в однім молодци, то настоятелька заявила, що треба буде подвійно працювати, щоб вирвати її з обіймів чорта.

Настоятелька велїла менї йти до кімнати початкуючих, читати їм науку, а відтак позволила менї балакати з панною Рос. Она дала менї поученя як я маю почати мову і як переконювати панну Рос, щоб она забула за сьвіт і взяла монаший вельон. Настоятелька сказала менї оповісти паннї Рос, що монахиня се найщасливійша людина на сьвітї, бо кожда монахиня э певна свого вічного щастя в небі по своїй смерти. Колиб панна Рос згадувала про свого любимця, то я на се маюсь обурити, бо про такі річи невільно говорити в монастири. Далї заказати її колинебудь і словечком згадувати про него під загрозою, що більше я не буду з нею балакати анї давати її якихнебудь порад. Колиб панна Рос эще вагалась то я маю сказати, що я приходжу впрост від Ісуса Христа, який явив ся менї і післав мене, щоб запросити її між наше побожне товариство. Настоятелька заявила менї, при кінцї своїх вказівок, що коли менї вдасть ся привабити панну Рос до взятя монашого вельону, то я буду гойно нагороджена.

Коли я се все вислухала від жінки, яку я в своїх очах убожала, рішилась піти до панни Рос і з цїлою своэю енерґією довершити дїла, яке вложила на мене настоятелька монастира. Всї старі монахинї були повідомленї, щоб нїколи менї

не перешкаджали, коли побачать мене в розмові з панною Рос. Одним словом наставлено всі сіти, щоб зловити бідну жертву в свої руки, уживаючи мене як сліпого урудя до сего злочинного діла.

Надійшов час мого читаня. По читаню старі монахинї здавалось були дуже заняті чимось по кутах, даючи сим менї повну нагоду для мої місиї. Тепер почала я розмову з панною Рос після вказівок настоятельки. Я заявила її, що я э вже довший час монахинею і можу подати її правдиву опінію про монаше житэ яке э повне радости і приэмности. Тут ми відділені від сьвіта і його спокус жиэмо чесним і побожним житэм яке э миле Богу і всім сьвятим (хотяй оно було зовсім противне). Она не дуже довіряла моїм словам, тому я з вданим обуренэм сказала: "чи ти осуджуэш монаше житэ?" "Ні" — відповіла она з поспіхом "я не э рішена що маю робити, бо моя мама на се цілком не годить ся а ми повиннї слухати родичів". На се настоятелька, яка була недалеко і підслухувала нашу розмову, докинула менї по французськи відповідь на се.

"Розказ наших родичів не мають сили перед розказами нашої релїгії." "Всеж таки я не маю охоти бути монахинею" — сказала она рішучо. Тодї я додала, що Христос розказуэ її нею стати. Она стала тепер якоюсь розвіяною в своїх думках і аж по якімсь часї заявила, що она не може жити без свого зарученого. Я на се обурилась і сказала її, що она не сьміэ про таке говорити в такім сьвятім місци як монастир. Се э одинока диявольска перепона сказала я піднесеним голосом і ти повинна з подвійною силою опертись сїй покусї коли не хочеш кипіти на самім сподї в пеклї.

При браню монашого вельона, епископ питаэсь кандидатки на монахиню: "Що спонукало тебе стати монахинею?" На се кожда маэ відповісти: "Божа любов." Коли тепер взяти під увагу брудні пляни настоятельки і монахинь, щоб силою своїх слів і погроз змусити бідну жертву стати монахинею, то сейчас побачимо сю облуду і висьміванэ сеї відповіди. Моя розмова, щоб переконати бідну Рос, велась довго. Всї мої представленя і захвалюваня монашого житя не здались на нїщо. Менї здавалось, що она задля щирої любви до свої мами і нареченого воліла сейчас впасти на саме дно пекла нїж виречись її. Я почала оповідати її, якою тепер чуюсь щасли-

вою, як ніколи передтим. Я сказала її, що я мала обявленэ Христа який хоче мати її за свою наречену, і колиб она і се відкинула то буде пропаща во віки і засуджена на страшні муки. Тому она повинна забути на все, на любов свої любої мами, на свого молодого нареченого, покинути сьвіт, стати монахинею і принести до монастира зі собою весь маэток, який она лише годна видерти від свої мами. Після мої бесїди з панною Рос, мож було завважати, що моя бесїда і погроза не лишились без наслїдків. Та все таки она не хотїла менї дати слова, що возьме монаший вельон на себе. Она обстоювала при сїм, що перше мусить бачитись з мамою. Я пішла просто до настоятельки і повідомила її про все. Настоятелька сим втїшилась і була дуже гречна для мене але рівночасно заявила, що нас чекаэ эще много працї, бо ся початкуюча э дуже обмотана сїтьми диявола. Ми мусимо сказала она бути дуже обережними і зручними в діпнятю нашої цїли, однак оно нам пощастить ся на певно, судячи по успособленю жертви.

РОЗДІЛ XXIII.

Дальші підлі підступи на заманенэ богатої дївчини до монастира.

Опісля настоятелька рішила, що я маю перебратись за чорта а она за св. Марію і тодї явитись паннї Рос коли она буде самітною, щоб наша штучка удалась нам як найкрасше я і настоятелька почали наші проби. Настоятелька вбрала мене в якийсь червоний вузкий жупан, що тїсно прилягав до мого тїла. На лице заложила менї якусь чорну маску а на голову волохату шапку з рогами. Бракувало менї ланців і хвоста а був би з мене, монахинї, готовий чортик.

По певного рода вправах, настоятелька поучила мене як змінити голос і як відограти цїлу комедию. Тепер ми обі пійшли до того місця де на потемки перебувала сама панна Рос. Тут виступила я потихоньки вперед і різким але зміненим голосом почала намовляти її, щоб она покинула монастир, йшла назад в сьвіт де я дам її всї вигоди, які суть в сьвітї. Панна Рос настрашилась дуже і мимоволї зробила хрест. Я сейчас сховалась взад. По хвилї я знова вискочила зі свої криївки і

зробила її більші пропозициї коли она віддасть ся менї в опіку. Коли она замахнулась до зробленя хреста, я сейчас сховалась. Я похвилї эще раз виступила перед ню і обіцяла помочи її віддатись за зарученого і зажити в обіймах любимця. Коли она зробила эще раз хрест я знова сховалась.

Тепер виступила настоятелка з другого кута і як могла промовила найсолодшим голосом, що она чула злобні підшепти діявола, тому прійшла сюди, щоб її взяти в свою небесну опіку. По сім она сховалась.

Коли я вже перебралась знова за монахиню, скинувши чортячий стрій, зайшла тодї до панни Рос, яка була дуже перестрашена. Я успокоїла її і випиталась що за причина її зворушеня і страху. Она оповіла менї тремтячи про появу чорта а відтак трохи лекше сказала і про св. Матір. На се я оповістили її, що она не маэ чого чорта боятись, бо св. Мати снилась менї і просила мене, щоб я привела панну Рос до нашої каплиці, де св. Марія хоче її бачити. Далї порадила її, що при повстоїть перед хрестом і сейчас зникне. Через цїлу неділю она яві чорта она потребуэ зробити лише знак хреста а він не маэ задержати строгий піст, зробити обрахунок совісти і так доперва буде могла побачити св. Марію, опікунку нашого монастира.

Тимчасом настоятелька при помочи одної старої монахинї і мене упорядкувала приватну каплицю. Всї вікна заслонили ми як мож найтемнїйше, лиш одно сьвітло блимало по серединї а одна лямпка перед вівтарем, Ми зняли один великий хрест, положили його на підлогу головою до дверий а ногами до вівтара. Коли все було готове я пішла закликати панну Рос. Коли прийшли ми до каплиці я приказала її лягати на сей хрест і розложити рамена на взнак хреста, що она і зробила, а відтак завязала її очи як мене навчила перед тим настоятелька. Тепер відійшла я до настоятельки, яка вкривалась за дверми. Тут настоятелька вбрала мене знова в чортівский стрій, на голову наложила шапку з рогами а лице намалювала на червоно.

Тепер настоятелька веліла старій монахинї розвязати дещо паннї Рос очи, щоб могла нас бачити в каплиці. Так ми перестояли за дверми яких 15 мінут і через цїлий той час Рос лежала в каплиці. Настоятелька сказала, що час вертатись до

каплиці тепер. Я підійшла близше до лежачої Рос і зміненим голосом почала говорити. "Чи ти не э дурна і лежиш в такій поставі перед своїм Богом. Чи не лучше покинути тобі се місце і йти служити мені а я дам тобі все, що захочиш і кілько захочеш.“ Рос почала хреститись і шепотіти літанії. Я потихо відійшла до настоятельки за двері. Тут постояли ми обі мовчки якийсь час доки настоятелька рукою не дала мені знак, щоб я знова йшла. Підійшовши близше до неї я знова почала говорити: "Ну і чогож лежиш, чому не йдеш за мною. Ходи звідси геть а я уженю тебе з твоїм любимцем.“ Рос почала знова хреститись і шепотіти молитву. Я відійшла до настоятельки знова. Настоятелька сказала мені, що сей плян маэсь нам вдати, колиб ні, то ми ужіэмо сили до неї і она маэ бути нашою.

Тепер пішла перебрана настоятелька до каплиці і зблизившись до лежачої почала говорити. "Я э твоя св. Мати. Я чула твою вірність і я принимаю тебе між свої діти. Чи ти годиш ся стати одною з моїх дочок? Коли так то мусиш злучитись з ними эще сего тижня бо в противнім разї злі духи можуть запанувати над тобою. Однак, коли ти вбереш ся в монаший вельон, жадна зла сила не буде мати доступу до тебе. Коли ти годиш ся стати монахинею то маэш принести все своэ майно до монастира, колиб думала лише часть, то тебе не прійmuть. Я буду тебе охороняти.“ І зі словами мир з тобою відійшла за двері до мене.

Пополудни на другий день післала мене настоятелька по Рос, щоб я привела її до кімнати настоятельки. Коли ми прійшли туди там була наша настоятелька і настоятель семинара. Настоятелька сказала тепер до Рос, що она мала привид, що она з початкуючих молить ся сердечно в каплиці, щоб її приняти між монахинь. Далї сказала, що в сїм привидї сказано її що мольби тої початкуючої суть вислухані і она э принята в очах Бога. На се панна Рос задрожала з утїхи але не могла промовити анї слова. По сїм панна Рос відійшла між початкуючих, куди післала мене настоятелька, щоб я змусила її до браня вельону сейчас, бо тепер найлучша нагода.

Я пішла до панни Рос, але не могла видусити з неї приреченя, що она годить ся стати монахинею. Коли спитала її за причину, она сказала менї, що мусить бачитись зі своэю мамою, щоб та зібрала для неї як найбільше гроший, які она

хоче віддати на монастир. Зі сим побігла я до настоятельки а ся приказала післати сейчас по її маму. Коли она прийшла пан на Рос оповіла свій замір. Мама на се обурилась і почала спа мятувати дочку але ся й слухати не хотіла лише заявила, щоб її мама зібрала як найбільше гроший і эще сего пополудня принесла до монастиря. Мама обурена вийшла з монастира і сейчас прислала велику суму гроший. В середу рано панна Рос була вже монахинею. Коли я опісля стрінулась де з нею она до мене нічого не говорила лише своїм зором прошибала мене наскрізь, не мов хтіла сим сказати мені свою найбільшу погорду. Я жалувала дуже, але щож, не могла нічо порадити, така вже доля всїх монахинь.

РОЗДЇЛ XXIV.

Замкнені монахинї в півниці. — Монастирскі божки. — Лїченэ заражених попів в монастири. — Тайнї двері в стінї. — Рекорд мордованих дітий в монастири.

Ніколи, коли я зайшла до пивниції і переходила попри келії, де були замкнені монахинї, не оминула я сих бідних жертв, щоб не промовити до них теплого, приятельского слова і не піднести їх прибитого духа. В якунебудь розмову они не входили ніколи зі мною, боячись зради. Коли я деколи почала дещо до них більше говорити, то они бувало наганяли мене сим, що хтось надходить.

Деякі говорили менї, що карою для сих нещасних в пив ниції не э їх замкненэ в сих вогких печерах, але страх перед ріжними духами, які мали товчись ночами по закамарках монастира. Цїлими днями панувала тут в пивниції вічна темрява, живої душі тут рідко коли мож було побачити, хиба яка мона хиня вбігла сюди на хвильку за якоюсь потребою і чим скорше втікла зі сего місця слїз і страшного цментарища. Щоб зам кнені могли розмовляти зі собою, було виключене. Не лише, що одна другої боялась, але себе взаїмно підозрівали о зраду. І так серед сеї бездонної темряви, вогкости, смороду і боязни минали їм днї за днями, місяції за місяцями, а навіть роки за роками. Нї одна з них не знала, як довго буде тут эще перебувати і що її властиво чекаэ. Сї бідні жертви були сьвідками

не одному кровавому ділу і бачили не одну замордовану жертву, яку тягнено по при їх келії до сеї діри. Они бачили тут не одного попа, який вилазив з тайного хідника серед півночи і чим скорійше біг до гори до монахинь.

Не одна з них виявляла мені бажаня, що она хотілаб звідси втічи і мене нераз збирала охота випустити її звідси, але я боялась сих страшних наслідків, які впалиб за се на мене. Також пригадувала я собі сейчас і на наші монастирскі науки, що хто більше на сім сьвіті терпить, той доступить висшого щастя на небі. Тому моя гадка, щоб увільнити котру просячу, опускала мене і я вірила, що се увязненэ э для неї дійсним благословеньством. Я думаю, що і деякі иньші монахині не були так закаменілого серця, щоб не дались були умолити сими нещасними жертвами, колиб власне не ся наша монастирска наука.

Деякі келії в півниці були порожні і їх уживано до часового замкненя деяких монахинь. Щоб бути замкненою в півниці вистарчало щонебудь, навіть найменьший непослух чи то взглядом котрої старої монахині чи настоятельки. Я памятаю як раз замкнено аж три монахині нараз за се, що не послухали настоятельки. Раз на сьпіві они не сьпівали, бо як оправдувались, були дуже змучені передтим при якійсь тяжкій роботі. Настоятелька на таке оправданэ не звертала найменьшої уваги і приказала їм сьпівати. Коли они таке дальше не сьпівали, настоятелька приказала їх сейчас забрати до пивниці. Там замкнено їх до поодиноких келій, де перебули они майже два дни і випущено їх аж на третий день, щоб йшли на велику масу, яка того дня відправлялась в каплиці.

Деколи настоятелька показувала нам в склянній пачці щось зроблене з воску і се приказано нам уважати за велику сьвятість. Ся нефоремна воскова фіґура в сій скляній пачці мала представляти "Агнця Божого". Сю пачку показувано нам лише тоді, як ми мали йти до причастия, або були по сповіди, тоді лише ми були гідні дивитись на сю велику воскову сьвятість, бо тоді лише ми були чисті і без гріха. Настоятелька говорила нам, що сю фіґуру посьвячувано в кождім начиню з якого їв наш Спаситель. Ся фіґурка мала бути привезена з Риму. За кождий раз, як ми цілювали сю фіґурку або бодай лише оком глянули на неї, говорено нам, даэ нам сотки день

меньше мук в чистилищи. Колиж ми не підемо до чистилища, то скороченэ мук одержуть наші приятелї, або наші найблизші з родини, коли они лише не э протестантами. Протестантам така фіґура нїчо не могла помочи. Колиж ми нїкого не мали з родини в чистилищи, тодї сї наші поцїлуї зменьшували кару тим душам в чистилищи, за яких не було кому молитись. При таких оглядинах Джені бувало говорить до мене "цїлюймо скільки можемо — наші приятелї будуть нам вдячні за се."

Я згадувала вже, що зараз за комнатою настоятельки, на другім поверсї, знаходилась мала приватна комната так зва на "сьв. відворот." Ся комната була уживана як шпиталь до лїченя заражених попів. Сюди дуже часто посилано мене з ріжного рода напитками і присмаками. До середини сеї комна ти менї вступ був заборонений і се що я приносила ставила на столик, який знаходив ся під дверима сеї комнати, відтак пукнувши три рази до дверий давала знак, що я вже принесла. По даню сего знаку відступалась я подальше взад і очіку вала дальших розказів. Эсли щонебудь треба було забрати зі сеї комнати, ставлено також на сей столик і тодї давано менї потрійним пуканем до дверий знак, що я можу приступити близше і се забрати.

Раз епископ впив ся в монастири і тодї попав в незвичайно веселий гумор. Він післав по всїх монахинь, щоб явились перед ним і коли се сталось, удїлив нам свого благословеня і до того эще положив кождій на плечі по кавалку кека і то в так пяний і простацкий спосіб, що зовсїм се не лицювало епископови.

В монастири Чорних Монахинь э три комнатї, до яких я нїколи не мала нагоди зайти. Я тїшилась досить великою свободою в сїм монастири і сего ужила я, щоб заглянути у всї монастирскі закамарки.

Одного дня побачила я одну стару монахиню, як она зайшла до комнати, яка знаходилась на північнім кінцї західного крила і тут своїми ножицями відтворила в стїнї якісь двері. Се мене дуже здивувало, що там суть двері, яких я нїколи не бачила і опісля я переконалась, що навіть при найдокладнїйшім пригляненю ся сїй стїнї, нїхто не мігби був їх завважати. Коли ся монахиня ввійшла туди до середини я приблизилась і собі сюди і побачила, що звідси веде кудись эще

троэ дверий. Ся стара монахиня побачила мене в сих дверах і заказала менї далї йти, поясняючи менї, що се суть комнати перехованя ріжних річий. По сїм ся стара монахиня вступила сама до середини і замкнула сейчас за собою двері. Се була моя перша і послїдна нагода, що я завважала отворюванэ сих тайних дверий і хотяй я була дуже цікава довідатись дещо близше про сї тайнї комнати, не мала я на се більше спосібно сти. Я думала, що сї комнати служили до якихсь надзвичайних цїлий, бо эслиб они дїйсно були лише складом, як ся стара монахиня говорила, то не треба булоб так майстерно двері в стїнї укривати. Крім сего, ся стара монахиня видно мала якусь велику причину, щоб мене туди не впустити, а щоб задоволити мою цікавість, назвала їх складом.

Раз післано мене з Дженею до комнати настоятельки, щоб зробити там порядок. Тут завважала я на столику якусь велику книжку, яку я отворила і почала переглядати. З почат ку в книжцї йшов спис монахинь і початкуючих, а відтак йшов спис народжених дїтий в монастири. Спис дїтий був простий і виглядав меньше більше осьтак:

Сьв. Мария породила сина дня 16. Марта 1834. р.
Сьв. Кляра породила дочку дня 2. цьвітня, 1834. р.
Сьв. Матильда породила дочку дня 30. цьвітня, 1834. р.
Сьв. Евнїса породила сина дня 1. мая, 1834. р.
Сьв. Марта породила дочку дня 10. мая, 1834. р.
Сьв. Клотильда породила сина дня 29. мая, 1834. р.
Сьв. Катерина породила сина дня 1. червня, 1834. р.
Сьв. Фльоренса породила дочку дня 12. червня, 1834. р.
Сьв. Берта породила сина дня 29. червня, 1834. р.
Сьв. Етелїна породила дочку дня 4. липня, 1834. р.
Сьв. Гиполита породила сина дня 9. липня, 1834. р.
Сьв. Марта породила дочку дня 20. липня, 1834. р. і т. д.

Спис сей подавав велике число дїтий, яких породили монахинї в монастири. Далї я не переглядала сеї книжки бо ме не зібрав якийсь страх навид так много народжених а заразом і помордованих дїтий. Ми обі змішались сим страшним відкритэм, бо нїколи й не припускали, щоб так богато дїтий родилось монастири, тут в такім сьвятім місци. Але ми переконались, що оно так дїйсно э, бо в наших руках був доказ. Тепер подумала я собі скілько то э дурних молодих дївчат, я-

кі думають втечи від спокуси сьвіта і вступають до монастира, де сподіють ся зажити тихим Богу милим житэм. А де они дійсно вступають і в чиї руки попадають? Усі ніби "духовні отці", що они виробляють над сими бідними дївчатами? А коли народить ся дитя, то як они в страшний спосіб відсилають його на другий сьвіт?

Крім сеї книжки, були тут эще иньші, але я не мала вже відваги заглянути до них, мабуть і они містили в собі щось цікавого.

Скілько було всїх монахинь в нашім монастири, годї на певно сказати, бо число се дуже часто змінялось. Але в послїднім тижни, коли я вже мала втїчи з монастира, переконалась, що в нашім монастири було 180 монахинь, а крім сего було 30 початкуючих.

Коли я переконалась своїми власними очима про всї кримінальні справи попів в сїм монастири і про ріжні иньші злочини, постановила я за всяку цїну видїстатись зі сеї страшної нори. Найбільше спонукало мене до втечи се, що я боялась, щоб не породити дитини, бо знала дуже добре яка чекалаби эї судьба, з рук сих чорних злочинцїв.

Одного дня рішилась я втїчи з монастира і не бути більше учасником сего безвстидного і злочинного житя. В вечір, по звичайних молитвах, монахинї пішли до спальнї, а я вдалась на своэ місце, до комнати слабих. Незадовго надійшов лїкар і я пішла з ним від ліжка до ліжка і записувала медицини для слабих. Лїкар відійшов а мене гадка таки не опускала, щоб я втїкла з відси, бо тепер найлучша нагода.

Я могла втїкати двома дорогами. Одною дорогою могла йти туди, куда заходив сюди лїкар, то э вийти сходами на подвірэ звідки вела мала фіртка через мур на улицю. Ся дорога була найкоротша, але і не дуже безпечна, бо коло фіртки була хатчина для сторожа, який перебував тут як день так ніч.

Друга дорога вела з мої комнати до комнати слабих, опісля через коритар, відтак через комнату де звичайно перебувала стара монахиня, звідси знова через спільну комнату і коритар на подвірэ, звідки йшли великі ворота на вулицю.

Я знала, на яку виставлялась небезпеку, колиб мене прилапано на моїй утечи, або булаби спіткала мене така сама доля як сьв. Францїшку, або булабим зігнила в замкненю в пів-

ниці. Згадавши про півницю, в мені збурилась кров і я майже напів сьвідома таке з папером в руці пустилась бігом через комнату слабих відтак перебігла через коритар, перейшла з поспіхом комнату старої монахині, яка почала щось до мене говорити, але я відповіла лише "післано мене" і знайшлась на раз в спільній комнаті. Тут не оглядаючись на нікого спішила до дверий як найскорше. Ніхто мене не зачіпав, бо думали, що я певно спішусь з чимсь важним до настоятельки, тим більше, що я держала в руці сей папір, на якім записувала медецини для слабих. Відтак дісталась на темне подвірэ а звідси без найменьшої трудности дісталась через сї великі ворота на улицю, мимо сего, що они були замкнені.

Моя рішучість вивела мене зі сего страшного гнізда і я знайшлась на вільности.

НА ВОЛІ.

Коли знайшлась я вже на улиці, я не знала куди бічи. В першій хвилї обняв мене ляк і я думала чи не лучше булоб вернутись неспостережено назад до монастира. Але якась висша сила спонукала мене бічи на діл улицею. Зробивши досить гарний шмат бігом я нараз здержалась мимоволї і застановилась тепер куди я біжу. Чи безпечно бічи дальше сею улицею чи завернути в бік. Серед тисячних плянів знова завернулась під мури монастира і тут оглянувшись кругом, побігла тепер ул. св. Павла а відтак звернула на півнїч. Нараз знайшлась я під хатою, яка видавалась менї якоюсь знаною. Приглянувшись її близше, пізнала, що тут перебувала я на помешканю, нім мене принято до монастира.

В хатї сьвітилось і я побачила вдову саму і її діточки. Не надумуючись довго, запукала і зайшла до середини. Тут перебралась з монашого убраня в звичайне жіноче і чулась тепер немов безпечнїйшою. Вдова мене о нїщо не випитувалась і я пішла на спочинок. Але спанэ мене зовсїм не бралось. Я перекидалась по ліжку. Вкінци рішила встати і йти до корабля, щоб відїхати до Квебеку.

Я знала, що ся вдова то велика приклонниця настоятельки і она могла легко мене зрадити, але мене се успокоїло, що так з раня она не дістанеть ся до монастира. Нім она змо-

же дістатись туди, то я буду в Квебеку.

Раненько зібралась я, попросила сина вдовиці, щоб мене відпровадив, що він радо зробив. Але, коли ми прійшли до бовта, на велике моэ здивованэ довідалась, що бовт не відійде до Квебеку аж в ночи, перед північчю. Сим я дуже настрашилась, бо лишаючись в Монтреялї, могла кождої хвилї попастись в руки попів. Їх в Монтреялї э много, щей до того всї люди суть їх вірними підданими.

Серед сих думок пустилась я дорогою Лахіна. Уйшовши якийсь шмат дороги знайшла якусь опущену хату і туди зайшла, щоб відпочати. Тут усївши на самотї почав огортати мене страх. Я не знала, що маю робити зі собою, куди менї йти, де знайти яку щиру душу, щоб мож до неї вдатись за помочию і радою. Тут в Монтреялї жив мій вуйко, який мене дуже любив і який приняв би мене радо. Але щож, зайти до него треба йти містом. Пускатись серед дня в місто можна легко попастись в лапку, бо в монастири певно довідались вже про мою утечу і всї попи шукають за мною зі своїми аґентами. Колиб дістатись як найскорше до Квебеку там булаб безпечна, бо э більше протестантів, які певно не далиб менї вертатись назад до сего гробу, звідки я що лише втікла.

В Квебеку думала я знайти собі якусь роботу і зажити спокійно на волї.

Тепер прийшла менї гадка і за монастир. Перед очима стала моя смертельна вина, бо я зломила присягу монастирску, що ніколи не упущу монастирських мурів без дозволу настоятельки. Я збещестила і свій монаший вельон, кидаючи його зі себе. Я представила собі тепер щоб зі мною сталось, колиб так мене зловлено тут або я сама завернулась до монастира. Чи не стрінулаб мене страшна смерть, така сама як св. Франціішку. А эще що найгірше, чи не виставлена булаб я через якийсь час на забаганки попів, перед моэю смертию, щоб эще в послїдне кождий наситивсь моїм тїлом? Вкінцї, згадала я і про се, що в не задовгій час я маю статись материю і чи перенеслаб я се, дивлячись на мордованэ мої власної дитини? Справдї менї майнула по голові гадка, що на зломанэ мої присяги э эще рада. Я можу піти до сповіди єпископа а сей перед смертию простить менї мій гріх і я після католицких вірувань таке не піду до пекла. Однак, коли згадала я лише про монастир

і мордованя в нім, менї видалось пекло чимось красшим чим св. монастир. Серед моїх думок минув день. На дворі почало смеркатись і я зібравшись пішла по темки до бовта і щасливо поїхала в дорогу.

ЗАКІНЧЕНЭ.

Коли втікла я з монастиря, думала, що менї небезпечно буде перебувати не лише в Монтреялї але і в Канаді, тому виїхала в Стейти, до Ню-Йорку, де заведено мене до притуловиска для бідних і де мною ревно заопікувались.

По короткім моїм побутї в сім притуловиску, коли сиділа я сама в комнатї панї Джансон, ввійшла сюди айришска слуга, що робила в притуловиску і повідомила мене, що п. Конрой э на долї і, хоче бачитись зі мною. Коли я довідалась, що сей п. Конрой э кат. попом, дуже сим налякалась а заразом і здивувалась, як так скоро вже навіть тут в Ню-Йорку довідано ся про мою утечу з монастиря і про моэ місце перебуваня. Я відмовилась зійти на діл. Служниця вернулась эще раз до мої комнати і сказала менї, що піп Конрой поручив менї сказати, що він дуже добре знаэ, хто я і звідки тут прибула і що моэ укриванэ на нїщо не здасть ся, бо деб я не була і якби не ховалась, то мене таке злапають і відвезуть туди звідки я втікла. Дальше переказав менї піп Конрой, що настоятелька з монастиря "Чорних Монахинь" передала повновласть всім кат. попам, не лише в Канадї але і в Стейтах, щоб мене зловити, тому лучше буде, коли я сама віддам ся їм в руки назад бо я і так їх рук не уйду. Коли я не хочу вертатись до Канади, до свого монастиря, то я можу лишитись в монастири в Ню-Йорку.

Се повідомленэ мене страшно налякало і я тремтїла на цілім тїлї, щоб сей піп не зайшов сюди до мої комнати і мене силою не завів назад до сеї страшної вязниці-монастиря. Я хотяй була вже на вільности, однак кількалїтне знущанэ ся попів в монастири над мною, де они були панами не лише мого тїла але і душі, так відобрало менї самосьвідоміcть, що я эще і тепер не могла зрозуміти, що їх власть над мною вже скінчилась і жаден з них не маэ до мене більше права.

Недовго по сих відвідинах піп Конрой прийшов знова

за мною і коли я і тепер відказалась видїти його, тодї він через сю саму слугу хотів довідатись, чи се я дійсно монахиня сьв. Юстина і чи то я, перед своэю утечию, виявила свій замір на сповіди перед попом Келим в Монтреялї. Я сказала йому заявити, що то все правда, але з ним зовсім не хочу бачитись, однак эсли він маэ щонебудь важного менї сказати, то я можу побачитись з ним но не сама але в присутности пана Т. — або пана С. — на що піп Конрой не згодив ся.

Піп Конрой богато эще разів заходив до притуловиска і нераз цїлими годинами вистоював по закамарках коло сходів на долї, але се вже було провідїнэ Боже, що я туди не заходила, бо хто знаэ, що булоб мене там спіткало.

Хотяй я була на вільности і обходженэ ся зі мною в притуловиску було дуже людяне, але пережиті сцени в монастири і безнастанний страх перед попами, щоб знов не попастись в їх руки, так подїлали на моэ здоровлэ, що я чим раз більше почала занепадати на здоровлю. Вкінци се так підкосило моэ здоровлэ, що мене забрано до шпиталю. Менї здавалось, що моя година смерти скоро зближаэсь, а що я доси була католичкою і вірила в усї науки кат. церкви, забажала висповідатись зі всего, що я пережила в своїм так короткім житю. На моїм сумлїню тяжіло щось тяжке, не мов млиньский камінь і я думала, коли не очищусь зі сего всего, нїколи не ввійду до царства небесного. Тому постановила висповідатись, відкрити перед сьвітом своэ монаше житэ і помочи сим невинним жертвам, які эще мучать ся в монастири. Я думала, що коли я зі сего не висповідаюсь, то я не можу рахувати на Боже милосердиэ, бо плач, зойки, стогни мордованих монахинь і невинних дїтий в монастири, стягне на мене страшне проклятэ, що я могла помочи їм а не хтїла.

Зі своїм заміром звірилась перед одною норзою в шпитали, а ся допомогла менї, щоб мій замір перевести в дїло. Она повідомила про мій намір шпитального капеляна, якому оповіла я своэ житэ і муки в монастири. Справдї, з початку довго вагалась чи відкривати се страшне житэ поза монастирскими мурами, бо сказавши правду, встидалась сама себе на саму згадку про него, тому відкладала се відкритэ з дня на день. Але, коли сили почали мене щораз більше опускати і ознаки були щораз більше алярмуючі, оповіла се все, що тут

читалисьте перед шпитальним капеляном, бо не хотїла, щоб сї секрети монашого житя йшли зі мною до гробу а попи і монахинї, щоб не оманювали сьвіта і добрих людий.

Я довго боролась зі своїми гадками чи відкривати сї всї лайдацтва монастирского житя, чи може закрити їх перед сьвітом і зійти з ними до гробу. Я думала нераз і се, що можливо як я виздоровію віддатись в руки попів, бо хотяй они знищуть моэ тїло то спасуть мою душу. І нераз навіть рішала, що зараз по виздоровленю піду назад між католиків до монастиря. Але таке рішанэ сейчас завмирало в самім зародку, коли подумала я, що я маю стати в коротцї материю і лише задля сего дитяти втїкла я з монастиря. І що сталобись з моїм дитятем, коли вернулаб я назад туди і віддала себе і свою дитину в руки попів. Ся згадка мене страшно алярмувала. Менї ставав сейчас образ перед моїми очима, як попи будуть хрестити мою дитину і сейчас пічнесь його страшне душенэ, а відтак вдушену мою дитину вкинуть до дїри в півницї і тут присиплять вапном. О се була страшна дійсність! Нїяк не могла згодитись на се — таж я була його материю. Я нїяк не могла віддати своэ невинне і безборонне дитя на страшне мордованэ сим чорноризникам.

Зноваж, коли подумала я, що я немічна і бідна, бо моэ здоровлэ знищив монастир і "отцї духовні" і не буду в силї вигодувати і виховати своюдитину, бралась мене розпука. Чи могла я припускати, що о. Фелан, проборщ в містї Монтреялї, заняэсь вихованэм свої дитини? Чи і йому батькови могла я повірити вихованэ його власного дитяти? Чи могла я припускати, що він вважаючи на батьківські обовязки займесь не лише вихованэм свого дитяти, але дасть і удержанэ його біднїй, слабій зневаженій і безборонній матери? Нї! Сего я не могла сподїватись від сего чорноризника, бо він був такий самий як і иньші і був готовий до повненя найогиднїйшого злочину на своїй власній дитинї, щоб лише охоронити себе і кат. церкву перед сею страшною ганьбою.

Побувши довший час в шпитали почала я приходити до себе. Тепер дано менї до читаня Біблїю і я почала її з залюбки читати. Читаючи так Біблїю довідалась я аж тепер, чого Бог вимагаэ від мене і чого Він дїйсно хоче від свого сотворіня? Аж тепер читанэ Слова Божого розяснило мій розум і я

пізнала се фарисейство і облуду в якім я досі жила. Тепер пізнала я силу сеї Книжки і чому то так всі боялись Її в монастири "Чорних Монахинь". Я аж тепер зрозуміла, чому то говорено в монастири, що дітий чи старих зі Стейт було так тяжко відірвати від сеї Великої Правди і зробити їх католиками. Читанэ сеї Великої Правди зробила на мене великий вплив, я відродилась, стала не перепудженою бездушною монахинею, але дійсним сотворінэм мого доброго Сотворителя.

НА ДОКАЗ ПРАВДИВОСТИ ВІДКРИТЯ СИХ СТРАШНИХ ТАЙН МОНАСТИРСКИХ МУРІВ ПОДАВАЛИ ТОДЇ ҐАЗЕТИ РІЖНІ ФАКТА І ПОСЬВІДЧЕНЯ.

Слїдуюче посьвідченэ явилось в "Пр. Віндікейтор", в марті 1834. року.

"Ми низше підписані переконавшись докладно оправдивости відкритя Мариї Монк, бувшої монахинї в монастири "Чорних Монахинь", в Монтреялї, заявляэмо що все, що э подане в сїй книжцї, виданій в Ню-Йорку, під заголовком **"Страшні Тайни Мон. і т. д."** э провдою

Далї, що ми посїдаэмо в своїх руках два заприсяжені зізнаня від двох осіб, то э від п. В. Мілэра зі сего міста і від одної замужної женьщини, також з Ню-Йорку, які заявляють охоту доказати і переконати кождого сумнїваючого ся о правдивости сего відкритя."

В. С. Бровнер.
Джан Й. Слокум.
Андру Брус.
Д. Фаншав.
Томас Гоґан.
Давид Вессон.

Читайте Наукові Книжки!

Серед вічних снігів і ледів	30ц.
Незвичайні дива природи	10ц.
Північний бігун колискою народів	15ц.
Історія землі	35ц.
Географія	80ц.
Наука про управу землі	1.00
Історія Боротьби Віри з Наукою	1.50
Фільософія Соціял-демократії	1.50
Тероризм і Комунізм	1.00
Соціяльна Революція	60ц.
Німецька Селянська Війна	50ц.
Історія парижської Комуни	15ц.
Жінка і соціяльне правна	10ц.
Шлях до соціялізму	30ц.
Шлях до влади	40ц.
Про жіночу неволю	30ц.
Розвиток соціялізму від науки до акції	15ц.
Селянство і соціял-демократія	50ц.
Соціольогія і соціяльні науки	15ц.
Повітина суспільність і церков	35ц.
Природні розмови про Економію	45ц.
Що Воля [illegible]	15ц.
[illegible] релігії	25ц.
[illegible]	10ц.
[illegible] і Соціялізм	25ц.
Держава і Революція	30ц.
Програма Большевиків	15ц.
Чергові Завдання Совітської Власти	25ц.
Національне Питання	15ц.
Всесвітня Революція	10ц.
Комунізм і Патріотизм	10ц.
[illegible] Промисловости Радянською Владою	10ц.
[illegible]	05ц.
[illegible]	10ц.
Революція в Росії	[illegible]ц.
Капіталістичний Світ і Комінтернаціонал	15ц.
[illegible] Характеру	15ц.
[illegible] крутить в нашім тілі	15ц.
[illegible] чесати?	10ц.

[illegible] замовлення на адрес:

UKRAINSKA KNYHARNIA

[illegible] 96th Street EDMONTON, ALTA., CANADA